

MESNEVÎ-İ ŞERİF

CİLT 6

RAHMAN VE RAHİM TANRI ADIYLA

Bu, Mesnevi kitabının ve mânevi delillerin altıncı cildir. Vehim ve şüphe karanlıklarını aydınlatan, zan ve tereddüt hayallerini gideren bir ışığa benzer. Fakat bu ışığı hayvani duyguyla görmenin imkânı yoktur. Çünkü hayvanlık durağı, aşağılıkların en aşağısıdır ve o duraktakileri, aşağılık âlemin suretini yapsınlar, düzsünler diye yaratmışlardır. Onların duygularıyla anlayışlarına, o, çizgiyi aşmasınlar diye bir daire çekmişlerdir. "Yüce, üstün ve her şeyi bilen Allah'ın takdiridir bu." Yani, Allah, onlara işleyecekleri işlerle, bakıp görebilecekleri yeri göstermiştir. Nitekim her yıldızın da gökyüzünde bir yeri, bir tezgâhı vardır, ancak kendisine ait olan yerde, kendisine ait olan işi işler. Bir şehrin hâkimi gibi hani. Onun hükmü de yalnız o şehirde geçer, o şehrin dışında geçmez. Allah, bizi bir yerde hapsolmaktan, (gözlerimizi, kulaklarımızı, kalplerimizi) mühürlemekten, perde altında bıraktığı kullara göstermediği şeyleri bize de göstermekten korusun. Öyle olsun ey âlemlerin Rabbi!

Rahman ve Rahim Allah adıyla

1. Ey gönüllerin hayatı Hüsameddin, nice zamandır altıncı cildin yazılmasına meyledip durmaktasın. Husami-name, senin gibi bilgisi çok bir erin çekişiyle dünyayı dönüp dolaşmada. Ey mânevi er, Mesnevinin son cildi olan altıncı cildi de sana armağan sunmaktayım. Bu altı ciltle altı cihete nur saç da çevresini dolanmayan dolansın.
5. Aşkın beşle, altıyla işi yoktur. Onun maksadı, ancak sevgilinin kendisini çekmesidir. Belki bundan sonra bir izin gelir de söylenmesi lâzım olan sırlar söylenir. Bu ince ve gizli kinayelerden daha açık, daha anlayışlı bir tarzda anlatılır. Sır, ancak sırrı bilenle eşittir. Sır, onu inkâr eden kişinin kulağına söylenmez. Fakat Allah'dan davet etme emri gelince artık halkın kabul edip etmemesiyle ne işimiz var?
10. Nuh, tam dokuz yüz yıl kavmini davet edip durdu. Her an da kavminin inkârı arttı. Fakat söylemeden vazgeçti mi? Hiç sükût mağarasına çekilmeye kalkıştı mı? Köpeklerin havlaması ile kervan, hiç yolundan kalır mı? Ay ışığı olan gecede dolunay, köpeklerin havlaması ile yürüyüşünü ağırlaştırır mı, dedi. Ay, ışığını sağlar, köpek de havlar durur. Herkes, yaradılışına göre bir hizmette bulunur.
15. Takdir herkese bir hizmet vermiş, herkesi bir işe lâyık görüp iptilâya salmıştır. Ay der ki: Köpek, o pis sesini bırakmıyorsa ben ayım, gidişimi nasıl bırakırım ki? Sirke, sirkeliğini artırdıkça şekerin artması gerek. Kahır, sirkedir, lütuf da bala benzer. Sirkengübünün temeli, bu ikisidir. Bal, sirkeden az oldu mu sirkengübün, iyi olmaz.
20. Nuh'un kavmi de, ona sirke döküp duruyorlardı, fakat Allah'ın lütuf ve ihsan denizi ona daha fazla şeker dökmekteydi. Onun şekerine cömertlik denizinden yardım edilmekte idi de o yüzden âlem halkının sirkesinden fazlaydı onun şekeri. Tek bir kişi ama bine bedel... Kimdir o? Allah velisi. Hattâ o yüce Allah kulu, yüzlerce zamanın tek eridir.

Denize bir yol bulmuş olan küpün önünde ırmaklar bile diz çöker.
Hele şu deniz yok mu? Bütün denizler, bu örmekleri, bu sözleri duyunca,

25. Ulu bir ad, küçücük, ehemmiyetsiz bir ada eş oldu diye utançlarından ağızları acılaşıır.
Bu dünyanın o dünya ile birleşmesinden bu dünya, utanır, ortadan kalkar.
Bu söz dardır, derecesi pek aşağıdır. Yoksa bayağı bir şeyin hasın hası ile ne münasebeti var?
Kuzgun,üzüm bağında kuzgunca bağırır. Fakat bülbül, bunu duyup sesini azaltır mı?
Bu "Allah dilediğini yapar" pazarında her ikisi için de ayrı alıcı var.
30. Dikenliğin gıdası ateştir; sarhoş dimağının gıdası da gül kokusu.
Bir leş, bizce kötüdür, pistir ama domuzla köpeğe şekerdir helvadır.
Pisler, şu pisliklerini yapma dursunlar, sular da pisleri arıtmaya savaşır.
Yılanlar zehir saçar, acılar bizi perişan eder ama,
Bal arıları dağlarda, kovanlarda, ağaçlarda baldan şeker ambarları doldurur.
35. Zehirler, tesirlerini yapıp dururlar ama panzehirler de hemen o tesirleri gideriverir.
Şu âleme baksan görürsün ki baştanbaşa savaştan ibarettir. Zerre, zerreyle âdeti dinin kâfirlerle savaşması gibi savaşır durur.
Bir zerre sola doğru uçmaktadır, öbürü sağa doğru gidip arayacağını aramada.
Bir zerre yücelere çıkmada, öbürü baş aşağı düşmede. Şöyle durur gibi görünürler ama onların savaşını bu durgunluk âleminde gör.
Onların fiilî savaşları, gizli savaşlarından ileri gelmededir. Bu aykırılığı gör de o aykırılığı anla.
40. Fakat güneşte mahvolan zerrenin savaşı, vasıftan, hesaptan dışarıdır.
Zerrenin kendisi de, nefesi de mahvoldu mu artık onun savaşı, ancak güneşin savaşıdır.
Onun kendiliğinden hareketi de kalmamıştır, duruşu da. Neden? "Biz Allahya dönenleriz" sırrından.
Biz, kendimizden geçip senin denizine döndük. Asıldan süt içtik, geliştik.
Ey gulyabaniye aldanıp yolun ferilerine dalan, ey usulsüz kişi asıllardan az bahset.
45. Bizim savaşımız da hakikatte bizden değildir. Sulhumuz da. Her halimiz, Allah'ın iki parmağı arasındadır.
Tabiat, iş ve söz bakımından cüzüleri arasındaki savaş, pek korkunç bir savaştır.
Fakat bu âlem, şu savaşla durmadadır. Unsurlara bak da anla.
Dört unsur, dört kuvvetli direktir. Dünyanın tavanı, onlarla düz durmada.
Her direk, öbürünü kırar. Su direği, ateş direğini yıkar.
50. Halkın yapısı, zıtlar üstüne kurulmuş. Hâsılı biz, zarar bakımından da savaştayız, fayda bakımından da.
Ahvalin, birbirine aykırı. Tesir dolayısıyla her biri öbürüne zit.
Her an kendi yolunu vurup durmadayım, artık başkasına nasıl bir çare bulabilirim?
Bana gelen hal askerlerinin dalgalarına bak; her biri, öbürüyle savaşmada, her biri, öbürüne kin gütmeye.
Kendindeki şu müthiş savaşa bak. Başkalarının savaşı ile ne meşgul olup durursun?
55. Meğer ki Allah, seni bu savaştan çeke de sulh âleminde bir tek renge boyanasın.
O âlem, ancak bâkîdir, mamurdur, başka türlü olmasına imkân yok. Çünkü terkibi, zit olan şeylerden değil.
Bu yok olma, bitme, ziddin ziddini yok etmesinden ileri gelir. Zit olmadı mı ebedilikten başka bir şey olamaz.
O eşsiz, örneksiz Allah, cennetten ziddi giderdi. Orada güneş de yoktur, ziddi olan zemheri de.
Renklerin asılları, renksizliktir... Savaşların aslı, barışlardır.
60. Bu gamlarla dolu olan bucağın aslı, o âlemdir. Her ayrılığın aslı, buluşmadır.
Hocam, neden biz bu aykırılıklar içindeyiz? Neden birlik bu sayıları doğuruyor?
Çünkü biz fer'iz, bu birbirine zit olan dört asıl, feride kendi huyunu işliyor.
Halbuki can cevheri, ayrılıkların ötesinden. Onun huyu bu değil, onun huyu, ulu Allah'ın huyu.
Savaşlara da bak. O savaşlar, barışların asılları. Allah uğrunda savaşan Peygamber gibi hani.
65. O, iki cihanda da üstündür. Bu üstünü dil anlatmaz ki.
İrmak suyunu tamamıyla içmenin imkânı yok. Yok ama susuzluğu giderecek kadar içmenin de imkânı yok.
Mâna denizine susamışsan Mesnevi adasından o denize bir ark aç.
O arki o derece aç ki her an Mesneviyi, ancak ve ancak mâna denizi göresin.
Yel, derenin üzerindeki saman çöplerini temizledi mi su, tek renkliliğini meydana çıkarır.
70. Sen Mesnevide ter-ü taze mercan dallarını gör, can suyundan bitmiş meyveleri seyret.
Söz, harften, sestem ve soluktan ayrıldı mı hepsini bırakır, deniz kesilir.
Harfi söyleyen de, duyan da, hattâ harfler de, bu üçü de sonunda can olur.
Ekmek veren, ekmek alan ve pak ekmek, suretlerden kurtulur, toprak olur.
Fakat mânaları, yine birbirinden ayrı olarak ve daimî bir surette üç makamdadır.
75. Suret toprak olur ama mâna olmaz. Kim, olur derse de ki: Hayır buna imkân yok.
Ruh âleminde gâh suretten kaçarak, gâh surete bürünerek üçü de beklerler.
Suretlere gidin diye emir gelir, giderler. Yine onun emri ile suretlerden ayrılırlar.
Hâsılı "Halk da onundur, emir de" sırrını bil. Halk, surettir, emir de o surete binen can.
Binek de padişahın buyruğundadır, binen de. Cisim kapıdadır, can huzurda.
80. Su, testiye dolmak istedi mi padişah, can askerine binin diye emreder.
Sonra yine canları yücelere çekmek diledi mi padişah nakiplerinden ses gelir: İnin!

Bundan öte söz incelidi. Ateşi azalt, odunu çok atma.

Atma da küçücük çömlek kaynamasın. Anlayış çömleri pek küçük ve pek yufka.

Noksandan münezzeh Allah, bir elmalık meydana getirmede, onları ağaçlara, yapraklara benzeyen harfler içinde gizlemede.

85. Bu ses, harf ve dedikodu ağaçlığı arasında elmadan ancak bir koku alınabilir.

Bari sen de bu kokuyu aklına iyice çek, bu kokuyu iyice al da seni kulağından tutup asla kadar götürsün.

Nezle olmamaya, koku almaya bak. Halkın yelinden, nefesinden bedenini ört.

Onların havaları, kış rüzgârlarından da soğuktur. Örtün, bürün de burnuna girmesin.

Onlar, cansız, donmuş kişilerdir. Nefesleri, karlı dağlardan gelir.

90. Fakat yeryüzü bu karlı kefene büründü mü durma, hemen Hüsameddin'in güneş kılıcını vur.

Derhal doğudan Allah kılıcını çek, o doğuyla bu tapıyı ısıt.

Güneş, karı hançerledi mi dağlardan ovalardan seller yürür.

Çünkü o, ne doğudadır, ne batıda. Gece gündüz müneccimle savaşıyor durur.

Neden der, benden başka ve yol göstermeyen yıldızları bayağılık ve körlük yüzünden kible edindin?

95. Kuran'da o emin erin "Ben batanları sevmem" sözü hoşuna gitmedi.

Aydın önüne geçtin, beline eleğim sağmadan kulluk kemerini bağladın da o yüzden ayın ikiye bölünüşünden incindin.

"Güneş dürülür" âyetini inkâr edersin. Çünkü sence güneş, en yüce bir mertebedir.

Havanın değişmesini yıldızların tesirinden bilirsin de "And olsun yıldıza, indiği zaman" âyetinden hoşlanmazsın.

Ay, ekmekten de tesirli değildir ya. Nice ekmek vardır ki adamın can damarını koparır.

100. Zühre, sudan daha tesirli değildir ya. Nice su vardır ki bedeni harap eder.

Fakat onun sevgisi senin canındadır da onun için dostun öğüdü bir kulağından girer, bir kulağından çıkar.

Fakat bil ki senin öğüdün de bize tesir etmez, bizim öğüdümüz de sana!

Meğer ki göklerin anahtarları elinde olan sevgiliden sana hususi bir anahtar ihsan edile.

Bu söz, yıldıza benzer, aya benzer. Fakat Allah buyruğu olmaksızın tesir etmez.

105. Bu cihetsiz yıldız, yalnız vahiy arayan kulaklara tesir eder.

Cihetten cihetsizlik âlemine gelin de sizi kurdu paralamasın der.

Onun yıldızlar saçan pırıltısı karşısında şu dünya güneşi, bir yarasa benzer.

Yedi mavi gök, onun kulluğundadır. Bir çavuşa benzeyen ay, onun derdiyle yanmada, erimededir.

Zühre, bir şey soracak oldu mu ona el atar, Müşteri can nakdini eline alıp huzurunda durur.

110. Zühal, onun elini öpme havasındadır ama kendisini bu devlete lâıyk görmez.

Merih onun yüzünden elini ayağını incitmiş, Utarit onun vafından yüzlerce kalem kırmıştır.

Bütün bu yıldızlar, müneccimle, ey canı bırakıp rengi seçen!

Can odur, bizse hep rengiz, sayılar ve yazılarız. Onun düşünce yıldızı, bütün yıldızların canıdır diye savaştaktadır.

Düşünce de nerede? O makam, tamamıyla pâk nurdur. Ey düşüncelere kapılan, bu düşünce lâfi senin için söylenmiştir.

115. Her yıldızın yücelerde bir evi vardır ama bizim yıldızımız, hiçbir eve sığmaz.

Yeri, yurdu yakan şey, nasıl olur da mekâna sığar? Haddi olmayan nur, nasıl olur da hadde girer?

Fakat sevdalı ve bir zayıf kişi anlatsın diye bir örnek verir, bir suretle tasvir ederler.

O şey, örnektir, onun misli değil. Bu örneği de donmuş kalmış akıl, bunu anlatsın diye getirirler.

Akil keskindir ama ayağı gevşektir. Çünkü gönlü yıkıktır, bedeni sağlam.

120. Bu çeşit aklı olanların akılları, neye takılırsa sınıksız takılır ama şehveti bırakmayı hiç mi hiç düşünmezler.

Dâva zamanı göğüsleri doğuya benzer, fakat takva zamanı sabırları, âdeta bir şimşektir.

Her biri hünelerle kendini gösterir, âlim geçinir. Fakat vefa vaktinde âlem gibi vefasızdır.

Kendini görme zamanında cihana sığmaz, fakat ekmek gibi boğazda, mide de kaybolur gider.

Fakat yine de bütün bu vasıflar iyidir... İyilik aradı mı insanda kötü şey kalmaz ki.

125. Meni, benliğinde kaldıkça kokuşur, pis olur. Fakat cana ulaştı mı aydınlık âlemini bulur.

Cansız şey, nebatata yüz tuttu mu, baht ağacından hayat biter.

Canlıya yüz tutan nebat, Hızır gibi âbıhayat kaynağından içer.

Can da canana yüz tutarsa pılısını pırtısını sonsuz ömür iklimine çeker götürür.

Birinin , vaaz eden bir hocaya "Bir borcun üstüne oturmuş olan kuşun başı mı daha üstün ve yücedir, yoksa kuyruğu mu" diye sorması, vaaz edenin de, soran adamın anlayışına göre cevap vermesi.

Bir gün bilgisiz bir adam, vaaz eden birine sordu: Mimbende senden daha yüce söz söyleyen, senden daha güzel vaaz eden bir adam bile yok.

130. Sana bir sorum var; ey akıllı er, bu mecliste sualime cevap ver.

Bir kale burcunun üstüne bir kuş otursa başı mı daha üstündür, kuyruğu mu?

Vaaz eden dedi ki: Yüzü şehre, kuyruğu köyeyse yüzü, bil ki kuyruğundan üstündür.

Yok... Eğer kuyruğu şehre, yüzü köyeyse o kuyruğa toprak ol, yüzünden yüz çevir.

Kanadı olan kuş, yuvasına kadar uçup gider. İnsanlar, insanların kanadı da himmettir.

135. Bir âşık, hayra, şerre bulanabilir. Sen onun hayrına şerrine bakma, himmetine bak.
Doğan, isterse beyaz ve eşsiz olsun; fare avladıktan sonra bayağıdır.
Fakat baykuşun meylî, padişaha olsa doğan sayılır, külâhına bakma.
İnsan, bir hamur teknesi boyuncadır ama gök yüzünden de üstündür, esirden de.
Hiç bu gökyüzü "Biz onu ululadık" sözünü duydu mu? Kim duydu bu sözü? Dertlere düşmüş Âdemoğlu.
140. Hiç kimse, güzelliğini, aklını, sözlerini, isteklerini yeryüzüne gösterdi, bildirdi mi?
Hiç yüzünün güzelliğini, reyindeki isabeti gökyüzüne göstermeye, söylemeye kalkıştı mı?
Oğlum, hiçbir gümüş bedenli dilber, hamam duvarlarına çizilmiş resimlere kendisini gösterir, onların karşısında cilvelenir mi?
O huri gibi güzel resimler şöyle dursun, kalkar, yarı kör bir kocakarıya karşı cilvelenirsin.
O kocakarıda olan ve resimlerde olmayan nedir ki seni o resimlerden tutup çeker?
145. Sen söylemezsin ama ben söyleyeyim: Akıldır, duygudur, anlayıştır, tedbirdir, candır.
Kocakarıda insanla kaynaşan can var. Halbuki hamamdaki resimlerde ruh yok.
Hamam duvarındaki resim, bir harekete gelseydi derhal seni kocakarıdan çekerdi.
Can nedir? Hayırdan, şerden haberdar olan, lütuf ve ihsana sevinen, zarardan yerinip ağlayan şey.
Madem ki canın sırrı, mahiyeti, insana hayrı, şerri haber vermede... Şu halde hakikatten kimin daha ziyade haberi varsa o, daha canlıdır.
150. Ruhun tesiri, bilgi ve anlayıştır. Kimde bu bilgi ve anlayış, daha fazlaysa o, daha ziyade Allahlıktır.
Fakat bu tabiat âleminin ötesinde öyle haberler, öyle bilgiler vardır ki bu canlar, o meydan da cansız bir hale gelirler.
Bunlardan haberdar olmayan can, Allah tapısına mazhar oldu... Canların canı ise Allah'ya mazhar oldu.
Melekler de tamamı ile akıldan, candan ibarettiler. Fakat yeni bir can geldi. Âdem yaratıldı mı onun karşısında beden haline geldiler.
Kutluluktan o canı gördüler, ten gibi o ruha hizmetçi kesildiler.
155. Şeytana gelince, canla başla ondan baş çekti, canla birleşmedi, çünkü ölü bir uzuvdu.
Canı olmadığı için Âdem'e feda olmadı... Kırık bir eldi, cana itaat etmedi.
Fakat o uzvu kırıldıysa cana bir noksan gelmedi ya. Canın elindedir bu, onu yine yaratabilir.
Başka bir sır daha var, fakat bunu duyacak kulak nerede? O şekeri yiyecek dudu kuşu hani?
Has dudulara pek bol, pek değerli şeker var ama aşağılık dudular, o taraftan göz yummuşlar.
160. Yalnız sureti derviş olan, o zekâtı, o arılığı nereden tadacak. O, mânadır, faûlün fâilât değil.
İsa'nın eşeğinden şeker esirgnemez ama eşek, yaradılış bakımından otu beğenir.
Şeker, eşeği neşelendirseydi önüne kantarla şeker dökülürdü.
"Onların ağızlarını mühürledik" âyetinin mânasını bil. Yolcuya bu, mühim bir şeydir.
Bunu bil de belki peygamberlerin sonuncusunun yolu hürmetine ağızdan o kuvvetli mühür kaldırılır.
165. Peygamberlerden kalan mühürleri, Ahmed'in dini hürmetine kaldırdılar.
Açılmamış kilitleri vardı; onlar, "İnna fettehna" eliyle açıldı.
O, bu dünyada da şefaattir, o dünyada da, bu dünyada insanı dine götürür, o dünyada cennetlere.
Bu dünyada "Sen onlara yol göster" der; o dünyada "Sen onlara ay gibi yüzünü göster" der.
Onun gizli, aşikâr işi, daima "Yarabbi, sen kavmime doğru yolu göster, onlar bilmiyorlar" demektir.
170. Onun nefesiyle iki kapı da açıktır. Duası, iki âlemde de müstecap olur.
Ona benzer ne gelmiştir, ne de gelecek. Bu yüzden son peygamber olmuştur.
Sanatında son derece ileri gitmiş bir üstadı görünce bu sanat, sende bitmiştir demez misin?
Ey peygamber, mühürleri kaldırmak, kapalı kapıları açmaktasın, Hatem'sin, bu iş, seninle ve sende bitmiştir. Can
bağışlayanlar âleminde bir Hatem'sin sen.
Hâsılı mühürleri kaldırma ve kapıları açmada Muhammed'in işaretleri, tamamiyle açıklık içinde açıklıktır, açıklık içinde açıklıktır, açıklık içinde açıklık.
175. Onun canına, evlâdının gelişine ve zamanına yüz binlerce aferin !
Onun devlet ve ikbal sahibi halifesinin oğulları, onun can ve gönül unsurundan doğmuşlardır.
İster Bağdat'tan olsunlar, ister Herat'tan, ister Rey'den. Su ve toprak karışıklığı olmaksızın onun soyudur onlar.
Gül dalı, nerede biterse bitsin güldür. Şarap, nerede kaynayıp köpürürse köpürsün şaraptır.
Güneş, isterse batıdan baş gösterebilir, yine güneştir, başka bir şey değil.
180. Allahm, sen örtücülüğünle ört, ayıp görenlere bunu gösterme, onları kör et.
Allah, ben, eşi olmayan güneşle kötü huylu yarasanın gözünü bağlamışım dedi.
Bakışı noksan yarasanın gözünden, o güneşin yıldızları da gizlidir.

İman zevkine mâni olanı doğruluğun zayıflığına delâlet eden ve yüz binlerce ahmağın yolunu kesen çürümüş, pörsümüş gayret ve hamiyetin kınanması. Nitekim koyunlar da bir namussuzun yolunu keserlerdi, geçemezdi. Bu namussuz, çobandan "Koyunların, beni ısırırlar mı acaba?" diye sordu. Çoban dedi ki: "Ersen ve sende erkeklik damarı varsa hepsi sana feda olsun. Namussuz biriysen her biri, sana bir ejderha kesilir." Başka bir namussuz da vardı, koyunları gördü mü, derhal yoldan dönerdi. Çobana bir şey de sormazdı, sorarsam

koyunlar,başıma üşüşür,beni ısırırlar derdi.

Ey Allah ışığı Hüsameddin, ey ruh cilâsı, ey doğru yolu gösteren padişah gel!
Mesnevi'yi yayılmış bir mera haline getir, örneklerinin suretlerine can ver!

185. Can ver de bütün harfleri akıl ve can olsun, can cennetine uçup gitsin.

Zaten onlar, senin sayende can âleminden gelip harf tuzağına tutuldular, mahpus oldular.
Ömrün âlemde Hızır gibi uzasın, canlara can katsın, düşkünlerin ellerini tutsun, daimî olsun.
İlyas ve Hızır gibi dünyalar durdukça dur da yeryüzü, lütfunla gökyüzü haline gelsin.
Kötü gözlülerin şatafatı, nazarı olmasaydı lütfunun yüzde birini söyledim.

190. Fakat nefesi zehirli kem gözlerden ben ne can üzen zahımlar yedim.

Onun için senin halini, ancak başkalarının hallerini anarak remiz ve kinayeye söylerim.
Bu bahanedeki, gönlüne ait bir hiledir ki gönlün ayakları, o yüzden, toprağa kakılmış kalmıştır.
Yüzlerce gönül ve can, yaratıcı Allah'ya âşık olmuştur da onlara ya kem göz mâni olmuştur, ya kötü kulak.
Bunların bir tanesi de Peygamber'in amcası. Arapların kinaması, ona pek korkunç göründü.

195. Arap, kendi çocuğuna uydu da, güvenilir dininden döndü, derlerse, ne derim?, dedi.

Peygamber, amca, dedi, bir kere şahadet getir de senin için Allah'ya şefaet edeyim.
Ebutalip, doğru ama duyulur, yayılır, herkes duyar. İki kişiyi aşan her sır yayılır, otuz iki diştan otuz iki orduya duyulur.
Bu Arapların diline düşerim. Onların yanında bu yüzden hor hakîr olurum, dedi.
Fakat Allah'nın ezeli lütfu olsaydı Allah çekişiyle beraber bu kötü gönüllülük olur muydu hiç?...

200. Ey düşkünlere yardım eden Allah, medet! Medet bu iki taraflı dileklerden!

Ben, gönlün hilesinden, düzeninden öyle perişan bir hale geldim ki feryada bile kudretim kalmadı.
Ben kim oluyorum? Gökyüzü bile yüzlerce işiyle, gücü ile, iktidarı ile, yüzlerce debdebe ve tantanası ile beraber bu pusudan, bu dileğe uyma yüzünden feryada geldi.
Ey kerem sahibi, ey hilim sahibi, bu iki taraflı dilekten sen bana aman ver.
Ey kerem sahibi, doğru yolun bir taraflı çekişi, iki yol arasında tereddüde düşmekten hayırlıdır.

205. Bu iki yoldan da maksat sensin ama bu ikilikten adama âdeta can çekişmesi gelir.

Bu iki yolla da sana gelmeye azmedilir ama savaş, asla neşe meclisine benzemez, dedi.
Bunu, Kuran'daki "Göklerle yeryüzü Allah emanetini kabul etmekten korktular, çekindiler" âyetini oku da Allah'dan duy.
Bu ikilikte kalış, acaba şu mu iyidir, hayırlıdır, yoksa o mu, diye tereddüde düşüş, gönülde bir savaş gibidir.
Tereddüde de bütün kudretleriyle korku ve ümit birbirine saldırır.

Dileğiyle bir yolu seçme ve bu seçişin sebeplerini
sınamadan Allah'ya sığınma ve münacat.Göklerle
yerler de bu ihtiyara sahip oluştan ve sebeplerin-
den ürktüler,korktular.Halbuki insan,yaratılışından
ihtiyarı ve ihtiyarının sebeplerini dilemeye haristir.
Nitekim insan ,hastalandı mı ihtiyarını az görür de
ihtiyar sahibi oluştan sebep bulunan iyiliğini ister,
bu suretle ve mevki sahibi olmakla ihtiyarının
çoğalmasını diler . Eski milletlerde de Allah kahrın-
nın inmesine sebep , ihtiyarın ve sebeplerinin
çokluğu idi.Firavun'u hiç kimse asla yoksul
görmedi.

210. Ey yüce Allah, önce bendeki bu çekiliş ve yükselip geliş senden meydana geldi, yoksa bu deniz, sakindi Yarabbi.

Bana bu tereddüdü, o makamdan verdin, kereminle yine beni tereddütsüz bir hale getir.
Medet ey feryada yetişen Allahım, sen beni dertlere müptelâ etmektesin. Senin verdiğin dertlerle erler bile kadınlara döner.
Bu derde uğratış niceye dek, yapma Yarabbi. Bana bir yol bağışla, on yol verme bana.
Sırtı yaralı arık bir deveyim; sırtımda bir semere benzeyen ihtiyar yüzünden sırtım yaralandı.

215. Arkamdaki bu mahfe, gâh ağır gelip beni bu yana çekmede, gâh öbür tarafa yanlayıp beni o yana sürüklemeye.

Bu uygunsuz yükü sırtımdan al da iyi kişilerin bahçelerini göreyim.
Uyanık olarak değil de Ashabı Kehf gibi uykuda olarak cömertlik bahçesinde yayılayım.
Sağıma, soluma yatıp uyuyayım, fakat ancak top gibi ihtiyarsız olarak yuvarlanayım.
Ey din Allahsı, sağıma da dönersem senin döndürmenle döneyim, soluma da dönersem senin döndürmenle.

220. Yüz binlerce yıllardır havadaki zerrelere gibi ihtiyarsızdım.

O zamanı ve o hali unuttum ama uykuda bu âlemde göçüp gitmem, bana o âlemde bir armağan.
Uyku zamanı bu dört unsur çarmıhından kurtulur, şu daracık yurttan can yaylasına sıçrar, çıkarım.
Uyku dadısından o geçmiş günlerin sütünü içerim ey bir şeye ihtiyacı olmayan ve herkes kendisine muhtaç olan Allah.
Bütün âlem, kendi ihtiyarından, kendi varlığından sarhoşluk âlemine kaçmaktadır.

225. Bu suretle herkes, şarap, çalgı gibi şeylere düşer de kendi aklından bir an olsun kurtulmaya çalışır.

Herkes bilir ki bu varlık tuzaktır. İnsanın kendi ihtiyarı ile bir şeyi düşünmesi, bir şeyi anması cehennemdir âdeta.
Onun için herkes varlığından, kendiliğinden geçme âlemine, yahut sarhoşluğa kaçar, yahut da bir işe koyulup kendini unuttur.
Fakat yine bu âlemde kendini çeker, varlık âlemine gelirsin. Çünkü o kendini unutmaya Allah fermanı olmadan

gitmiştik.

Ne cin, zaman kaydının hapsinden kurtulabilir, ne insan.

230. Yüce göklere çıkmak, ancak doğru yolu bulma kuvvetiyle olabilir.

İnsan, doğru yolu ancak Allah'dan çekinen kulun ruhunu, göklerden şeytanları kovan şahaplardan koruyan kuvvetle bulabilir. Yok olmadıkça hiç kimseye ululuk tapısına varmaya yol yoktur. Göklere yücelme nedir? Şu yokluk. Âşıkların yolu da yokluktur, dini de. Aşk yolunda yalvarma bakımından pösteğiyle çarık, Eyaz'a mihrap olmuştur.

235. Gerçi onu padişah severdi.. İçi de güzeldi, dışı da.

Fakat kendisi de kibirsiz riyasız, kinsiz bir hale gelmişti. Yüzü, padişahın güzelliğine bir anda kesilmişti. Varlığından uzaklaştığı için işinin sonu da Mahmut oldu. Eyaz, kibir korkusundan çekinirdi de onun için temkini, pek kuvvetli bir hale gelmişti. O tertemiz bir hale gelmişti. Kibrin, nefsin boynunu vurmıştu.

240. Ya o düzenleri halka bir şey öğretmek için yapıyor, yahut korkudan uzak bir hikmet yüzünden böyle bir harekette bulunuyordu.

Yahut varlık, yokluk rüzgârları ile esip gelen bir bağ olduğundan her gün çarığını görmeyi istiyor, Bu suretle de yokluk definesinin üstüne kurulan yapının kapısını açmak, o zevk yaşayışının yelini bulmak diliyordu. Bu kaynağın malı, mülkü, atlası, çabuk yürüyüp giden cana bir zincirdir. Buna kapılan, şu altın zinciri gördü de kapıldı, ruhu bir delik içinde kaldı, ovalara çıkamadı.

245. Görünüşü cennet ama hakikatte bir cehennem. Üstü güllü nakışlarla bezenmiş bir zehirli yılan.

İnanan kişiye cehennem zarar vermez ama oradan geçmemek daha iyidir ya.

Cehennem ona bir zeval vermez. Vermez ama herhalde cennet, onun için daha hoştur ya.

Ey noksan kişiler, şu gül yüzlülerden sakının. Onlarla konuşmaya kalktınız, düşüp kalkmaya başladınız mı anlarsınız ki onlar cehennemdir.

Bir Hintli köle, efendisinin kızına gizlice âşık olmuştu . Kızı, bir ulu adamın oğluna verdiler. Köle haber alınca hastalandı, yanıp yakılmaya başladı.Ne doktor,derdini anlıyordu,ne de onda söylemeye kudret vardı.

Zengin bir adamın Hintli bir kölesi vardı. Onu beslemiş, büyütmüş, Âdeta ölüyken diriltmişti.

250. Bilgi ve edep belletmiş, gönlünde hüner ışığını yakmıştı.

Çocukluğundan beri nazla yetiştirilmiş, o iyilikçi adam, onu lütuf kucağında büyütmişti. Bu zengin adamında güzel, gümüş bedenli, yaratılışı ahlâkı hoş bir kızı vardı. Kız, evlenme çağına girince kızı isteyenler, ona ağır nikâh parası vermeye başladılar. Her ulu adamdan kız istemeye bir görücü geliyordu.

255. Adam, malın sebatı yoktur, gece gelir, gündüz dağılıverir.

Güzelliğin de değeri yoktur. Bir diken yarısı ile renk solup sararıverir.

Büyük bir adamın oğlu olmak da bir şey değil. Bu çeşit gençler mala mülke gururlanır.

Nice büyük adamların oğulları vardır ki kötülükte bulunur, yaptığı kötü iş yüzünden babasına bir âr olur.

Hünerli, bilgili kişi iyidir ama İblisten ibret al, ona da az tap.

260. Onun da bilgisi vardı ama din aşkı yoktu, bu yüzden Âdem'in yalnız topraktan yaratılan suretini gördü.

Ey emin kişi, bilgide ne kadar ileri gidersen git onunla gaybı gören gözün açılmaz ki!

Can gözü açık olmayan, sakaldan, sarıktan başka bir şey görmez, adamın ileri, yahut geri oluşunu, onu tarif edenden sorup öğrenir.

Ey ârif, sen, birisini anlamak için onu bilen, söyleyip tarif eden kişiye müracaat etmezsin. Çünkü sen, doğmuş, parıl, parıl parlamakta olan bir nursun.

Senin takvan, dinin var, iyi işler işlersin, öyle ki âlem onlarla düzeler, kurtuluşa erer.

265. Kendisine öyle temiz ve iyi bir damat seçti ki bütün halkın övündüğü kişiydi o.

Kadınlar onun malı yok, mülkü yok, ululuğu yok, güzel değil, başına buyruk değil dediler.

Adam dedi ki: Onlar dine, zâhitliğe uymuş adamlar. O da yeryüzünde altını olmayan bir define.

Hâsılı armağanlar sunuldu, nişan yapıldı, kumaşlar gönderildi, kızın verileceği ortalığa yayıldı.

Evde küçük bir köle vardı. Bu sıralarda hastalandı, yanıp yakılmaya, eriyip solmaya başladı.

270. Hummaya tutulmuş bir hasta gibi eriyordu. Hekim, hastalığını anlayamadı.

Akıl diyordu ki: Onun illeti, gönül illeti. Beden ilâci gönlüne tesir etmez ki.

Bu sevda yüzünden kölecğin gönlü yaralıydı ama derdini kimseciklere söyleyemiyordu.

Bir gece zengin adam karısına dedi ki: Kimseye duyurmadan, gizlice onun halini sor soruştur bakalım.

Sen onun anası sayılırsın. Derdini sana açar elbette.

275. Kadın, bu sözü kulağına koyunca ertesi gün kölenin yanına gitti.

Yüzlerce nazla, muhabbetle başını karıştırmaya, saçlarını taramaya başladı.

Şefkatli analar gibi onu yumuşattı, nihayet söyletmeye muvaffak oldu.

Köle dedi ki: Senden bunu mu umardım ben? Kızını inatçı bir yabancıya veresin.

Bizim efendimizin kızı olsun, biz de ona âşık olalım da o başkasına varsın? Yazık değil mi?

280. Kadın bu söze öyle kızdı ki onu dövüp damdan aşağıya atmak istedi.
O kim oluyor diyordu, bir kahpenin Hintli bir oğlu. Nasıl oluyor da bir efendinin kızına tamah ediyor?
Fakat bunları içinden söylemekle beraber sabretmek daha doğru deyip kendini tuttu. Kocasına, dinle şu şaşılacak şeyi dedi..
Biz, onu güvenilir bir adam sanıyorduk, umarmıydık böyle bir çalığışunun hain çıkacağını?

Efendinin, karısına "Sabret,köleyi takdir etme.
Ben onu bu tamahtan öyle bir geçiririm ki ne
şiş yanar,ne kebab" demesi.

Efendi dedi ki: "Sabret. Ona de ki: Kızı ona vermez sana veririz.

285. Bu suretle belki gönlünden o sevdayı çıkarırız. Sen hele bir hoşça bak, ben nasıl onu bu işten vazgeçiririm?
Sen gönlünü hoş tut,bunu iyice bil ki kızımız, hakikaten de senin eşindir.
A güzel müşteri, evvelce bunu bilmiyorduk, mademki bildik, elbette kızımıza daha lâıyısın sen.
Ateşimiz, kendi mangalımızda; Leylâ, bizim Leylâ'mız, Mecnunumuz da sen, de
İyice bir hayale, bir düşünceye düşsün. İyi düşünce insanı semirtir.

290. Hayvan,otla semirir,insan da yücelikle,şerefle gelişir.
İnsan kulağından gelişir, duya duya canlanır. Hayvansa boğazından, yemesinden, içmesinden gelişir.
Kadın, "Böyle bir arlanılacak sözü, ağız nasıl varır da söyler?
Onun için böyle abes bir sözü nasıl geveleyebilirim? Gebersin o şeytan huylu hain" dedi.
Adam, hayır dedi, korkma. Sen böyle söyle de onun hastalığı geçsin, bu lütuf yüzünden iyileşsin.

295. Ondan sonra sevgilim onun derdini gidermeyi bana bırak sen. Yalnız o ince eleyip sık dokuyan bir kere iyileşsin.
Kadın, o hasta köleye böyle söyleyince öyle ferahladı, öyle kabardı o köle ki âdetâ yeryüzüne sığamaz oldu.
Semirdi, gelişti, benzine kan geldi, kırmızı güle döndü, binlerce şükürler etti.
Bazen de, hanımcığım, diyordu, sakın bu bir düzen olmasın!
Efendi, Ferec'i evlendiriyorum diye bir dâvet yaptı, eşini dostunu çağırdı.

300. Gelenler de "Ferec, kutlu olsun" diye onu kandırmaktaydılar.
Ferec, bu sözleri duyunca artık kızı alacağına iyice inandı. Büsbütün iyileşti, hastalığı kökünden geçti gitti.
Ondan sonra gerdek gecesi bir oğlanı kadın kılığına soktular.
Elini, bileğini gelinler gibi kınaladılar. Âdetâ ona tavuk gösterip horoz verdiler.
Başını bağladılar, gelinler gibi elbiseler giydirdiler, gürbüz oğlanı kadın kıyafetine sokup koyverdiler.

305. Efendi halvet zamanı derhal mumu üfledi. Hintli köle öyle güçlü kuvvetli bir oğlanla yalnız kaldı.
Oğlan, köleye saldırınca Hintlicik, feryada başladı ama dışarıdaki def gürültüsünden sesini kimse duymuyordu ki.
Def çalması, el çırpması, kadın ve erkeğin naraları, onun sesini boğuyordu.
Oğlan, sabaha kadar o Hintli köleceğizi berbat edip durdu. Köle, âdetâ köpeğin önündeki un torbasına döndü.
Sabahleyin tas ve büyük bir bohça getirdiler. Ferec damatlar gibi güvey hamamına gitti.

310. Gitti ama bitkin bir haldeydi. Ardı, külhancılardan yırtık peştamalına dönmüştü.
Zavallı hamamdan dönünce efendinin kızı, gelin gibi odaya geçip oturdu.
Anası, köle, kızı gündüzün sinamaya kalkmasını diye oracıkta beklemekteydi.
Köle, bir müddet kinle kıza baktı da sonra ellerinin on parmağını da ona doğru sallayıp dedi ki: Dilerim kimse seninle
buluşmasın, senin gibi kötü ve pis bir geline düşmesin.

315. Gündüzün yüzün, kadınlar gibi ter-ü taze, geceleyin çirkin aletin, eşek aletinden beter.
İşte şu âlemin bütün nimetleri, uzaktan pek hoştur ama yaklaştı mı sinamadan ibarettir.
Uzaktan su görünür ,yanına vardın mı görürsün ki serapmış.
O kokmuş bir kocakarıdır ama çok cilvelidir, kendisini yeni bir gelin gibi gösterir.
Sakın onun yüzündeki boyaya aldanma; aman, onun zehirle karışık şerbetini tatmaya kalkışma.

320. Sabret, sabır sıkıntının anahtarıdır; sabret de Ferec gibi yüzlerce zahmete, mihnete düşme.
Tanesi meydandadır da tuzağı gizlidir. Önce onun sana nimet verışı hoş görünür ama sonu öyle değil!

Bu aldanış,yalnız o Hintli köleye ait değildir.
Allah'ın koruduğu kişiden başka herkes,böyle
bir aldanışa uğrar.

Ona ulaştın mı eyvahlar olsun sana. Nedamete düşer, ne kadar zarı zarı ağlarsın.
Fakat beylik, vezirlik ve padişahlık adı, hakikatte ölümdür, derttir, can vermedir.
Kul ol da yeryüzünde at gibi yürü. Cenaze gibi kimsenin boynuna binme.

325. Allah nimetine küfranda bulunan, ister ki herkes, kendisini yüklesin de ölüyü mezara götürür gibi götürsünler.
Rüyada kimi tabuta binmiş, götürülüyor görürsen yüce mertebeli büyük mevkili bir adam olur.
Çünkü o tabut, halkın boynuna bir yükür. Bu büyükler de halkın boynuna yük korlar, yük olurlar.
Yükünü herkese yükleme, kendine yükle. Baş olmayı az iste, yoksulluk daha iyidir.
Halkın boynuna binme de ayaklarına nikris illeti gelmesin.

330. Sonunda iki elinle bu biniciliğin alnını karışlarsın, fakat şimdi bir şehre benzemedesin. Şehre benziyorsun ama hakikatte
bir yıkık köysün sen!
Şimdi bir şehir görünürken varlığından bez de pılını pırtını yıkık yerde çözme.

Şimdi yüzlerce bağa, bahçeye sahipken vazgeç varlıktan da âciz ve yıkık yere tapar bir hale gelmeyesin. Peygamber, Allah'dan cenneti istiyorsan kimseden bir şey isteme. Kimseden bir şey istemezsen ben kefilim, cennete de girersin, Allahya da ulaşırsın dedi.

335. Bunu duyan sahabe de şu kefillik yüzünden öyle ayarı tam bir hale geldi ki bir gün ata binmiş, bir yere gidiyordu. Elinden kamçısı düştü. Attan inip kendisi aldı, kimseden istemedi. Çünkü Allah, bir şey verdi mi iyidir, kimseye kötü bir şey vermez. O, bilir ve adamın dileğini insan istemeden verir. Fakat Allah emri ile dilersen caizdir. Çünkü o çeşit istek, peygamberlerin yoludur. Sevgili emredince kötü kalmaz. Küfür onun için olursa iman kesilir.

340. Onun emri ile olan kötülük, bütün âlem iyiliklerinden üstündür. Sedefin kabuğu paralanırsa ilenme, onda yüz binlerce inci vardır. Bu sözün sonu gelmez, dön de padişaha gel. Doğan kuşuna benze. Halis altın gibi dükkâna çık da ilenmeden, kınamadan kurtul. Bir suret, gönüle girdi mi insan, sonunda nedamete düşer, o suretten bezer.

345. Sonunda herkes, kapıldığı suretten tövbe eder, fakat yine unutuş gelir, onu o yana çeker. Pervane gibi uzaktan o ateşi nur görür, yükünü o tarafa çeker. Fakat geldi mi kanadı yanıp kaçar. Kaçar ama çocuklar gibi yine gelir, yaraya tuz eker. Yine zanna, tamaha düşer, derhal kendisini o ateşe atar. Yine yanar, sıçrar. Fakat yine gönlündeki hırs, kendisine yandığını unutturur, sarhoş eder.

350. Hintli köle gibi bezdi de o işten vazgeçti mi işte o zaman yanmaktan kurtulur. Ey geceleri aydınlatan ay gibi yüzü parlak güzel, ey konuşup görüşmesine aldananı yakan yalancı, der. Fakat yine tövbe ve sızlanma, hatırandan çıkar. Çünkü Allah, yalancıların düzenini zayıf bir hale getirir, bozar gider.

"Savaş ateşini yaktılar mı Allah söndürür"
âyetinin herkese ait oluşu

Onlar, savaş ateşini yaktılar mı Allah, onların ateşini tamamiyle söndürür. İnsan azmeder der ki: Gönül, orada durma. Fakat yine unuttur, çünkü azim ehli değildir ki.

355. Doğruluk tohumunu ekmemiş olduğundan Allah, ona o unutkanlığı verir. Gönül çakmağını çakmak ister ama Allah, o kıvılcımı söndürüverir.

Bunu anlatan bir hikâye

Bir adam, geceleyin bir ayak pırtırtısı işitti. Mumu yakmak için çakmağı kavradı. Hırsız gelip adamın önüne oturdu, kav ateş aldıkça söndürmeye başladı. Kav ateş almasın diye boyuna kavi, yandıkça parmağı ile söndürüyordu.

360. Adam, kavi kendi kendine sönyör sanmakta, hırsızın söndürdüğünü görmemekteydi. Tuhaf şey dedi, bu kav, ıslak olmalı ki ateşlenirken hemen sönmeye. Pek karanlık olduğundan önünde oturan ve ateşi söndüren hırsızı göremiyordu. Senin de gönlünde böyle bir ateş söndüren var da kâfir gözün, körlüğünden görmüyor. Bilen duyan gönül, nasıl olur da dönen şeyi bir döndüren var, bunu bilmez?

365. Nasıl olur da kendi kendine geceyle gündüz, sahipsiz olarak nasıl gelir, nasıl gider demezsin? A aşağılık kişi, aklın aldığı şeylerin etrafında döner dolaşırsın ha... Bir de gel de şu akılsızlığını gör! Evi bir yapanın olması mı daha akla uygundur, yapıcısı olmayan kendi kendine yapılmış bir ev mi, a akli kıt? Yazıyı bir yazanın olması mı daha akla uyar, yoksa olmaması mı ey oğul? Cim harfine benzeyen kulak, aynaya benzeyen göz, mime benzeyen ağız, nasıl olur da yazan olmadan yazılır, meydana gelir a kınanmaya değer adam?

370. Aydın bir mum, yakmayan oldukça mı bulunur, yoksa bilen bir yakıcı olunca mı? Güzel bir sanat kör ve çolak bir adamın elinden mi çıkar, yoksa her tarafı bütün bir gözlünün elinden mi? Madem ki seni kahredeceğini, başına mihnet topuzunu vuracağını bildin; Hadi Nemrut gibi savaş, havayı okla bakalım! Hani Moğol askerleri gibi... Onlar da biri hastalandı mı ölmesin diye göğ ok atarlar ya, sen de atadur.

375. Yahut da kaçabilirsen kaç, kurtul bakalım. İmkânı mı var? Onun eline bir kere rehin olmuşsun. Yoklukta bile elinden kurtulamadın, şimdi nasıl kurtulabilirsin a güzelim! İstek yok mu? İşte o, sıçramak, kaçmaktır; onun adaletine karşı takvanın kanını dökmektir. Bu dünya tuzaktır, tanesi de istek. Tuzaklardan kaç onlardan yüz çevir. Böyle hareket ettin mi yüzlerce ferahlık bulursun. Fakat istekten geçemedin mi fesatlıklara uğrarsın.

380. Bunun için Peygamber "Müftüler sana kuvvetli fetvalar bile verseler sen, kalbine danış" dedi. İsteği bırak da Allah acısın. Bunun böyle olması lâzım, bunu denedin, sinadin ya. Mademki kaçamıyorsun, ona kullukta bulun da hapsinden kurtul, gül bahçelerine git. Her an kendini görür gözetirsin adaleti de görürsün, yüceliği de ey azgın. Fakat perde ardına girer, gözünü kaparsan senin bu göz yummanla güneş, işinden gücünden kalır mı hiç?

Padişahın,Eyaz'ın hareketini beğenmiyen bey-
lere onun yüceliğinin rütbesindeki üstünlüğün,
maaşındaki fazlalığın sebeplerini, hiçbir delil
getiremeyecekleri, hiçbir itirazda bulunamıya-
cakları bir tarzda bildirip göstermesi

385. Beyler, hasetten coşunca nihayet padişahı bile kınamaya başlayıp dediler ki:
Bu senin Eyaz'ında otuz adamın akli yokken nasıl olur da otuz beyin kaftan parasını yer?
Padişah, otuz beyle avlanmak üzere dağlara, ovalara çıktı.
Uzaktan bir kervan gördü, beyin birisine git de,
Sor bakalım, o kervan hangi şehirden geliyor? dedi.
390. Bey gitti, sorup geldi, dedi ki: Rey'den geliyor.Padişah, peki nereye gidiyormuş? deyince kalakaldı.
Bir başka beye, git bakalım yüce kişi dedi, sen de nereye gidiyor, şunu anla!
O da gidip geldi, Yemen'e gidiyormuş dedi. Padişah yükü neymiş? Deyince o da dinelip kaldı.
Padişah, bir başka beye hadi, sen de yükü neymiş, onu öğren dedi.
Bey gidip geldi, her cins mal var, fakat çoğu Rey kâseleri deyince,
395. Padişah, Rey'den ne vakit çıkmış? diye sordu. O akli gevşek bey de âciz kaldı.
Böylece, otuz hattâ daha fazla beyin hepsi de âciz ve noksan çıktı.
Bunun üzerine padişah beylere dedi ki: Ben bir gün tek başıma Eyaz'ımı sınamım.
Şu kervan nereden geliyor? Git anla dedim. Gitti, hepsini sorup öğrenmiş.
Benim emrim olmadan kervanın bütün ahvalini, olduğu gibi bir bir anlattı.
400. Bu otuz bey, otuz defada ne öğrenebildiyse o, hepsini birden öğrenip geldi.

Beylerin,bu delili cebrice şüphelerle zayıflar-
maya savaşmaları,padişahın onlara verdiği
cevap

Beyler, bu bir zekâ işi, o da Allah vergisi, çalışmakla olmaz ki.
Aya o güzel yüzü Allah vermiş, güle o hoş kokuyu Allah ihsan etmiş dediler.
Padişah dedi ki: İnsanın elde ettiği şey zararsa çalışmamasından ileri gelmiştir, kârısa çalışıp çabalamasından.
Yoksa Âdem, "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik" der miydi.

405. Bu suç bahtımdan. Kader böyleymiş,ihtiyatın tedbirin ne faydası var? derdi.
İblis gibi hani. O da "Sen beni azdırdın. Hem kadehimizi kırıyor, hem de bizi dövüyorsun" demişti ya.
Halbuki takdir haktır ama, kulun çalışması da hak. Kendine gel de koca şeytan gibi kör olma.
İki iş arasında tereddütte kalıyoruz. Hiç ihtiyarımız olmasa bu tereddüt olur mu?
İki eli, iki ayağı bağlı olan adam bunu mu yapsam onu mu, der mi?
410. Denize mi dalsam, yücelere mi uçsam diye hiç tereddüde düşer mi?
Musul'a mı gitsem, yoksa büyü öğrenmek için Babil'e mi diye düşüncelere kapılır mı?
Şu halde tereddüt, bir kudrete delâlet eder. Böyle olmasa tereddüde düşenin bıyığına gülerler.
Yiğidim, kadere az bahane bul! Nasıl oluyor da suçunu başkalarına yükletiyorsun?
Zeyd, kana girsin, cezasını Amr çeksin... Amr, şarap içsin, Ahmet dayak yesin, bu olur mu?
415. Kendi etrafında dolan, kendi suçunu gör. Hareketi güneşten bil, gölgeden bilme.
Bir beyin bile ceza vermesi yanlış olmuyor, o gözü açık er, düşmanı biliyor.
Bal şerbeti içersen başkasına humma gelmiyor. Gündüzün çalışıyorsun, akşamleyin ücretini başkası almıyor.
Neye çalıştın da zararını, faydasını görmedin? Ne ektin de devşirme vakti onu biçmedin?
Canından, teninden doğan işin, çocuğun gibi gelir, senin eteğini tutar.
420. Yaptığın işe gayb âleminden bir suret verirler. Hırsızlık için darağacı kurmuyorlar mı?
Darağacı hırsızlığa benzemez ama gaypları bilen Allah'nın meydana getirdiği bir örnektir.
Allah, şahsın gönlüne, adalet için şöyle bir suret düz diye ilhamda bulunur.
Sen de bilir, anlarsın ki bu, bu işin karşılığı. Yoksa adalet sahibi olan Allah takdiri, insana yaptığına uygun olmayan cezayı
nasıl olur da verir?
Hâkim bile bunu seçer, bu çeşit hareket ederken bu hâkimlerin en doğru ve adaletli hüküm vereni olan Allah, nasıl
hükmeder? Düşün artık.
425. Arpa ektin mi, arpadan başka bir şey bitmez. Borcu sen verdin kimden rehin istiyorsun ki?
Suçunu başkasına yükleme. Aklını yaptığın işin cezasına ver, kulağını o yana aç...
Suçu kendine bul, tohumu sen ektin. Allah'nın mücazâtıyla, adaletiyle uzlaş.

Zahmetin sebebi kötülük etmektir. Kötülüğü yaptığın işlerde gör, talihimden deme.
Talihe bakış insanı şaşı eder.Köpeği samanlıkta uyutur, tembel bir hale sokar.

430. Civanım kendi nefisini suçlu bul da adaletin verdiği cezayı az kına.
Ercesine tövbe et, yola baş koy. "Kim bir zerre kadar iyilik, yahut kötülük etse mükâfat ve mücazatını görür."
Nefsin afsununa az aldan, Allah güneşi, bir zerreyi bile örtüp kaybetmez.
Şu cismani güneş karşısında bile bu cismani zerreler görünürse,
Elbette hâtıra ve düşünce zerreleri, hakikatlar güneşine karşı görünecek.

Bir avcı,kuşlar kendisini ot sansınlar diye ot-
lara,çimenlere bürünmüş,başına da külâh gibi
gül ve lâleler koymuştu. Akıllı bir kuş,ben bu
çeşit çayır,çimen görmedim,bu insan olsa ge-
rek diye ondan bir koku almıştı ama tam de-
ğil .Çünkü bu ilk şüphesi, katî değildi ,ikinci
şüphesi daha katî oldu,yani hayır,hayır dedi,
herhalde çayır,çimen olmalı.Bu şüphe hırs ve
tamahtan gelmişti.Hırs ve tamah hele ihtiyaç
ve yoksulluk zamanı pek müşküldür.Peygam-
ber , " Az kaldı yoksulluk küfür oluyordu "
 demiştir.

435. Bir kuş, çayırlığa gitti. Orada da av için bir tuzak vardı.
Avcı yere birkaç tane saçmış, kendisi de orada pusuya sinmişti.
Bıçare avı yakalamak için kendisine yaprakları ,otları sarmıştı.
Bir kuşçağız onu tanımayıp geldi, adamın etrafında dönüp dolaştı.
Sen kimsin ki dedi, böyle yeşiller giyinmişsin, bu vahşi hayvanlar içinde ovada oturup duruyorsun.

440. Adam, bir zâhidim dedi, dünyadan elimi ayağımı çektim, burada otlarla kanaat edip gidiyorum.
Zahitliği kendime yol yordam yaptım. Çünkü ecelimi önümde görmekteyim.
Komşumun ölümü, bana, vaiz edici yeter. Bu öğüt, benim kazancımı, dükkânımı yıktı mahvetti.
Sonunda mademki yapayalnız kalacağım, her kadınla, her erkekle düşüp kalkmaya alışmamak lâzım.
Mademki sonunda mezara yüz tutacağım, tek Allah'ya alışmam daha iyi.

445. Güzelim, sonunda değil mi ki çenemiz bağlanacak, çenemi az oynatmam daha doğru.
Ey altın sırmalı esvaplar giymeye, altın kemerler takılmaya alışmış adam, nihayet sana da bir dikilmemiş elbisedir
giydirilecek.
Yüzümüzü toprağa turalım, ondan bittik, geliştik. Neden gönlümüzü vefasızlara verelim?
Bizim atalarımız akrabalarımız, eskiden beri dört tabiattır. Öyle olduğu halde biz, eğreti akrabalara tamah ettik.
Yıllardır insanın cismi, unsurlarla görüşmede, konuşmada.

450. Ruhu da, nefislerle akıllardan ama ruh, kendi asıllarını unutmuş.
O tertemiz nefislerle akıllardan, cana her an ey vefasız diye mektup gelmede.
Beş günlük dostları buldun da eski dostlardan yüz çevirdin.
Çocuklar oyundan hoşlanırlar ama, geceleyin onları çeke çeke evlerine götürürler.
Küçük çocuk oyuna başlarken soyunur, hırkasını külâhını, ayakkabısını çıkarır atar. Hırsız da gelip ansızın onları kapıverir.

455. Çocuk, oyuna öyle bir dalar ki külâhı, gömleği aklına bile gelmez.
Gece gelir çatar bir türlü oyunu bırakamaz. Eve bir türlü yüz çeviremez.
Duymadın mı, "Dünya ancak bir oyundan ibarettir" denmiştir. Sense oyuna daldın, elbiseni yele verdin, şimdi korkuya
düştün.
Gece gelmeden elbiseni ara, gündüzü dedikoduyla zayi etme.
Hâsılı ben de ovada kendime halvet bir yer seçtim, halkı elbise hırsızı gördüm.

460. Ömrün yarısı, sevgili isteğiyle geçti, yarısı düşmanların derdiyle.
O, cüppeyi aldı götürdü, bu, külâhı. Biz de küçücük çocuklar gibi oyuna daldık;
Derken ecel gecesi yaklaştı. Artık bırak şu oyunu, yeter dönme oyuna gayrı.
Tövbe atına binde hırsıza yetiş, hırsızdan elbiselerini al, geri dön.
Tövbe atı acayip bir attrir. Bir anda şu aşağılık âlemde ta göğün üstüne kadar sıçrayıp çıkar.

465. Fakat atını da hırsızdan gözet ha. Biliyorsun ya, o, gizlice elbiseni de çaldı.
Aman şu atımı gözet de hırsız çalmasın.

Hırsızlar,birisinin koçunu çaldılar.Onunla kanaat etmediler de elbisesini çaldılar.

Birisinin bir koçu vardı. Boynuna bir ip bağlamış, ardından çekip götürüyordu. Bir hırsız geldi, ipini kesip koçu götürdü. Adam haberdar olunca, koçu nereye götürdü diye sağa sola koşmaya başladı. Hırsızın bir kuyu başında eyvahlar olsun diye feryatmekte olduğunu gördü.

470. Dedi ki: Üstat, neden feryat ediyorsun? Hırsız, kuyuya altın torbam düştü. Çıkarabilirsen sana gönül hoşluğu ile beşte birini veririm. Yüz altının beşte birine sahip olursun dedi.Adam, bu tam on koçun değeri. Bir kapı kapandıysa on kapı açıldı. Bir koç gittiyse Allah, ona karşılık bir deve ihсан etti ,deyip ; Elbisesini çıkarttı, kuyuya indi. Hırsız da derhal elbiselerini alıp kaçtı.

475. Yolu köye çıkaracak bir tedbir gerek. Yoksa insana tamah tohumunu getiren tedbire tedbir demezler. Tamah huyu fitneden ibaret bir hırsızdır ama hayal gibi her an bir surete bürünür. Onun hilesini Allah'dan da başka kimse bilmez.Allah'ya kaç da o alçaktan kurtul!

Mustafa aleyhisselâm "İslâmda rahiplik yoktur" buyurmuştur . Bu esasa göre kuşun , avcıyla konuşup,görüşmesi

Kuş dedi ki: Azimim, halvette oturma. Ahmed'in dininde rahiplik iyi değildir. Peygamber, rahipliği nehyetti. Sen, nasıl oldu da böyle bid'ate kapıldın.

480. Cuma namazını kılmak, namazı cemaatle eda etmek, halka iyilik yapmalarını, Allah buyruklarını tutmalarını emretmek, kötülükte bulunmaktan çekinmek lâzım. Kötü huyluların zahmetlerini çekip sabretmek, bulut gibi halka menfaatli olmak gerek. "İnsanların hayırlısı halka faydalı olanıdır" babacığım. Taş değilsen taşla toprakla işin ne? Acınmış, Allah rahmetine erişmiş ümmetin arasında ol. Ahmed'in sünnetini bırakma, ona mahkûm et kendini. Adam dedi ki: Akli tam olmayan, akıllı kişinin yanında taş kerpice benzer.

485. Ekmek isteğine düşen, eşekten farksızdır. Onunla konuşup görüşmek rahipliğin ta kendisidir. Çünkü Haktan başka ne varsa hepsi mahvolur gider. Her gelecek, bir müddet sonra gelir, olacak olur. Adam olmayan kişinin hükmü de, kiblesine benzer. O ölüyü arayıp durur, var onu da ölü say sen. Böyle adamlarla düşüp kalkan da rahiptir. Çünkü düşüp kalktığı adamlar, taştan, kerpiçten başka bir şey değildir. Hattâ onlar taştan, kerpiçten de beterdir. Çünkü taş ve kerpiç, kimsenin yolunu vurmaz. Halbuki bu kerpiçlerden insana yüz binlerce zarar gelir.

490. Kuş, iyi ama dedi, asıl savaş, yolda böyle yol vuranlar olunca savaştır. Aslan gibi olan er, halkı korumak, onlara yardım etmek ve düşmanla savaşmak için emin olmayan yola gelir. Erlik, yolcu düşmanla çatıştığı zaman meydana çıkar. Peygamber, kılıçla gönderildi, ümmeti de saflar yaran er bir ümmettir. Bizim dinimiz de iş, savaştadır. İsa dininde mağaraya, dağa çekilip ibadette.

495. Adam dedi ki: Evet ama insanda güç kuvvet varsa, kötülöklere karşı durabilirse. Kuvvet olmayınca çekinmek daha doğru. Takatin yetmeyeceği şeyden kaçmak daha yerinde bir iş. Kuş, işe sarılmak için dedi, yüreğin doğru olması gerek. Yoksa insanın dostu eksik olmaz. Sen dost ol da sayısız dost gör. Fakat dost olmazsan dostsuz, yardımsız kala kalırsın. Şeytan kurttur, sen de Yusuf'a benzersin. Ey temiz er, sakın Yakup'un eteğini bırakma.

500. Kurt, çok defa, sürüden bir kuzu, yalnız başına bir yol tutup ayrıldı mı onu kapar,yer. Sünneti ve topluluğu bırakan kişi, yırtıcı hayvanlarla dopdolu olan böyle bir yerde kendi kanını dökmez de ne yapar? Sünnet yoldur, topluluk da yoldaşa benzer. Yolsuz yoldaşsız oldun mu bu daracık yerde helâk oldun gitti. Akla düşman olan yoldaş, yoldaş değildir. O, bir fırsat arar ki elbiseni alıp götürsün. Seninle beraber gider, gider ama bir aşılmaz bele, boğaza gelsin de varını yoğunu yağma etsin diye.

505. Yahut da o yoldaş dediğin kimse görünüşte cesurdur fakat hakikatte korkak. Bu sarp iş başa düştü mü dönmek için sana ders vermeye kalkışır. Korkaklığından dostunu da korkutur. Böyle yoldaşı düşman bil, dost değil. Bu yol, insanın canıyla başıyla oynayacağı yoldur. Her meşelikte, her sazlıkta yufka yürekliyi geriye çevirecek bir âfet vardır. Din yolu, her puşt tabiatının gideceği yol değildir. bu yüzden de tehlikelerle doludur. Yoldaki bu korku, unu kepekten ayıran elek gibi insanların da yürekliğini yüreksizlerinden ayırt eder.

510. Yol, nasıl yoldur? Gidenlerin ayak izleri ile dopdolu bir yol. Dost nasıl dosttur? Rey ve tedbir bakımından merdivene benzeyen, seni akli ile her an irşat edip yücelten dost. Tusalım ki ihtiyatlısın da seni kurt kapmadı. İyi ama topluluk olmadıkça o neşeyi bulamazsın ki. Yalnız olarak bir yolda neşeli neşeli giden kişinin neşesi, dostlarla, yoldaşlarla giderse birken yüz olur. Eşek, ağır canlı olduğu halde eşiğiyle dostu ile giderse neşelenir kuvvet bulur. Kervandan ayrılıp,yalnız yol almaya kalkışan eşiğe o yol, yüz kere daha uzar, o derece yorulur.

515. O çölü yalnız olarak aşıncaya kadar kaç sopa fazla yer, kaç kere fazla nodullanır. O eşek sana der ki: Eşek değilsen yola böyle yalnız düşme. Sen de bu öğüdü iyi dinle.

Yolu gözeterek tenhaca ve güzel güzel giden, şüphe yok ki dostlarla daha güzel gider.
Her peygamber, bu düz yolda mucize gösterdi, yoldaşları aradı.
Duvarların yardımı olmasa evler, ambarlar nereden meydana gelirdi?

520. Her duvar, birbirinden ayrı olsa tavan, havada nasıl olur da direksiz, dayanaksız durur.
Kâtibin, kalemin yardımı olmasa kâğıt üstüne yazı mı yazılır, sayı mı dökülür?
Bir kişi kamışları yere döşese, fakat örüp hasır yapmasa nasıl durur? Bir yel geldi mi alır, uçurur.
Allah, her cinsi eş yarattı, sonuçlar da topluluktan meydana geldi.
Hâsılı adam söyledi, kuş söyledi... bahisleri uzadı gitti.

525. Mesnevi'yi kısa ve gönlün istediği bir şekilde düz. Macerayı özlü ve kısa anlat.
Ondan sonra kuş dedi ki: Bu buğdaylar kimin? Adam, vasisi olmayan bir yetimin emaneti.
Beni emin bildikleri için emanet ettiler, yetim malı dedi.
Kuş dedi ki: Ben pek açım. Şu anda bana leş bile helâl.
Müsaade et de ey emniyetli, zâhit ve muhterem zat, şu buğdaydan yiyeyim.

530. Adam, zaruret hakkında fetva veren de sensin. Fakat zaruretin, ihtiyacın yok da yersen suçlu olursun.
Hattâ zaruretin varsa bile çekinmek daha iyi. Fakat mademki yiyeceksin, parasını ver bari dedi.
Kuş, o anda tamamiyle kendisinden geçmişti. Atı, yularını elinden almıştı.
Buğdayları yedi ama tuzakta kala kaldı. Nice Yâsin okudu, nice En'am okudu.
Âciz kaldıktan sonra ister acıklan, ister ah et. Bu kara duman, o hale düşmeden gerekti.

535. Hırs ve heves, insanı harekete getirdi mi o zaman ey feryadına yetişen, medet de.
Çünkü bu feryat, Basra harap olmadan edilen feryattır. Belki bu sınıklık yüzünden Basra kurtulur.
Ey ağlayan dövünen, bana Basra'yla Musul yıkılmadan ağla, dövün!
Ölümden evvel feryat et, başına topraklar saç. Ölümden sonraysa ağlama, dayan.
Ben felâkete düşmeden, helâk olmadan ağla bana, felâket tufanından sonraysa ağlamayı bırak.

540. Şeytan, yolunu vurmada Yâsin okumak gerek.
Kervan vurulup kırılmadan hayvan döv de yol alsın ey kervancı.

Bir kervancı, hırsızlar, tacirlerin mallarını
tamamiyle alıp götürünceye kadar susması,
ondan sonra gürültüye kalkışması

Bir kervan muhafızı uyunmuştu. Hırsız gelip kervanı soydu, aldığı malları toprağa gömdü.
Sabahleyin kervan halkı uyandı, malların, gümüşlerin, develerin yerinde yeller esiyordu.
Mallarımız ne oldu yahu? Söyle bakalım dediler.

545. Dedi ki: Gece hırsızlar geldiler. Gözümüzün önünde ne var ne yoksa alıp götürdüler.
Halk, a kum tepesine benzeyen herif, a arda kalasica, sen ne yaptın? dediler.
Dedi ki: Ben bir kişiydim, onlar yiğit, gürbüz, silâhlı bir alay adamdı.
Halk pekâlâ dedi, savaşmayacaktın bari uyanın kalkın diye bağırsaydın.
Dedi ki: Bağırarak istedim ama tam o sırada bana bıçak, kılıç gösterip sus, yoksa acımadan seni keseriz demek istediler.

550. Ben de korkudan ağızımı kapadım. Fakat şimdi istediğiniz kadar bağırıp çağırayım.
O zaman soluk bile alamıyordum, fakat şimdi dilediğiniz kadar feryat edeyim!
Kötü ve rüsva, şeytan, ömrünü zâyettikten sonra "Euzü" çekmek, "Fâtiha" okumak beyhudedir.
Beyhudedir ama yine de gaflete düşmek, feryat etmekten daha kötüdür ya.
Sen de beyhude olsa, tatsız tuzsuz bulunsan bile yine feryat et, sızlan; ey yüce ve üstün Allah, de... Lûtfet bu hor kişilere bir bak.

555. Feryada erişme zamanı da kaadirsin, o zaman geçince de. Allah'ım senden bir şey eksilmez ki!
Sen "Kaybettiğiniz şeylere hayıflanmayın" diyen padişahsın. Dilediğin şey nasıl olmaz?

Kuşun, bu tutuluşunu zâhidin hareketine, riya
ve hilesine vermesi, zâhidin de cevabı

Kuş dedi ki: Zâhitlerin afsununu dinleyenin lâyiğı budur.
Zâhit, hayır dedi, nahak yere yetimlerin malını yiyen kişinin lâyiğıdır bu.
Kuş, bundan sonra öyle bir ağlayıp sızlanmaya koyuldu ki derdinden tuzak da titredi, avcı da.

560. Kuş, gönlümdeki birbirine zıt şeyler yüzünden belim kırıldı diyordu; sevgili, gel de ellerinle başımı okşa.
Elinin altında oldukça başım rahatlaşır. Elin lûtf ve ihsan hususunda bir delildir senin.
Gölgeni başımdan çekme. Kararım kalmadı, kararım kalmadı, kararım kalmadı!
Senin derdinle ey selvilerin, yaseminlerin haset ettikleri güzel, uyku gözlerimden usandı.
Lâyık değilsem bile ne olur, bir an olsun bu dertlere düşmüş, dermana lâyük olmayan kulun halini sorsan ne olur ki?

565. Yoklukta ne liyakat vardı ki sen ona bunca lûtf kapılarını açtın.
Uyuz bir toprağı, kerem ettin de insan haline getirdin; yenine, yakasına duygu nurlarından on inci doldurdun.
Ölü bir meni, bu beş zâhiri, beş bâtını duyguyla adam haline geldi.
Ey yüce nur, senin tevfinin olmadıkça tövbe nedir ki? Tövbenin bıyığına gülmeli.
Dilersen, tövbenin bıyıklarını bir bir yolarsın. Tövbe, bir gölgedir, sense aydın bir ay.

570. Ey yüzünden dükkânım, durağım yıkılmış olan dilber, kalbimi sıkmaktasın, nasıl feryat etmeyeyim?
Senden nasıl kaçabilirim ki sensiz bir diri bile yoktur. Senin Allahlığın olmadıkça kulun varlığı olamaz.
Ey canların aslı, canımı al benim. Sensiz bu candan usandım artık.
Deliliğe âşığı, akıllılığa, usluluğa doydum.
Utancımı yırttım, paraladım mı hiç olmazsa sırrımı açık söylerim. Ne zamana dek bu sabır, ne zamana dek bu mihnet ve titreyiş?

575. Saçak gibi âr ve hayâ altında gizlendim kaldım. Birdenbire şu yorganın altından bir sıçrayayım.
Yoldaşlar, sevgili, yolları bağladı. Biz total ceylanlarız, o avlanan bir aslan.
Ona teslim olmak, emrine boyun eğmekten başka, böyle bir kan döken erkek aslana karşı ne çaremiz var?
O, güneş gibi ne uyumakta, ne bir şey yemekte. Ruhları da uyutmamakta, ruhlara da bir şey yedirmemekte.
Gel demekte, ya ben ol, ya benim huyumla huylan da sana tecelli edeyim, yüzümü gör.

580. Görmediysen neden böyle çıldırdın... Toprakten neden dirilmeyi istiyorsun?
Mekânsızlık mekânından sana ot vermeseydi can gözün, o tarafa dikilir kalır mıydı hiç?
Kedi, delikten rızıklanır da onun için delik başında bekler durur.
Başka bir kedi de damlarda gezinir. Çünkü kuş avlar, onunla rızıklanır.
Biri çulhacılığı kible edinmiştir, öbürü kaftan parası için padişaha bekçilik yapar.

585. Bir başkası da işsiz güçsüzdür, yüzünü mekânsızlık yurduna tutmuştur. Çünkü onun can gıdasını da oradan sen vermedesin.
İradesini Allah'ya verenin işi iştir. O, Allah işi için her işten kesilmiştir.
Başkaları şu birkaç gün içinde ta göç gecesine kadar çocuklar gibi oyuna dalıp giderler.
Uyuyan biri sıçrayıp uyandı mı vesveseler dadısı ona işveler yapar.
Hadî der canım yavrum uyu. Kimsenin seni uyandırmasına razı değiliz biz.

590. Senin, kendi kendini uykudan çekip koparman lâzım... su sesini duyan susuz gibi hani.
Ben, susuzların kulağına gelen bir su sesiyim. Yağmur gibi göklerden yağarım ben.
Âşık, sıçra, şu ıstıraptan kurtul. Hem susuzluk, hem su sesini duymak, hem de uyku... Bu nasıl olur?

Bir âşık, sevgilisinin verdiği söze uyup geleceği
yere geldi, fakat gece uzadı, o da beklerken
uykusu gelip daldı. Sevgilisi, va'îdinde durdu,
geldi. Fakat onu uyur görünce cebini cevizle
doldurup gitti

Eski zamanlarda bir âşık vardı, devrinde ahinde duran bir âşığı o.
Yıllarca zaman ay yüzlü sevgilisine bağlanmış, padişahına âdeta esir olmuştu.

595. Arayan nihayet bulur. Kurtuluş, sabırdan doğar.
Sevgilisi bir gün, bu gece gel dedi, senin için ballar börekler yaptım.
Falan odada gece yarısından kadar bekle de geceleyin sen çağırmadan ben gelirim.
Adam, kurban kesti, ekmekler dağıttı. Beklediği ay, toz altından çıkmış görünmüştü.
O hararetle âşık geceleyin, sevgilisinin vaadine ümitlenerek o odaya gelip oturdu.

600. Gece yarısı geçince va'îdinde duran sevgilisi çıka geldi.
Fakat âşığını uyuyor buldu. Yeninden bir parça kesti.
Sen çocuksun, bunlarla oynaya dur diye cebine de birkaç tane ceviz koydu.
Âşık, geceleyin uykusundan sıçrayıp uyanınca yanı başında yenini, cebinde cevizleri gördü.
Dedi ki: Padişahımız, doğruluktan, vefadan ibaret. Bize ne geliyorsa bizden geliyor!

605. Ey uykusuz gönül, biz bundan eminiz. Çünkü bekçi gibi dam üstünde elimizde sopa beklemekteyiz.
Cevizlerimiz, bu değirmende kırıldı, derdimize ait ne söylesen azdır.
Ey bizi kınayan, bu macerayı ne vakte dek dinleyip duracağız? Bundan böyle artık deliye az öğüt ver.
Ben artık ayrılık işvesine ait sözleri duymak istemem. Bunu sınamam, ne vakte dek sınamaya devam edeceğim.
Bu yolda coşup köpürmekten, deli divane olmaktan başka ne varsa uzaklıktır, yabancılıktır.

610. Derhal kalk, ayağıma o zinciri vur. Çünkü ben, tedbir silsilesini yırttım gitti.
Fakat o devletli sevgilimin büküm büküm saçlarından başka iki yüz tane zincir getirsen kırarım.
Kardeş aşk ve namus doğru bir şey değil. Ey âşık, âr ve hayâ kapısında durma.
Artık vakti geldi, soyunayım, sureti bırakayım da baştanbaşa can olayım.
Ey utancın, düşüncenin düşmanı gel! Ben âr ve hayâ perdesini yırttım.

615. Ey canın uykusunu büyüyle bağlayan sevgili, sen şu âlemde ne katı yürekli sevgilisin.
Hemen sabrın boğazını sık da aşkın gönlü kutlu olsun.
Ey gönlümüzü yurt ve konak edinen dost, ben yanmadıkça aşkın gönlü kutlu olur mu hiç?
Sen kendi evini yakmadasın, yak. Kimdir bu caiz değil diyecek?
Ey sarhoş aslan, bu evi yak. Âşıkın evi, böyle olsun, bu daha doğru ve yerinde.

620. Bundan böyle bu yanı sıra kible edineyim, çünkü ben mumum yandıkça aydınım.
Babacığım, bu gece uykuyu bırak, bir gecelik olsun uykusuzlar mahallesine gel de,

Şu mecnun olanlara pervane gibi vuslat uğruna ölenlere bak.
Halkın aşk denizinde gark olan şu gemisine bak. Sanki aşkın boğazı bir ejderha!
Gizli, fakat gönüller kapan bir ejderha... Dağ gibi akılları çekiveren bir kehribar.

625. Hangi güzel koku satanın akli, ondan haberdar olsa ırmağa bütün tablalarını döküverir.
Yürü, yürü... hakikaten bu ırmağın ne misli vardır, ne eşi; sen, bu ırmaktan ebediyen çıkamazsın.
Ey yalancı gözünü aç da bak. Ne vakte dek ben şunu, bunu bilmem diyeceksin.
Riya ve mahrumiyet vebasından kurtul, diri ve daima işte güçte olan Allahlık âlemine gir.
Gir de görmüyorum, görüyorum olsun... Şu bilmemler biliyorum haline gelsin.

630. Sarhoşluktan geç, sarhoşluk verir ol. Bu renkten renge girişi bırak, onun istivasına naklet.
Niceye bir bu sarhoşlukla nazlanıp duracaksın? Her mahalle başında bunca sarhoş var.
İki âlem de sevgilinin sarhoşları ile dolsa hepsi de bir olur ki, o bir de hor hakîr değildir.
Onlar bir olmakla derecelerinden düşmeyecekleri gibi çok olmakla da dereceleri düşmez. Hor hâkir kimdir? Bedene tapan
cehennemlik!
Âlem, güneşin nuru ile dolsa o yalımı güzel ısıklık kaynağı, hor mu olur?

635. Fakat bütün bununla beraber yücelere çık, salın. Çünkü Allah'ın yeryüzü geniş, sana ram olmuştur.
Bu sarhoşluk, yüce bir doğan kuşuna benzer ama kutluluk mekânında ondan da yüceleri vardır.
Yürü, herkesten seçilmiş olmada, ruh başışlamada sarhoşlukta ve sarhoş etmede bir İsrafil kesil.
Sarhoşun gönlüyle alay etme, eğlenme hevesi düştü mü bunu bilmem, onu bilmem, demeyi tutturur.
Bunu bilmem, onu bilmem demek,bildiğimiz kimdir onu söylemen içindir.

640. Sözde bir şeyi nefyetmek. Bir şeyi ispat etmek içindir. Nefyi bırak da söze ispattan başla.
Bu değil, o değil sözünü terket de var olanı ileri getir.
Nefyi bırak da var olana tap, bunu o sarhoş Türk'ten öğren babacığım.

Mahmur Türk beyinin, sabah çağı çalgıcıyı çağırması; " Ulu Allah'ın dostlarına hazırladığı bir şarap vardır, onu içtiler mi sarhoş olurlar, sarhoş olunca da tertemiz bir hale gelirler.." hadisinin tefsiri

Şarap, sırlar küpünde şunun için köpürür:
Kim, her şeyden geçmişse o şarabı içer.
Ulu Allah " İyi kişiler içerler " demiştir.
Senin içtiğin şarap haramdır.
Biz,helâl olan şaraptan başka şarap içmiyoruz.
Çalış da yokluktan varlığa ulaş.
Allah şarabıyla sarhoş ol.

Yabancı bir Türk, seher vakti uyandı. Sarhoşluğun verdiği mahmurlukla bir çalgıcı istedi.
Can çalgıcısı, insanın canına munistir. Sarhoşun mezesi, gıdası ve kuvveti odur.

645. Çalgıcı onları sarhoşluğa çeker. Sonra yine sarhoşluğu, çalgıcının, okuyucunun nağmesinden, nefesinden tadarlar.
Allah şarabı, insanı o çalgıcıya, o okuyucuya götürür; bu ten şarabı da bu çalgıcıdan, bu okuyucudan gıdalanır.
Söze gelince ikisi de birdir ama hakikatte bu Hasan'la o Hasan arasında fark çoktur.
Arada söze ait bir şüphe var ama gökyüzü nerede, ip nerede?
Sözdeki birlik, daima yol vurur. Kâfirle müminin birliği, ten bakımındandır.

650. Bedenler, ağızları kapalı testilere benzerler. Her testide ne var? Sen ona bak.
O beden testisi, âbıhayatla doludur, bu beden testisi ölüm zehriyle.
İçindeki bakarsan padişahsın, dışına bakarsan yolunu azıttın gitti.
Söz,bil ki şu bedene benzer, manâsı da içindeki candır.
Baş gözü, daima bedeni görür, can gözü ise, hünerli canı.

655. Mesnevi'nin sözlerindeki suret de surete kapılanı azdırır, yolunu kaybettirir, manâya bakan kişiye de yol gösterir, doğru yolu buldurur.

Allah da "Bu Kur'an, gönül yüzünden bazılarında doğru yolu gösterir, bazılarının da yolunu azıtır" buyurmuştur.
Arif, şarap dedi mi Allah için olsun abes görme. Arife nasıl olur da bir şey yok olur?
Sen, şeytanın içtiği şarabı anlarsan Allah şarabını nereden düşünebileceksin?
Çalgıyla şarap... bu ikisi de eşittir. Bu ona koşar, o buna.

660. Sarhoşlar, çalgının namesiyle, çalgıcının nefesiyle gıdalanırlar. Çalgıyla çalgıcı da onları meyhaneye çeker götürür.
O, meydanın başıdır, bu, sonu. Gönül, onun çevgânında bir top kesilmiştir.
Akılda ne varsa kulak oraya dikilir. Başta safra varsa yanınca sevda olur.
Sonra bu ikisi de kendinden geçer, orada baba da bir olur oğul da.
Neşeyle dert uzlaştı mı türkümüz çalgıcıları uyandırdı.

665. Çalgıcı uyutucu bir şarkı okumaya başladı: Ey yüzünü görmediğim sevgili, bana bir kadeh sun.
Sen, benim yüzümsün, hakikatimsin, seni görmezsem şaşılmaz. Yakınlığın son derecesi, şüpheyeye düşme perdesiyle bürünmedir.
Sen aklımsın, seni görmezsem şaşılmaz. Karışık şeylerin birbirine girmesinden seni göremezsem şaşılacak şey değildir bu.
Sen, bana şah damarımdan daha yakınken, yâ diye nasıl sana hitap edebilirim? Yâ, uzakta olana hitaptır.
Ben, kıskançlığımdan yanımdaki sevgiliyi gizlemek, duyanları yanıltmak için dağlarda, çöllerde sana nida edip duruyorum.

Bir körün Mustafa aleyhisselâm'ın evine gelmesi , Allah razı olsun , Ayşe'nin körden kaçması,Resûl aleyhisselâm'ın "Neye kaçıyor-sun ? O seni görmüyor ki" demesi üzerine Ayşe'nin ,Peygambere cevabı

670. Peygamberin huzuruna bir kör geldi, ey her hamur teknesine ihsanda bulunan dedi.
Sen, sulara, yağmurlara hâkimsin, ben de susuzum, su istiyorum. Ey beni suvaran medet, medet!
Kör kapıdan aceleyle gelince Ayşe, görünmemek için derhal kaçtı.
O temiz kadın, kıskanç peygamberin gayretini biliyordu.
Kim daha güzelse kıskançlığı daha artıktır. Çünkü oğullarım, kıskançlık nazdan meydana gelir.

675. Kokmuş kocakarılar, çirkinliklerini, kartlıklarını bilirler de kocalarına kendi elleriyle genç kadın alırlar, kendi elleriyle kendilerine ortak getirirler.
İki âlemde de Ahmed'in güzelliği gibi güzellik mi var? Allah nuru, ona yardım etmede.
İki âlemin nazı da onda olacak elbet. Bu bakımdan kıskançlık da, güneşten yüz kat daha parlak olan ona yaraşır.
Topumu Zühal yıldızına attım. Yıldızlar, yüzünüzü çevirin.
Benim eşi olmayan parlaklığıma karşı yok olun. Yoksa nuruma karşı rüsvay olursunuz.

680. Ben her gece keremimden kaybolurum, gider gibi görünürüm, yoksa nereye gideceğim?
Gider gibi görünürüm de, siz de bir gecelik olsun bensiz şu âlemde yarasalar gibi kanat çırpın!
Tavus kuşları gibi kanatlarınızı gösterin, sarhoş olun, baş çekin, ululanın.
Fakat çarık nasıl Eyaz'ın mumu ise siz de arada bir o çirkin ayaklarınıza bakın.
Benlikle sol taraf ehlinden olmayasınız diye kulağınızı çekmek için sabahleyin yüz gösteririm der.

685. Bunu bırak da bu söz uzundur. Kün emri sözü uzatmayı nehyetmiştir.

Mustafa aleyhisselâm'ın ,gönlümdekini biliyor mu,yoksa söylenen bir sözü mü taklit ediyor diye anlamak için,Allah razı olsun,Ayşeyi sınaması ve "Neden gizleniyorsun?Gizlenme. Kör,seni görmüyor ki" demesi.

Peygamber, sınamak için "O kadar gizlenme, o seni görmüyor ki" dedi.
Ayşe elleriyle işaret ederek "O görmüyor ama ben onu görüyorum ya" demek istedi.
Bu öğüt vericinin sözlerinin benzetmelerle, örneklerle dolu olması, aklın, ruhun güzelliğine karşı kıskançlığından onu göstermek istemeyişinden ileri gelir.
Ruh, bu kadar gizliyen akıl, neden bu derece de onu kıskanır?

690. Onun nuru, kendi yüzünü örtmüştür. A kıskanç, kimden gizliyorsun?
Bu güneş, yüzünü örtmeden seyredip durmada. Fakat onun şiddetli nuru, yüzüne perde olmada.
Güneş bile ondan bir eser görmemekte. Artık sen, onu kimden gizlersin ki a kıskanç?
Fakat bende öyle bir kıskançlık var ki onu kendimden bile kıskanır, kendimden bile gizlemek isterim.
Şiddetli kıskançlık ateşimden gözlerimle, kulaklarımla savaşa girişmişim âdeti.

695. Ey can, ey gönül! Mademki bu kadar kıskançsın, ağzını yum, sözü bırak bari.
Fakat korkarım ,susarsam o güneş başka bir yerde perdesini yırtar, kendini gösterir.
Sükûtumuz ondan daha ziyade anlatmış olur. Onu görünmekten men edersek görünmeye olan meyli daha fazlalaşır.
Deniz coşup kükredi mi, kükreyişi köpük halinde görünür; köpürüşü, "Bilinmeyi diledim, sevdim de halkı yarattım" sırrını meydana getirir.
Söz söylemekse o pencereyi kapatmak demektir. Söz söylemek, onu gizlemenin ta kendisidir.

700. Güle karşı bülbüle naralar at da ondan haberi olmayanlara korkusunu duyurma, oyala bu nağmelerle onları.

Kulakları, sözle meşgul olsun da akılları, gülün yüzünü görme havasına kapılmasın.
Hele pek aydın olan bu güneşin karşısında her delil hakikatte yol vurucudur.

Çalgıcı ,Türk beyinin meclisinde şu gazeli okumaya başladı: Gül müsün,süsen mi,yoksa ay mı? Bilmiyorum ki ,bu perişan âşıktan ne istersin ? Bilmem ki...Türk beyi bunu duyunca "Bildğini söyle be!" diye bağırıldı, çalgıcı da ona cevap verdi.

Çalgıcı, sarhoş Türk'ün huzurunda nağmelere gizleyerek elest sırlarını söylemeye başladı:
Bilmem ki ay mısın, put mu? Bilmem ki benden ne istersin?

705. Bilmem ki sana nasıl hizmet edeyim? Susup oturayım mı, yoksa söyleyeyim mi?
Şaşılacak şey şu: Hem benden ayrı değilsin, hem de ben neredeyim, sen neredesin? Bunu bir türlü bilmiyorum.
Bilmiyorum beni nasıl çekiyor da bazen karalar da yürütüyor, bazen kan denizlerine gark ediyorsun.
Böylece ağzını açıp bilmem, bilmiyorum demeye girişti, boyuna bu lâfi söylüyordu.
Bilmiyorum sözü haddi aşınca Türkümüz kızdı, kızıştı.

710. Yerinden fırlayıp topuzunu çekti, çalgıcının başına çöktü.
Hemen bir çavuş koşup topuzu yakaladı, çalgıcıyı öldürmek size yaraşmaz dedi.
Türk dedi ki: Bu sayısız tekerlemesi, kafamı şişirdi, bari ben onun kafasını ezeyim de görsün!
A kaltaban, bilmiyorsan nane yeme... Biliyorsan ne söyleyeceksen söyle.
A ahmak bildiğini söyle bari de bilmiyorum, bilmiyorum deyip durma.
715. Ben; neredensin, nerelisin be adam? diye soruyorum. Sen, ne Herat'lıyım ne Belh'li...
Ne Bağdat'lıyım, ne Musul'lu, ne de Tiraz'lı diyor, ne, ne diye uzatıp duruyorsun.
Nereliysen söyle bari de kurtul. Burada meramını söylememek aptallıktır.
Yahut da sana ne yedin diye soruversen ne şarap içtim, ne kebab yedim...
Ne et yedim, ne tirit, ne de mercimek diyorsun. Ne yediysen yalnız onu söyle, kâfi.
720. Sözü uzun uzun gevelemek neden? Çalgıcı dedi ki: Maksadım gizli.
Senin nefyetmeden, yoktur demenden ispat senden ürküp kaçmada. Var olanı bir türlü bulamıyorsun. İspattan bir koku alsın diye nefyettim, bilmiyorum dedim.
Bu sazi, nefiyle nağmelendirdim. Ölünce de ölüm, sana yaşayış sırlarını söyler.
- Peygamberin "Ölmeden önce ölün" hadîsinin
tefsiri
Dirilik istersen dostum , ölmeden önce öl.
İdris böyle ölümle öldü de bizce cennetlik oldu.
- Bir haylidir can çekiştin ama hâlâ perde arkasındasın. Çünkü bir türlü ölemedin; halbuki ölüm, asıldı.
Ölmedikçe can çekişmen, sona ermez. Merdiven tamamlanmadıkça dama çıkamazsın.
725. Yüz ayak merdivenin iki basamağı noksan olsa dama çıkmak isteyen çıkamaz, dama nâmahrem kesilir.
Yüz kulaç ipin bir kulacı eksik olsa kovaya kuyu suyunun dolmasına imkân yoktur.
Bu gemi, yükünden artık olan son batmanı da yüklemesse batmaz beyim.
Son yüklenen yükü asıl bil, ne iş yaparsa o yapar. Vesvese ve azgınlık gemisini o batırır.
Akıl gemisi battı mı insan, bu gök kubbeye güneş kesilir.
730. Ölmediğin için can çekişmen uzadı. Ey Tiraz mumu, sabahleyin sön, öl.
Yıldızlarımız gizlenmedikçe can güneşi, bil ki gizlidir.
Topuzu kendine vur da benliğini darmadağın et. Çünkü bu ten gözü, kulağa tıkanmış pamuğa benzer.
Ey alçak, bende, benim hareketlerimde gördüğün benlik, senin benliğinin aksidir. Sen, kendi kendine topuz vurmadasın.
Benim suretimde kendi aksini görmüş kendinle boğazlaşmak için coşmuş, köpürmüşsün.
735. Hani o aslan da kuyuda kendi aksini görmüştü de düşmanı sanıp saldırmıştı ya, onun gibi işte.
Yok demek, şüphe yok ki var olanın varlığın zıddıdır. Yok, diyorum, bilmem diyorum, sen de bu zıtlı, zıddı olan varı ve varlığı
birazcık anla artık.
Bu zamanda zıddı nefyetmeden başka anlatış çaresi yok. Bu âlemde bir an bile yok ki tuzak olmasın.
Ey akıllı fikirli er, sevgiliyi perdesiz görmek istiyorsan ölümü seç, o perdeyi yırt.
Fakat, ölür mezara gidersin hani o ölümü değil. Seni değiştiren nura götüren ölümü seç.
740. Erkek, erkeklik çağına girdi, kendini bildi mi çocukluk, ölür gider; Rum diyarına mensup olur. Zencilik kalmaz.
Toprak, altın oldu mu topraklığı kalmaz. Gam ferahlık haline geldi mi insana keder verme dikenini yok olur gider.
Mustafa, bunun için ey sırları arayan, diri olan bir ölü görmek istersen dedi...
Diriler gibi şu toprak üstünde ölü olarak yürüyen, canı göklere yücelmiş,
Yüceleri yurt edinmiş birisini görmek dilersen...
745. Ölümünden önce bu âlemden göçmüş, akılla değil de ancak sen de ölürsen anlayacağın bir hale gelmiş...
Canı, halkın canı gibi göçmemiş, bir duraktan bir durağa göçe göçe ta son durağa varmış,
Birisini, yeryüzünde bu sıfatlara bürünmüş gezip duran bir ölüyü görmek istersen...
Tertemiz Ebu Bekir'i gör ki o, doğruluğu yüzünden mahşere varmış, haşrolmuş kişilerin ulusudur.
Bu âlemde EbuBekris Sıddık'a bak da haşri daha iyi tasdik et.
750. Muhammed'de elde bulunan, görünüp duran yüzlerce kıyametti. Çünkü o, her hakikati, her sırrı çözüp bağlama
yokluğunda hâl olmuş, hakiki varlığa ulaşmıştı.
Ahmet bu dünyaya ikinci defa doğmuştu. O, apaçık yüzlerce kıyametti.
Ondan kıyameti sorup dururlar ve "Ey kıyamet, kıyamete ne kadar zaman var" derlerdi.
Birisini o hakiki mahşer olan Peygamberden haşri sordu mu çok defa hâl diliyle "Mahşerden haşri soruyor" derdi.
İşte onun için o güzel haberler veren peygamber, ey ulular demiştir, ölmeden önce ölün!
755. Nitekim ben de ölmeden öldüm de bu sesi, bu şöhreti o taraftan aldım, getirdim.
Kıyamet ol da kıyameti gör. Her şeyi görmenin şartı budur.
İster nur olsun, ister karanlık. O olmadıkça onu tamamı ile bilemezsin.
Akıl oldun mu akli tamamı ile bilirsin, aşk oldun mu aşkın yanmış, mahvolmuş fitillerini anlar, duyarsın.
Anlayış bunu kavrayabilseydi bu dâvanın delilini apaçık söyledim.
760. İncir yiyen bir kuş gelip konuk olsa bu tarafta incir çoktur, incirin hiçbir değeri yoktur.
Âlemde bulunan kadın, erkek... Herkes her an can vermede, ölmededir.

Sözlerini de, ölüm zamanı babanın oğula vasiyeti say.
Da ibret al ,acın... Bu suretle de bugün,haset ve kin, kökünden sökülüp çıksın.
Yakınlarına onlar ölünce nasıl yüreğin yanarsa o çeşit bak.

765. Gelecek şey gelmiştir onları ölmüş say, sevdiğini ölüyor, ölmüş onu kaybetmişsin bil.
Garezler senin bu çeşit bakışına perde oluyorsa onları yırt, at.
Bunları yırtıp atamazsan âcizim deyip kalma. Bil ki âciz olanı bir âcze salan var.
Âciz, bir zincirdir. Birisi gelmiş, sana o zinciri takmıştır. Gözünü açık zinciri takanı görmek gerek.
Ey yaşayış yolunu gösteren ben bir doğandım, ayağım bağlandı, bu neden? diye yalvarıp sızlanmaya koyul.

770. Yarabbi de, kötülüğe kuvvetle adım attım. Bu yüzden kahrınla daima zarar ve ziyan içindeyim.
Senin öğütlerine karşı kulağım sağırdır. Put kırıyorum diye dâvadaydım ama put yapıyor muyum meğer.
Senin yaptığın şeyleri senin sanatlarını anmak mı farzdır, ölümü anmak mı? Ölüm, güz mevsimine benzer, sense yaprakların aslısın.
Şu ölüm yıllardır davulcağızını döver durur da senin kulağın vakitsiz ve yersiz oynar.
Fakat can verme çağında ah ölüm dersin. Ölüm şimdi mi seni uyandırdı?

775. Ölümün, nâra atmadan boğazı yırtıldı sesi tutuldu; dövüle dövüle davulu patladı!
Sense kendini bir şeylere verdin, ince eleyip sık dokudun; ne sesini duydun, ne davulunu! Fakat ölümün ne demek olduğunu şimdi anladın işte!

Ömrü zayedip tam can verme çağında,o darlık zamanında tövbe etmeye koyulmak,her yıl Halep'teki Şîa'nın âşure günlerinde Antakya kapısında yas tutmasına benzer.Garip bir şair, yoldan gelmişti de:"Bu gürültü,bu feryat nedir kime yas tutuluyor?" diye sormuştu.

Âşure günü, bütün Halep'liler, Antakya kapısına gelirler, ta geceye kadar.
Kadın erkek, büyük bir kalabalık toplanır, Ehlibeyt'in yasını tutarlardı.
Bağırırılar, ağlarlar, feryat ederlerdi. Şîa, Kerbelâ vakası için yas tutardı.

780. Ehlibeyt'in Yezit'ten, Şimir'den çektikleri zulümleri, onlar tarafından uğradıkları sınanmaları sayıp dökerler,
Sesleri ses verir, feryatları, bütün ovayı, çölü doldururdu.
Bir garip şair, âşure günü çölden geldi, o feryadı duydu.
Şehri bırakıp o tarafa yürüdü, feryadın sebebini araştırmaya koyuldu.
Merak etti, bu gam nedir, bu yas kime tutuluyor diye sormaya başladı.

785. Herhalde bir ulu bey ölmüş olmalı diyordu; böyle bir topluluk, küçük iş değil.
Ben garibim siz buralısınız adını lâkaplarını söyleyin.
Adı neydi ne iş görürdü, nasıl adamdı? Bana bildirin de onun iyiliklerine ait bir mersiye söyleyeyim.
Ben şairim,bir mersiye düzüp okuyayım da,buradan bir yiyecek,bir azık parası alayım.
Bunu duyanların birisi dedi ki: Yahu, sen deli misin? Yoksa Şîa değilsin de Ehlibeyt düşmanı mısın?

790. Âşure gününü, o gün şehit olan cana yas tutmanın yüzlerce yıl yaşamadan daha üstün olduğunu bilmiyor musun?
Bu dert Müminin yanında değersiz olur mu hiç? Kulağın aşkı, küpenin değerindedir.
Mümine göre o pâk nurun yası, yüzlerce Nuh tufanından da meşhurdur.

Şair'in,Halepteki Şiîleri kınayan sözleri

Şair dedi ki: Doğru ama Yezit'in devri nerede? Bu yas buraya ne kadar da geç gelmiş?
Körler bile o kötülükleri gördüler, sağrıların kulakları bile o hikâyeleri duydu.

795. Siz şimdiye kadar uyuyor muydunuz ki şimdi yas tutuyor, elbisenizi yırtıyorsunuz?
Ey uykuya dalanlar, kendinize ağılayın! Çünkü bu ağır uyku, çok kötü bir ölüm.
Allah'ya mensup ruh, zindandan kurtuldu. Neden elbisenizi yırtalım, niçin elimizi ısırıp duralım?
Onlar ,din sultanlarıydı. Bağı kırdıkları zaman onlara sevinç çağıdır.
Devlet saymanına uçup gittiler; tomruğu,zinciri çözüp attılar.

800. O gün devlet günüdür, güzellik ve saltanat günüdür. Bir zerrecik anlasan, bilsen bunun böyle olduğunu tasdik edersin?
Bilmiyor, anlamıyorsan yürü, kendine ağla. Çünkü göcmeyi mahşeri inkâr ediyorsun.
Kendi harap dinine, harap gönlüne ağla ki bu eski topraktan başka bir şey görmüyor.
Görüyorsa neden yığıtleşmiyor, Allah'ya dayanmıyor; neden gözü tok değil?
Nerede yüzünde din şarabının verdiği nur? Denizi gördüysen hani cömert elin, avucun?

805. Irmağı gören suyu esirgemez; hele o denizi, o bulutu görmüşse.

Allah rızık vericiliğini ve rahmet hazinelerini, görmeyen haris ,büyük bir harman yerinde, o geniş harmanı görmeyip de bir tek buğdaya yapışan ,uğraşa çabalaya,titrete,yorula aceleyle

onu götürmeye çalışan bir karıncaya benzer.

Karıncı, güzelim harmanları görmez de bir tanecik buğdayın üstüne titrer.
O taneyi hırsla, korkuyla çeker durur da onca yığını görmez.
Harman sahibi de ey körlüğünden hiçbir şey görmeyen der;
Harmanlarımızdan ancak o bir tek taneyi gördün de ona canla başla sarıldın.

810. Ey surette zerre olan, Zuhal yıldızını gör. Sen bir topal karıncasın, yürü, Süleyman'a bak.
Sen bu cisimden ibaret değilsin, gözden ibaretsin. Canı görsen cisimden vazgeçersin.
İnsan gözdür, öte yanı deriden, etten başka bir şey değil. Gözü, neyi görürse değeri o kadardır insanın.
Bir küp, boyuna deniz suyu ile doldurulsa koca bir dağı sele verir.
Küpün canından denize bir yol açılırsa küp, ırmaktan üstün olur.

815. Onun için "Söyle" sözü, denizin sözüdür. Ahmed, neyi söylerse hakikatte o söz hakikat denizininindir.
Onun sözleri denizin incileridir. Çünkü gönlü denizle birdir onun.
Deniz daima küpümüze yardım edip durursa artık bir balıkta denizin bulunmasına şaşılır mı?
Duygu gözü şu geçip gidici suretlere düşmüş, donup kalmıştır. Sen, o sureti geçip gidici görürsün ama hakikatte geçip gitmez o.
Bu ikilik şaşı gözün görüşüdür. Yoksa evvel, âhirdir, âhir de evvel.

820. Bu nereden bililir? Öldükten sonra dirilmeden. Öldükten sonra dirilmeyi ara da bundan az bahset.
Dirilme gününün gelmesine şart önce ölmektir. Çünkü dirilme, ölümden sonradır.
Herkes yokluktan korkar, işte bütün âlem, bu yüzden yol sapmıştır. Halbuki yokluk, asıl sığınılacak yerdir.
Bilgiyi nerede arayalım? Bilgiyi terk etmede. Barışı nerede umalım? Barıştan vazgeçmeden.
Varlığı nerede arayalım? Varlığı terk etmede. Elmayı nereden umalım? Elden vazgeçmeden!

825. Ey güzel yardımcı, yok gören gözü varlığı görür bir hale getirmeye de kaadirsın sen.
Yokluktan meydana gelen göz, varlığı tamamı ile yok gördü.
Fakat şu iki göz, değişti de nurlandı mı bu düzgün cihan mahşer olur.
Bu hamlara anlamak haram oldu da onun için bu hakikatler noksan göründü.
Allah cömerttir ama güzelim cennetin nimetleri cehennemliğe haramdır.

830. O, ebedî ahde vefa edenlerden değildir, onun için de cennet balı, ağzına acı gelir.
Müşteri olmadıkça alış veriş etmeye eliniz oynar mı?
Birisi gelir, mallara bakar, fakat bakmakla alıcı olmaz ki. O ahmak bakış ancak alay içindir.
Bu kaç? Şu kaç? Diye sorar, dolaşır. Fakat vakit geçirmek, içinden de gülüp eğlenmek için.
Usancından gelir, senden kumaş ister. Fakat ne müşteridir ne de kumaş arar.

835. Kumaşı yüz kere görür, yüz kere geri verir. O nerede kumaş ölçecek? Yel ölçer poyraz biçer!
Nerede müşterinin gelişi, alışverişi, nerede bir serserinin alayı, gönül eğleyişi?
Cebinde bir habbe bile yoktur. Ancak gevezelik eder, yoksa nereden cüppe alacak?
Alışverişi için sermaye yoktur; artık onun çirkin surati nedir, alayı, gevezeliği ne oluyor?
Bu dünya pazarında sermaye altındır, orada da aşk ve iki ıslak göz.

840. Kim eli boş pazara giderse ömrü geçer, tamamı ile ham ve eli boş olarak geri döner.
Kardeş neredeydin? Hiçbir yerde. Ne pişirdin? Hiçbir şey!
Müşteri ol da elim oynasın, gebe olan madenimden lâl doğsun.
Fakat müşteri, gevşek ve soğuk bile olsa yine sen onu çağır. Çünkü böyle emredilmiştir.
Doğan kuşunu uçur, ruh güvercinini tut. Dâvet yolunda Nuh'un yolunda yürü.

845. Allah için hizmette bulun. Halkın kabul etmesiyle, ret etmesiyle ne işin var senin.

Birisinin , gece yarısı bir evin kapısı önünde
sahur davulu çalması, komşunun " Daha gece
yarısı, sahur vakti değil. Bir de bu evde kimse
yok, kimin için davul çaluyorsun" demesi,
davulcunun cevabı

Birisi, büyük bir zatın evinin kapısında sahur davulu çalmakta idi.
Gece yarısı aşk ile şevk ile davul çalıyordu. Ona kabiliyetli birisi dedi ki:
Evvelâ bu davulu, seher vakti çal, gece yarısı bu kepezelik olmaz.
Bir de ey hevesli adam, şunu da bil ki bu evde hiç kimse yok.

850. Burada şeytandan, periden başka kimse yokken ne diye vaktini zayediyorsun?
Tefi, davulu birisi duysun diye çalıyorsan duycak kulak nerede? Bunu anlamak için akıl lâzım, fakat akıl hani?
Davulcu dedi ki: Sen sözünü bitirdin şimdi cevabımı dinle de şaşırıp kalma.
Sence şimdi gece yarısı ama bence neşe sabahı yaklaştı.
Her sınıklık bence kutlu bir hale geldi. Bütün geceler, gözüme gündüz kesildi.

855. Nil ırmağı sana kandır ama bence kan değil, sudur ey akıllı kişi.
Sence o demirdir, tunçtur ama Davut peygambere mumdur.

Dağ, sana karşı ağırdır, cansızdır, fakat Davut'un önünde usta bir çalgıcı, bir okuyucudur. Senin önünde o kırık taşlar susarlar. Fakat Ahmed'in önünde fasih bir hale gelir, hamd ü senada bulunurlar. Senin önünde mescidin sütünü ölüdür, fakat Ahmed'e karşı gönlünü aldirmiş bir âşıktır.

860. Cihanın bütün cüzüleri halkın önünde ölüdür, Allah'ya karşı bilgi sahibi ve muti.

Bu evde bu konakta kimse yok, neden bu davulu çalyorsun, dedin.

Bu halk, Allah için paralar verir, yüzlerce hayrın temelini atar, mescitler yaparlar.

Sarhoş âşıklar gibi uzun bir yol olan Hacca giderler, seve seve canları ile, malları ile oynarlar.

Hiç o evde kimse yok derler mi? Ev sahibi, ev içinde gizlenen cana benzer.

865. Allah nuru ile ışıklanan, sevgilinin konağını dolu görür.

Nice dolu ve kalabalık konaklar vardır ki işin sonunu görenler, onları boş görürler.

Kimi dilersen Kâbe'de ara da derhal önünde belirirsin.

Ziynetli ve yüce olan bir suret, nasıl olur da Allah yurdu olmaz, boş olur?

Ona kapı kapanmaz, o geldi mi derhal açılır. Fakat başkaları, aşkla değil, ihtiyaçlardan gelirler.

870. Hacca gidenler, neden bu ses duymadan "Lebbeyk" deyip duruyoruz derler mi?

Hakikatte onlara şu "Lebbeyk" demeyi nasip ediş, her lâhza tek Allah'dan gelen bir sestir.

Ben de koku aldım, biliyorum bu köşk, bu konak, can meclisinin kurulduğu yerdir toprağı da kimyadır.

Hafif ve tiz nağmelerle bakırımı ebediyen onun kimyasına vurup duracağım.

Nihayet bu sahur davulum, denizleri coşturacak, inciler saçacak, ihsanlarda bulunacak.

875. Halk, savaş safında Allah için canları ile oynar.

Birisi Eyüp gibi belâlara düşer, öbürü Yakup gibi sabreder.

Yüz binlerce susuz ve muhtaç kişi, Allah için tamaha düşer, çalışır durur.

Ben de suçları yargılayan, örten Allah için bu kapıdan sahur davulu çalıyorum, benim de ümidim onda.

Parasını almak için müşterimi istiyorsun? Gönül, Allah'dan daha iyi müşteri nerede var?

880. Malından pis dağırcığı alır, sana kendinden ışıklanan bir gönül nuru verir.

Hakikatte yok olan şu buz kesmiş bedeni alır, vehmimize sığmaz bir saltanat ihsan eder.

Birkaç katra göz yaşı alır, şekerlerin, balların hased ettiği kevseri başışlar.

Sevdalarla, dertlerle dolu ah-ı alır, her ah-a karşılık yüzlerce kârlı mevkii lûtfeder.

Gözyaşı bulutunun sürdüğü ah bulutu yüzündendir ki Halil'e fazla ah eden dedi.

885. Gel de hemen şu eşi olmayan alışverişi durmayan pazarda eskileri sat, hazır ve elde bir olan beyliğı al.

Eğer bir şüphe gelir de yolunu vurursa ticarete bulunan peygamberleri kendine senet yap.

O padişahlar padişahı, onların talihlerini öyle yaver etti, onlara öyle bir baht verdi ki dağlar bile onların pılı pırtılarını çekmeye muktedir değildir.

Bilâl, Hicaz sıcağında Mustafa aliyhisselâm'ın sevgisiyle " Allah birdir, bir- Ahad ahad " derdi . Efendisi de kâfirlik gayretiyle kuşluk zamanları Hicaz güneşinin altında onu dikenle döverdi. Bilâl'in vücudu yaranılır, yaraların - dan kan fışkırır, fakat yine ihtiyarsız olarak ağzından " Ahad ahad " sözü çıkardı, nitekim dertliler de ihtiyarsız bir surette feryad eder, inlerler.. Bilâl ,aşk derdiyle doluydu. Firavun'un büyücüleri Cercis Peygamber ve daha sayısız erler gibi oda bu derde düştüğünden diken derdinden kurtulmayı düşünmüyor , o derde aldırış bile etmiyordu.

Efendisi, Bilâl'i terbiye etmek için diken dalı ile dövmekte, o da dikenlere canını feda etmekteydi.

Efendisi, neden Ahmed'i anmaktasın diyordu... Sen, kötü bir kulsun, benim dinimi inkâr ediyorsun.

890. Efendisi onu güneş altında dövmekte, o da "Ahad" diye övünmekteydi.

Derken Sıddıyk, o taraftan geçti, onun "Ahad" demesini duydu.

Gözü doldu, gönlü incindi, o "Ahad" sözünden bir âşına kokusu aldı.

Sonra onu tenhaca görüp nasihat verdi, dedi ki: İnanışını kâfirlerden gizli tut.

Allah, gizli şeyleri bilir, maksadını gizle. Bilâl, tövbe ettim dedi.

895. Ertesi gün Sıddıyk, erkenden bir iş için oradan geçiyordu.

Yine "Ahad" sözüyle dayak sesini duydu. Gönlü ateşlendi.

Yine nasihat etti, o da tövbe etti ama aşk gelince tövbesini bozuverdi.

Böyle bir hayli tövbe etti, nihayet tövbeden bezdi.

İnanışını açığa vurdu, bedenini belâya attı, ey Muhammed dedi, ey tövbelere düşman!

900. Bedenim de seninle dolu, damarım da. Artık bu bedene nasıl olur da tövbe sığar?

Bundan böyle tövbeyi gönülden çıkaracağım. Ebedî hayattan nasıl olur da tövbe edebilirim?

Aşk, kahredicidir, ben de onun eline düşmüş, kahrolmuş birisiyim. Aşkın coşup köpürmesiyle, aşkın acılığıyla şeker gibi tatlılaştım.

Ey kasırğa, senin önünde bir yaprağım ben, nereye düşeceğimi ne bilirim?

Hilâl'sem de koşuşup duruyorum Bilâl'sem de. Senin güneşine uymuşum bir kere.

905. Ayın bedir oluş yahut zayıflayıp eriyerek hilâl haline gelişle ne işi var? O, güneşin ardına düşmüş gölge gibi koşar durur. Kaza ve kadere karşı bir kararda durmaya kalkışan kendi sakalına güler.
Hem bir saman çöpü olup rüzgârın önüne düşmek, hem de bir yerde durmaya kalkışmak. Hem kıyamet, hem de sonra işe güce girişmeye kalkmak!
Ben aşkın elinde dağarcıktaki kedi gibiyim. Bir an yukarı çıkmadayım, bir an aşağı düşmede.
O, beni başının üstünde döndürüp durmada. Ne aşağıda kararım var, ne yukarıda.
910. Âşıklar kuvvetli bir selin önüne düşmüşlerdir. Onlar, aşkın takdirine razı olmuşlardır. Değirmen taşı gibi durup dinlenmeden gece gündüz inleyip sızlanarak döner dururlar. Değirmen taşının dönüp durması, kimse bu ırmak duruyor demesin diye ırmak arayanlara bir şahit olmuştur. Arktaki suyu görmüyorsan gel de değirmen taşının dönüşünü gör der. Feleğin, o dönüp durmadan usandığı, bir karara bağlandığı yok. Sen de ey gönül, yıldız gibi ol, durup dinlenmeyi dileme.
915. Hangi dala el atsan, nereye ulaşış yapışsan, aşk, o dalı kırar, o şeyi koparır. Kaderin dönüp duruşunu görmüyorsan unsurların coşuşunu, dönüşünü seyret. Denizin üstündeki çöplerle köpüklerin dönüp akışı, şerefli denizin köpürüp coşmasındandır. Başı dönmüş rüzgârın dönüşünü seyret de onun emrine uymuş olan deniz dalgalarının coşup köpürüşünü gör. Güneşle ay, iki değirmen öküzüdür. Dönüp dururlar ve etrafı korurlar.
920. Yıldızlar da konak konak koşarlar. Her kutlu ve kutsuz şeyin bineğı olurlar. Felekteki yıldızlar, uzak olduklarından, duyguların da tembel ve gevşek olup iz izleyemediklerinden onların hakikatini bilemezsin. Bizim göz, kulak ve akıl yıldızlarımız, gece nerededir, uyanıkken nerede? Gâh kutlulukla, vuslatta, gönülleri hoş. Gâh kutsuzlukla, ayrılıkta kendilerinden geçmişlerdir. Felekteki ay, böyle dönüp durdukça bazen kapkaranlıktır bir zamanda apaydınlık.
925. Gâh balla süt gibi bahar ve yaz olur, gâh, bir ölüm yerine benzeyen kış, zemheri gelir çatar, karlar yağar. Külli olan şeyler bile onun önünde top gibi yuvarlanıp durur, çevgânına tâbi olur, secde eder. Sen ey gönül, bu yüz binlerce varlık içinden bir cüzüsün, nasıl olur da onun hükmüne karşı kararsız bir hale gelmezsin? Beyin emrindeki ata dön, at gâh ahırda mahpustur, gâh gezer dolaşır. Seni de bir miha bağladı mı sabret, çözdü mü yürü sıçra.
930. Güneş gökyüzünde eğri büğrü gitti mi yüzü kararır, Allah onu bir tutulmaya uğratır. Sen de aklını başına devşir de tutulma yerine düşmemeye savaş, bu suretle de tencere gibi yüzü kara bir hale gelme. Buluta da öyle yürüme, böyle yürü diye ateşten kırbaç vururlar. Filân ovaya yağmur yağdır, buraya değil, kulağına aç diye kulağını bururlar. Senin aklın, güneşten artık değildir ya. Nehyedilen fikirde kakılıp kalma.
935. Ey akıl, sen de dizginini eğriltme de tutulup nursuz bir hale gelmeyesin. Güneşin suçu az oldu mu az tutulur, yarısını tutulmuş görürsün, yarısını nurlu. Allah, bu suretle seni suçun ne kadarsa o kadar tutarım. Suça verilen ceza suç miktarıncadır. İster iyi olsun ister kötü... İster âşikar olsun, ister gizli... Biz her şeyi duyarız, her şeyi görürüz der. Babacığım, bundan geç, nevrüz oldu, halk, Allah lütfuna ulaştı, herkesin ağzına tat geldi.
940. Yine ırmağımıza can suyu geldi. Yine padişahımız köyümüze kondu. Baht, salınıp gezmede, eteğini sürmede, tövbeyi bozma zamanı geldi diye naralar atmadadır. Yine sel geldi, tövbeyi silip süpürdü. Bekçi uykuya daldı, fırsat vakti gelip çattı. Her mahmur, şarap içti, sarhoş oldu. Bu gece varımızı, yoğumuzu rehine koyacağız. O canlara canlar katan lâl şarapla, lâl içinde lâl olduk, lâl içinde lâl kesildik.
945. Yine meclis şenlendi, gönülleri parlattı. Kalk, kem göz değmesin diye mangala çörekotu at. Güzel sarhoşların naralarını duyuyorum. Canım, ta sonuna kadar böyle olmayalım işte. İşte bir Hilâl bir Bilâl'e dost oldu. Diken yarası, ona gül ve gülnar kesildi. Beden, diken yarası ile kalbura döndü ama canım, bedenim, devlet gülistanı oldu. Beden, o kâfirin dikeninin zahmı önünde ama canım, Allah'ın sarhoşu!
950. Canıma bir can kokusudur gelmede, merhametli sevgilimin kokusu erişmede. Mustafa, Miraçtan geldi, Bilâl'ine ne mutlu ne mutlu! Siddiyk, doğru özlü, doğru sözlü Bilâl'den bu sözleri duyunca tövbesinden el yudu.

Allah razı olsun,Siddiyk'ın bu vakayı Mustafa aleyhiselâm'a söylemesi, Bilâl'e, kâfirlerin yaptıkları zulümleri ve onun "Ahad ,Ahad" demesi yüzünden daha fazla zulmettiklerini anlatması,onu almak için birbirleriyle danışmaları

Siddiyk bunun üzerine Mustafa'nın yanına gelip vefalı Bilâl'in halini anlattı. Dedi ki: O felekleri ölçen çevik ve kutlu kanatlı Bilâl, şimdi senin aşkına düşmüş, senin tuzağına tutulmuştur.

955. Padişahın doğanyiken o kuzgunlardan zahmetlere uğramada. O ağır define, pislik içine gömülmüş. Baykuşlar, doğana sitem etmedeler. Suçsuz olduğu halde kanatlarını yomadalar. Suçu ancak doğan oluşu. Yusuf'un güzellikten başka ne suçu var ki? Baykuşun yeri yurdu yıkık yerlerdir. Onun için doğana kâfirce kızmadalar. Neden o diyarı hatırlıyorsun? Neden padişahın köşkünü, bileğini anıyorsun?
960. Baykuşların köyünde gevezelik ediyor, buraya bir kargaşalıktır salıyorsun. Feleğin üstündeki esir bile, yuvamıza haset ederken sen oraya yıkık yer diyor, orayı hor görüyorsun. Deli oldun galiba ki baykuşların seni padişah ve başbuğ yapmaları hevesine kapıldın. Vehme, sevdaya kapılıp dönmede, dolaşmada, bu cennete virane adını takmadasın. Kötü huylu herif, bu delilik, bu saçma fikirler, kafadan çıkıncaya kadar kafana vuracağız senin.
965. Bu sözlerle onu doğuya karşı çarmıha geriyorlar, elbiselerini soyup çıplak vücudunu diken dallarıyla dövüyorlar. Bedeninden yüzlerce kan ırmağı fışkırmada. Öyle olduğu halde "Ahad" diyerek baş koymada. Dinini gizle, melûn kâfirlerden sırrını sakla diye öğütler verdim. Fakat o âşık, kıyamete ulaşmış... Ona tövbe kapısı kapanmış. Hem âşıklık, hem tövbe, hem de sabretme imkânı. Bu, pek imkânsız bir şeydir canım efendim.
970. Tövbe bir kurtçağızdır, aşksa bir ejderhaya benzer. Tövbe, halkın sıfatıdır, aşksa Allah sıfatı. Aşk, kimseye niyazi ve ihtiyacı olmayan Allah'ın vasıflarındandır. Ondan başkasına âşık olma, geçici bir hevestir. Çünkü mecazi aşk, altınlarla bezenmiş bir güzelliktir. Görünüşü nurdur, fakat içi dumandır. Nur gitti de duman meydana çıktı mı mecazi aşk, derhal soğur, donar. O güzellik aslına gider, beden kokmuş rüsvay, kötü bir halde kalır.
975. Ayın nuru da aya döndü mü duvardaki aksi gider, o duvar simsiyah kesilir. O nakış, o boya gitti mi su ve toprak kalır. Ay olmayınca o duvar şeytan gibi bir hale düşer. Kalp altının yüzünden altını gidince, o altın, kendi madenine dönünce, Kepaze bakır, duman gibi kala kalır. Bu yüzden de ona âşık olanın yüzü kararır. Gözlülse altın madenine âşık olurlar. Aşkları, her gün biraz daha artar.
980. Çünkü altın madenine altınlıkta ortak yoktur. Merhaba ey şüphesiz, hilesiz altın madeni! Kim kalp bir akçayı altın madenine ortak ederse asıl altın, mekânsızlık madenine gitti mi, Âşık da ıstırabından ölü, mâşuk da. İki de âdeta suyu çekilmiş girdaptaki balığa döner. Allah'ya ait olan aşk, yücelik güneşidir. Halk da gölge gibi onun nurunun emrindedir. Mustafa, bu vakayı duyunca hoş bir surette ferahladı, neşelendi Ebubekir'de bu hali görünce söz söylemeye iştahlandı.
985. Mustafa gibi bir dinleyici duyunca her kılı, ayrı bir dil oldu. Mustafa dedi ki: Peki, ne çaresi var şimdi? Ebubekir ben ona müşteriyim dedi... Efendisi ne isterse zarara ziyana bakmadan alacağım. Çünkü o yeryüzünde Allah esiri olmuş, Allah düşmanlarının hışmına uğramış.
- Mustafa aleyhisselâm'ın , Sıddıyk'a -Allah razı olsun -Bilâl'e müşteri olunca mutlaka inatlarından pahalya satacaklardır, beni de bu fazilette kendine ortak et, vekilim ol, yarı parasını benden al demesi
- Mustafa dedi ki: Ey devlet arayan, bu hususta ben de sana ortağım.
990. Vekilim ol, müşteri olup onu al, yarı parasını ben de sana ortağım. Ebubekir ,baş üstüne deyip derhal amansız kâfirin evine gitti. Kendi kendine çocukların elindeki inciye almak kolaydır diyordu. Yol yanılta Şeytan, dünya malına karşılık bu ahmak çocukların aklını, imanını satın alır ya. Leşe o kadar ziyet verir ki karşılık olarak onlardan iki yüz tane gül bahçesi satın alır.
995. Büyü yapar da o kadar ay ışığı gösterir ki aşağılık adamlardan yüzlerce keseyi kapar. Peygamberler, onlara alışveriş etmeyi öğrettiler, onların önünde din mumunu yaktılar. Fakat şeytan ve yol yanılta büyücü, hileyle, büyüyle peygamberleri onlara çirkin gösterdi. Düşman büyü yaparak karı ile kocayı birbirine çirkin gösterir, nihayet aralarına ayrılık düşer. Onların gözlerini büyüyle kapattılar da böyle değerli bir inciye aşağılık kişiye sattılar.
1000. Bu inci, iki âlemde de üstündür. Gel de hemen şu eşek gibi bir şeyden anlamayan çocuktan satın al. Eşeğe göre katır boncuğu ile inci birdir. O eşek ,zaten inciyle denizin vücudunda şüphe eder. O denizi de inkâr eder, incilerini de. Hiç hayvan, inciye süsü püsü arar mı? Allah, lâl ve inci aramaz. Allah, onun kafasına böyle bir şey koymamıştır. Hiç eşeklerde küpe gördün mü? Eşeğin kulağı da yeşilliktedir aklı da.
1005. Vettini suresindeki "İnsanı en güzel şekilde yarattık" âyetini oku. Ey dost ,en değerli inci candır. En güzel şekli olan insan şekli, arştan da üstündür, düşünceye de sığmaz. Bu paha biçilmez şeyin değerini söylesem ben de yanarım, duyan da yanar. Burada artık sus dudağını yum, eşeğini bu tarafa sürme. Sıddıyk da o eşeklerin yanına gitti. Kapının halkasını dövdü. Kapı açılınca o kâfirin evine âdeta kendinden geçmiş bir halde girdi.

1010. Kendinden geçmiş sarhoş ve ateşli bir halde oturdu. Ağzından bir hayli acı sözler çıktı.
Dedi ki: Bu Allah dostunu nasıl dövüyorsun? Ey apaçık düşman bu ne haset?
Kendi dininde doğru isen doğru sözlü bir adama zulmetmeye gönlün nasıl razı oluyor?
Ey kâfirlik dininde karı olan, nasıl oluyor da bir şehzadeye karşı böyle bir zanda bulunuyorsun?
Ey ebedî lânete uğramış, ey merdut adam, daima adamı eğri büğrü gösteren aynaya bakma.

1015. O anda Siddiyk'in ağzından çıkan sözleri söylesem elini ayağını kaybedersin.
O hikmet kaynakları cihetsizlik makamından coşmada, dudağından Fırat gibi kaynayıp akmada idi.
Herhangi bir taştan su kaynar, akar. Bu su, taşın ne yanından gelir, ne ortasından.
Allah o taşı kendisine bir siper yapmıştır. O gök renkli suyu, o taştan akıtıp durmadadır.
Nitekim senin göz kaynağından da nur, hiç eksilmeden akıp durmadadır.

1020. O nur, ne yağdan meydana gelir, ne deriden. Dost, yaratılıştan, o gözü, nura bir vesile yapmıştır.
Kulak boşluğunda da çekici bir yel vardır. Söyleyenin yalan olsun doğru olsun sözlerini duyar anlar.
O küçücük kemikteki yel nasıl bir yeldir ki söz söyleyenin harfini, sesini alıyor?
Kemikle yel ancak bir vesileden ibarettir. İki âlemde de Allah'dan başka kimse yoktur.
Perdesiz olarak duyan da odur söyleyen de. Çünkü "Kulaklar baştan sayılır."

1025. Kâfir dedi ki: Ey ikramcı adam, eğer acıyorsan para ver, al onu. Gönlün yanıyorsa onu benden satın al. Müşkülün parasız hallolmaz.
Ebubekir, yüzlerce hizmette bulunur, Allah'ya karşı da beş yüz kere şükür secdesine kapanırım. Güzel bir kulum var, fakat kâfir.
Vücudu beyaz ama gönlü kara, gönlü nurlu kulu ver bana.
Birisini gönderip kölesini getirtti, hakikatten o köle pek güzeldi.

1030. Bir derece ki o kâfir, hayran oldu, taşta benzeyen yüreği âdeta yerinden oynadı.
Surete tapanların hali budur. Taş gibi yürekleri, bir suret gördüler mi mum gibi erir.
Fakat yine dayandı, inat etti, bu hiçbir şey değil, bundan başka daha para vermelisin dedi.
Ebubekir, o kâfirin, hırsı yatıncaya, gönlü razı oluncaya kadar da para verip Bilâl'i satın aldı.

Bu alışverişte Siddiyk aldandı sanarak kâfir
gülmeye koyuldu

O taş yürekli kâfir acıklanarak, eğlenerek, alay ederek bir kahkaha attı.

1035. Siddiyk dedi ki: Bu kahkaha neden? Herif cevap vereceği yerde büsbütün gülmeye kahkahasını arttırmaya başladı.
Dedi ki: Bu kara köleyi almaya bu kadar düşmesen, bu kadar sevdalanmasan,
Ben de ısrar etmezdim, bu verdiğin paranın onda biriyle almış olurdun.
Bence o yarım akça bile etmez. Fakat pahasını bağıra çağıra sen arttırdın.
Siddiyk, a ahmak diye cevap verdi, çocuk gibi bir cevize karşılık bir inci verdin.

1040. Bence o iki cihana değer. Ben cana bakıyorum sen renge bakıyorsun.
O kızıl altın, fakat şu ahmaklar yurdunda oturanların hasedi yüzünden kara görünmede.
Cisimlerin şu yedi rengini gören baş gözü, bu perde ardından o ruhu göremez.
Eğer satışta biraz daha nekeslik etseydin bütün malımı mülkümü verirdim.
Daha ziyade üstüne düşseydin başkalarından bir etek dolusu altın borç alır, onu da verirdim.

1045. Fakat bedava buldun da ucuz verdin. Hokkayı açıp da içindeki inciyi görmedin.
Cahilliğinden üstü kapalı hokkayı verdin, yakında görürsün sen ne zarara girdin!
Lâl dolu hokkayı yele verdin. Zenci gibi kara yüzlü oluşuna da seviniyorsun.
Sonunda çok eyvah dersin. Hiçbir kimse bahtı, devleti satar mı?
Baht sana köle elbiselerini bürünmüş de gelmişti. Fakat talihsiz gözün, zâhirden başka bir şey görmedi ki.

1050. O sana kulluğunu gösterdi, fakat çirkin huyun onunla hileye, düzene girişti.
A herzevekil bu bedeni ak, gönlü kara köleyi puta taparcasına al bakalım.
Bu senin, o da benim. İkimiz kârlıyız a kâfir. Senin dinin senin, benimki benim!
Putu tapanların lâığı budur zaten. Çulu atlas olur atı sopa.
Kâfirlerin mezarı gibi dumanla ateşle doludur içi, fakat dışarı yüzlerce nakışla, ziynetle bezenmiştir.

1055. Zâlimlerim malları gibi hani. Dışarıdan güzel görünür ama hakikatte mazlûm kanıdır, vebalidir.
Münafık gibi görünüşte orucu, namazı görünür de hakikatte otsuz, çimensiz kapkara topraktır.
Gar gur edip duran boş buluta benzer. Ondandır ne yeryüzünde bir fayda vardır, ne buğdaya bir kuvvet.
Hileli ve yalan vâde gibi hani. Sonu rüsvaylıktır, fakat önu parlak görünür.
Ondan sonra Bilâl'in elini tuttu, o mihmetin dişlerinde bir hilâle dönmüş olan dostun eline yapıştı, yola düştüler.

1060. O bir hilâle dönmüş de ağza yol bulmuştu, tatlı dilli birine gitmekteydi.
Zayıf, hasta bir haldeydi. Mustafa'nın yüzünü görünce sırt üstü düşüp bayıldı.
Uzun müddet kendisinden geçmiş olarak öyle baygın kaldı. Kendine gelince sevincinden gözyaşları dökmeye başladı.
Mustafa onu kucakladı. Ona ne başışladı, ne ihsanlarda bulundu kim bilir?
Sanki bir bakırdı, iksire kavuşmuş. Sanki bir müflisti, bol bir define elde etmiş.

1065. Perişan balık denize düşmüştü, yolunu kaybetmiş kervan yol bulmuştu.
Peygamberin o anda söylediği sözler, geceye söylenseydi gecelikten çıkar,

Sabah gibi apaydın olurdu. Ben, o sözleri anlatamam ki!
Hamel burcundaki güneş, otlara ve henüz olmamış hurmalara ne yapar? Bilirsin ya.
Arı duru su, çiçeklerle fidanlara neler söyler? Onu da bilirsin.

1070. Allah'ın sanatı, cihanın bütün cüzilerine karşı âdeti afsuncuların ağzından çıkan soluğun, harfin tesirini yapar.
Allah çekişi, tesir ve sebeplerle olur. Harfsiz, dudaksız yüzlerce söz söyler Allah.
Tesir ediş de kaderden değil midir? Fakat tesiri, akılla anlaşılmaz.
Akıl, asıllarda mukallit olduğu için bil ki ferilerinde de mukallittir.
Akıl peki, ben aslı bilmede de mukallidim, fer'i bilmede de fakat asıl maksat nedir, diye sorarsa de ki: Asıl maksat öyle bir şeydir ki sen onu bilemezsin vesselâm!

Mustafa aleyhisselâm'ın Allah razı olsun
Sıddıyk'a "Ben sana beni de ortak et dememiş
miydin ? Neye yalnız aldın? Diye darılması
onun da özür getirmesi

1075. Peygamber dedi ki: Ey Sıddıyk, sana demedim mi ki bu ihsanda beni de ortak et.
Ebubekir, biz dedi, ikimiz de senin kullarınız. Ben, onu senin rızan için azat ettim.
Sen beni kul et,bana dostum de, de senden hiç azatlık istemem.
Benim azatlığım sana kul olmamdır. Sensiz olursam mihnetlere, azaplara uğrarım.
Ey Allah seçilmişsi, bu seçilişinle dünyayı dirilttin. Halkın geri kalanlarını ileri götürdün, hele beni yok mu?

1080. Gençliğimde rüya görmüştüm, değirmi güneş, bana selâm vermişti.
Beni yerden almış, gökyüzüne çıkarmıştı. Bu yücelişte ona yoldaş olmuştum.
Bu rüya, olmayacak bir şey, malihulyadan ibaret. Hiç olmayacak şey, benim halime uyar mı, benim vasfım olur mu?
demıştim.
Fakat seni görünce kendimi gördüm. Aferin o güzel aynaya!
Seni görünce olmayacak şey, bana hâl oldu. Canım ululuklara daldı.

1085. Ey şehirlerin ruhu, seni görünce bu güneşin sevgisi, harareti, gözümden düştü.
Gözüm senin yüzünden yüce bir himmet sahibi oldu, artık çayırılığa, çimenliğe hor bakıyor, onları hoş görmüyor.
Nur aradım, kendimi nurun nuru olarak gördüm. Huri aradım, kendimi hurilerin bile kıskandıkları derecede güzel buldum.
Lâtif ve gümüş bedenli bir Yusuf aradım, sen de bir Yusuf'lar yurdu gördüm ben.
Cennet peşindeydim, arayıp duruyordum. Her cüzün, bana bir cennet göründü.

1090. Bu övüşte bana nispetledir, yoksa bu övüş sana bir kınamadır, bir hicivdir.
Hani, Allah Kelim'i Musa'ya karşı, o sâf çoban, Allah'yı övüyor.
Gel de bitlerini kirayım sana süt içireyim,çarığını dikeyim, önüne çevireyim diyordu ya.
Fakat Allah onun bu sözlerini medih, saydı; sen de merhamet eder, benim sözlerimi medih sayarsan şaşılmaz.
Anlayışlara acı, kusurludur onlar ey akılların, vehimlerin ötesinde olan Allah!

1095. Ey âşıklar, eskileri yenileyen âlemden yepyeni bir ikbal, bir devlet erişti.
O âlem, öyle bir âlemdir ki biçarelere çareler, arar. Dünyanın yüz binlerce bulunmaz matahı o âlemedir.
Ey kavim, müjdeler olsun, ferahlık vakti geldi, zahmet devri geçti, ferahlanın ey kavim!
Ey Bilâl, bizi ferahlandır demek için bir güneş, hilâlin evine gitti.
Ey Bilâl, düşman korkusu ile dudak altından söylediğin sözü minarelere çık da kâfirlerin körlüğüne rağmen bağır!

1100. Müjdeci, her dertlinin kulağına, kalk ey talihsiz, devlet yolunu tut diye bağırır.
Ey bu hapiste, şu kokmuş yerde, bitler içinde kalan, kendine gel... kimse duymasın, kurtuldun ,sus!
Dostum, her kılın dibinden bir davul sesi gelmede... Neden şimdi susuyorsun?
Hasetçi düşman öyle bir sağır oldu ki bu kadar davul sesine karşı hani, ses nerede ki diyor.
Bak, ne taze diye yüzüne reyhan vuruyorlar da körlüğünden bu eziyet de nedir ki demekte.

1105. Huri, elini sıkar; kör neden incitiyor diye hayretlere düşer, elini çeker.
Bedenimi, elimi ne diye çekiştirip duruyorlar... Ben uyuyorum, bırakın da güzelce dalayım, bir rüya göreyim der.
Rüyada arayıp durduğun burada... gözünü aç, o izi kutlu ay, önünde!
Onun için yücelere daha fazla belâ geldi. Çünkü sevgili, güzellere daha fazla cilvelenir.
Her yolda güzellere lâtife eder, kendisini onlara gösterir, onlarla cilvelenir. Fakat bazen körleri de bir çoşturur.

1110. Bir an için kendisini körlere de verir. Bu yüzden de körlerin mahallesinden bir feryattır kopar.

Hilâl Allah'ya ihlâs güder bir kuldu. Mukallit
değildi,can gözü açıktı.Acizinden değil de ken-
dini gizlemek için mahlûklara kulluk ederdi.
Nitekim Lokmanla Yusuf ve saire de görü-
nüşte kul olmuşlardı. Hilâl de beyin kulu
ve seyisiydi. O bey müslümandı ama kördü.

Kör de bilir ki bir anası vardır.
Fakat o ana nasıldır?Vehmine bile getirmez

Bu bilgisiyle anasını ulularsa körlükten kuttul-
ması mümkündür ."Allah, bir kuluna hayır
vermek isterse kalbinde iki göz açar,o kul o

gözlerle gayb âlemini görür”

Bilâl'in bazı vasıflarını duydum. Şimdi de Hilâl'in zayıflığını dinle.
O, yürüyüşte, gidişte Bilâl'den ileri idi; kötü huylarını daha fazla tepelemişti.
Senin gibi ardına ardına gitmez, her an daha ziyade gerilemezdi; senin gibi mücevheri bırakıp taşla oynamazdı.
Hani şunu gibi: Bir adama konuk geldi. Adam, konuğun yaşını sormaya, ne vakit doğduğunu araştırmaya koyuldu.

1115. Oğul dedi, kaç yaşındasın? Söyle, saklama anlat bakalım.
Konuk, on sekiz dedi, yahut on yedi, on altı. Yahut da kardeşlik, on beş!
Ev sahibi hadi bakalım şaşkın hadi, biraz daha geri geri git de ananın rahmine gir!

Bu sözü anlatan bir hikâyeye

Birisi bir beyden at istedi. Bey, yürü dedi, o güzel atı al. Adam, ben onu istemem deyince neden dedi. Adam dedi ki: Pek huylu geri geri gidiyor.

1120. Boyuna gerisin geri gitmede. Bey dedi ki: Sen de kuyruğunu eve çevir!
Senin nefis atının kuyruğu da şehvettir. Bu sebepten, o kendisine tapan, geri geri gider.
Şehvet, sana aslından kuyruk olduysa o şehveti çek çevir, ahirete şehvetlen.
Şehvetini yemeden içmeden kestir mi, şehvet yüce akıl cihetine düşer, oradan baş gösterir.
Hani bir ağacın kötü dallarını budarsın da iyi dallarından dal budak verir, o dallar kuvvetlenir ya.

1125. Kuyruğunu o tarafa çevirdin mi geri geri gitse bile sığınılacak yere kadar varır, dayanır.
Ne mutludur binicisine râm olan ve doğru giden atlar. Onlar, ne geri giderler, ne huysuzluk ederler.
Allah Kelim'î Musa gibi hızlı hızlı gider, bir kilim gibi Bahreyn'e kadar varır, yayılır.
Musa'nın gittiği yol, tam yedi yüz yıllık yoldu, o sevda ile bu kadar uzun yolu aştı.
Bedenindeki gidiş gayreti bu kadardı. Canındaki gayretse ta İliyn'e değdi.

1130. İyi biniciler, birbirlerini geçmek için atlarını sürdüler. Karınları şiş battallarsa ahırda kala kaldılar.

Örnek

Hani bir kervan bir köye gelip çatmış, orada açık bir kapı görmüştü.
Kervan halkından biri bu kocakarı soğuşunda eşyamızı buraya atalım, birkaç gün burada kalalım dedi.
İçeriden bir ses geldi: Hayır, neyin varsa önce dışarıya bırakın da ondan sonra içeri girin.
Atılması gereken ne varsa dışarıya at da öyle gel. Onlarla içeriye girmeye kalkışma ki bu meclis pek yüce bir meclistir.

1135. Hilâl, gönlü üstat, ruhu aydın bir zattı. İnanmış bir adamın kuluydu, ona seyislik etmekteydi.
Ahırda seyislik ediyordu, ay, kuldu, köleydi ama hakikatte padişahlar padişahıydı.
Beyin, kölesinden haberi bile yoktur. Çünkü ona ancak şeytanın Âdem'e baktığı gibi bakıyordu.
Ancak su ve toprak görüyordu, ondaki defineden haberi yoktu. Beş duyguyla altı ciheti görüyordu, beş duygunun aslını değil.
Toprağın rengi meydandaydı, din nuru görünmüyordu. Her peygamber âlemde böyleydi.

1140. Birisi minareyi görür, minaredeki kuşu göremez. Minaredeki hünerli doğanı gözü alamaz.
İkincisi, kanatlarını çırpın kuşu görür, fakat kuşun ağzındaki tüyü göremez.
Allah nuru ile bakansa hem kuşu görür, hem ağzındaki tüyü.
Öbürüne der ki: Tüyü gör tüyü. Tüyü göremedikçe düşüm açılmaz.
Birisi insanı nakışlarla bezenmiş balçıktan bir suret görür öbürü ilim ve amelle dolu bir balçık!

1145. Beden minaredir, ilim ve ibadet kuşa benzer, onu ister üç yüz tane say ister iki tane.
Orta görüşlü adam, yalnız kuşu görür, kuştan başka önde, artta hiçbir şey göremez.
Tüyse, kuşta gizli olan tüydür, kuşun canı onunla kaimdir.
Gagasında tüy bulunan kuşun işi, hiç eğreti olmaz.
Onun bilgisi daima canından çoşar. Ne eğretidir, ne borç!

Hilâl hastalandı, efendisi onu hor görür,
tanımazdı, hastalığını da duymadı. Mustafa
aleyhisselâm'ın gönlüne doğdu. Hilâl'in hatırını
sormaya, ona geçmiş olsun demeye gitti.

1150. Hilâl kazara hastalandı, zayıflamaya, erimeye başladı. Mustafa, vahiyle onun halini anladı.
Efendisi, onu, pek hor gördüğünden hastalığından da haberdar olmadı.
O ihsan sahibi ahırda tam dokuz gün yattı. Hiç kimse halini bilmiyordu.
Er olan, erlere padişahlar padişahı kesilen, kendisini yüzlerce akıl, bir deniz gibi kaplayan,
Peygambere vahiy geldi, Allah merhameti dertlilere derman oldu, iştiyakını çeken Hilâl hastadır.

1155. Mustafa kadri yüce Hilâl'i görmek, ona geçmiş olsun deyip hatırını sormak için o tarafa doğru yola çıktı.
O ay, vahiy güneşinin ardına düşmüş, sahabe de yıldızlar gibi onun ardınca gitmedeydi.
Ay "Sahabem yıldızlara benzer. İyilere, doğru yolu gösterirler, azgınları taşlarlar" diyordu.
Beye, o padişah geldi dediler. Neşesinden çılgın bir halde yerinden sıçradı.
O padişahlar padişahını, kendisi için gelmiş sanıp sevinçten ellerini çırpı.

1160. Aşağıya inip muştucuya canlar saçıyordu âdeta.
Yeri öptü, selâm verdi. Yüzü, sevincinden gül gibi kızarmıştı.
Buyurun, dedi, yurdumuzu şereflendirin de burası cennete dönsün.
Evim, gökyüzünden üstün olsun, çünkü zamanın kutbunu gördüm.
O hürmete değer sultan, onu azarlar gibi dedi ki: Ben seni görmeye gelmedim.

1165. Bey; ruhum sana feda olsun, dedi, hattâ ruh da nedir ki? Lütuf et, bu geliş kimin için? Söyle.
Söyle de senin lütuf ve ihsan bağına dikilmiş bir fidan olan o zatın ayaklarına toprak olayım.
Mustafa, arşın Hilâl'i nerede? Tevazuundan ay ışığı gibi yerlere döşenen.
Kullukta gizlenen padişah, o sırları duymak için dünyaya gelmiş er nerede?
O bizim kulumuz, seyisimiz deme. Şunu bil ki define yıkık yerlerdedir.

1170. Binlerce dolunay, ayaklarının altına döşenmiş olan Hilâl, hastalıkla ne âlemde acaba? dedi.
Bey; hastalığından haberim yok ama dedi, birkaç gündür yanıma gelmedi.
O, atlarla katırlarla düşer kalkar, seyis olduğu için şu ahırda yatar.

Mustafa aleyhisselâm'ın, Hilâl'e geçmiş olsun demek için o beyin ahırına girmesi ve -Allah razı olsun—Hilâl'e iltifatta bulunması.

Peygamber, Hilâl'i görmek üzere ahıra girdi araştırmaya başladı.
Ahır karanlık, pis ve berbattı. Fakat ülfet zamanı gelip çatınca bu kötülüklerin hepsi ortadan kalktı.

1175. O erkek aslan, Yusuf'un kokusunu alan Yakup gibi Peygamberin kokusunu aldı.
Mucizeler, imana sebep olmaz, sıfatları çeken cinsiyet kokusudur.
Mucizeler, düşmanı kahretmek içindir. Halbuki cinsiyet kokusu, gönül almaya insanı âşık etmeye sebep olur.
Mucizeler, düşmanı kahreder ama dostu değil. Hiç dostun boynu bağlanır mı?
Hilâl uykudayken Peygamberin kokusunu aldı, bu gübrelik içindeki şu güzel koku nedir ki? dedi.

1180. Derken atların, katırların ayakları arasında o eşi olmayan Peygamberin tertemiz eteğini gördü.
Sürüne sürüne ahırın bucağından gelip o erin ayağına yüzünü, gözünü sürdü.
Peygamber, yüzünü yüzüne sürdü. Başını, yüzünü, gözünü öptü.
Rabbim dedi, sen ne gizli mücevhersin. Ey arş garibi, nasılsın, iyi misin?
Hilâl dedi ki: Uykusu dağılmış bir âşıkın ağzına gün doğarsa ne hale gelir?

1185. Toprak çiğneyen bir susuzu su, güzel bir halde başı üstünde taşırsa nasıl olur?

Mustafa aleyhisselâm, İsa aleyhisselâm'ın su üstünde yürüdüğünü duyunca "Yakıynı artsaydı hava üstünde yürürdü" buyurmuştur.

İsa gibi hani. Irmak onu baş üstünde tutardı; Abıhayat içinde gark olmadan emindi.
Ahmed dedi ki: Eğer yakıynı fazla olsaydı hava ona binek olurdu.
Benim gibi... Ben de havaya bindim, miraç gecesi hava üstünde yürüdüm.
Hilâl dedi ki: Kör ve pis bir köpek, uykudan sıçrayıp kalkar da kendisini aslan olmuş görünce ne hale gelir?

1190. Fakat okla vurulan aslan gibi bir aslan değil, korkusundan kılıçların temrenlerin kırıldığı bir aslan!
Yılan gibi karnı üstünde sürünüp giden bir körün gözü açılır, bağı, baharı görürse ne olur?
Mahiyet ve keyfiyetten kurtulan, keyfiyetsizliğin ebedi hayat yurduna ulaşan birisi nasıl olur?
Mekansızlık yurduna mahiyet ve keyfiyet başlayan bir hale gelir, bütün keyfiyet ve mahiyetler, köpekler gibi sofrasının etrafına toplanır.
Keyfiyetsizlik âleminden onlara kemik verirse ne olur? Cenabetken sus, bu sûreyi okuma.

1195. Keyfiyetten gusül edip, tamamı ile yıkanıp arınmadıkça sen bu musafa dokunma oğlum.
Fakat ey padişahlar, pis olayım, temiz olayım, âlemde bunu okumayayım da neyi okuyayım?
Sen bana sevaba girmem için diyorsun ki yıkanıp arınmadan su havuzuna girme.
Fakat havuzun dışında topraktan başka bir şey yok. Havuza girmeyen temizlenemiyor.
Suyun bu lütuf ve keremi olmasa, her an pislikleri kabul edip temizlemese,

1200. Vay ona iştiaç çekenlere, vay ona ümit bağlayanlara, vay onların ebedi hasretine!
Suyun yüzlerce lütfü vardır, yüzlerce ihsanı vardır. Pislikleri kabul eder vesselâm.
Ey Hak ziyası Hüsamettin, nur seni kötü kuşlardan korur, gözetip bekler.

Ey yarasalardan gizli olan güneş, Allah nuru ve onun yücelişi, senin gözcün, bekçindir.
Güneşin yüzündeki perde, ancak parlaklığının fazlalığı ve ışığının keskin ve şiddetli oluşudur.

1205. Güneşin perdesi de Allah nurudur. Ondan nasipsiz olan yarasadır, gecedir.

Her ikisi de güneşten uzakta ve perde ardında kaldığından ya yüzleri kararmıştır, yahut da donup kalmışlardır.
Hilâl'e ait hikâyenin bir kısmını yazdım. Şimdi de dolunaya ait hikâyeyi dile getir.

Hilâl'le dolunay birdir. İkilikten, noksandan, gidilmeden uzaktır onlar. Hilâl hakikatte noksan kabul etmez, görünüşteki noksan, yavaş yavaş dolunay haline gelmek, kemal bulmaktır.

1210. Geceleyin geceye yavaşlık hususunda ders verir. Sıkıntının yavaş yavaş açılacağını gösterir.

Yavaşlıkla ey ham aceleci der, dama dayanan merdivenden basamak basamak çıkılır.

Tencereye yavaş ve ustaca kayna, delice kaynayan yemekten hayır gelmez der.

Allah, âlemi bir kere Kün demekle yaratmaya kadir mi değildi? Bunda şüphe mi var?

Peki neden bu yaratış, altı gün sürdü; her gün de tam bin yıl kadardı?

1215. Neden çocuk dokuz ayda yaratılmadı? Çünkü padişahların âdeti bir şeyi yavaşlıkla yapmaktır.

Neden Âdem'in yaratılışı kırk sabah sürdü, yavaş yavaş o balçığı insan haline getirdi?

Allah, senin gibi aceleci değildir a ham adam. Sen, şimdi sıçrayıp koştun; çocuk olduğun halde kendini şeyh göstermedesin.

Kabak gibi her şeyin üstüne çıktın. Nerede sen de savaşta direnecek ayak

Ağaçlara, duvarlara dayandın, kabak gibi yukarı çıktın a kelceğiz!

1220. Önce bineğin, usul boylu selvidir ama sonunda kupkuru, içi boş bir hale gelirsin!

A su kabağı, yeşil rengin tez sararır, çünkü o renk iğreti bir boyadır, aslında yok ki.

Bir kocakarı çirkin suratındaki kılları yolar,
yüzünü boyar, kızılaştırırdı ama bir türlü
olamazdı

Doksan yaşında bir kocakarı vardı. Yüzü bumburuştu, rengi safran gibi sarıydı.

Yanağı, sofranın baş tarafları gibi kat kattı. Fakat erkek aşkıdan vazgeçmemiştir.

Dişleri dökülmüş, saçları süt gibi ağarmıştı.

Boyu yay gibi bükülmüş, her duygusu değişmişti.

1225. Böyle olduğu halde koca isteği ve şehvet hırsı hâlâ yerindeydi. Erkek avlamaya aşkı vardı da tuzağı paramparça olmuştu.

Vakitsiz öten bir horoza, yolsuz, yolcusuz bir yola benziyordu. Kızgın ateşe konmuş boş bir tencereydi sanki.

Meydana âşıkta, fakat ne atı vardı, ne ayağı. Düdük çalmaya sevdalıydı, fakat ne dudağı vardı ne zurnası!

İhtiyarlıkta Allahm, kâfire bile hırs vermesin. Bu hırsı Allah kime verdiyse ne kötüdür o kul!

Köpek kocaldı, dişleri döküldü mü adamlara salamaz, ancak pisliğe, gübreye salar.

1230. Öyle olduğu halde şu altmış yaşındaki köpeklere bak ki her an köpek dişleri biraz daha keskinleşmede.

İhtiyar köpeğin, derisinden tüyler dökülür; fakat şu ipekler giymiş kart köpeklere bak bir kere de!

Bu köpeklerin aşkı da alt yanlarıyla paraya, hırsları da. Kocaldıkça da bu aşkları artıyor, hele bak şu köpek soylarına!

Böyle ömür cehennem sermayesi. Gazap kasaplarına salhane.

Ömrün uzun olsun dediler mi hoşlanır, güler de ağzı açık kalır.

1235. Böyle bir bedduayı dua sanır. Gözünü açmaz, kafasını bir türlü kaldırmaz.
Kıl ucu kadar ahret ahvalini görseydi, böyle diyene "Senin ömrün uzun olsun" derdi.

Bir yoksulun Geylân'lı birisine "Allah seni
selâmetle evine barkına kavuştursun" diye
dua etmesi

Ekmeğe tapan, bir erkek bir yoksul, bir zembilli dilenci, bir gün Geylân'lı zengin birisinden

Ekmeğin alınca dedi ki: Yarabbi sen bu kulunu hoşlukla, selâmetle evine barkına kavuştur.

Geylân'lı kızıp a çirkin herif dedi, eğer ev bark, benim gördüğüm ev barksa oraya Allah, seni kavuştursun!

1240. Aşağılık kişiler, her söz söyleyeni hor hakir bir hale getirirler. Sözü yüceyse, değerliyse bile o sözün kaderini düşürürler.

Çünkü söz, dinleyene göre söylenir; terzi kaftanı adamın boyuna göre biçer.

Mademki meclisteki dinleyenler aşağılık kişiler, aşağılık söz söylemeden başka çare yok.

Bu sözü rehine koy da yine o kocakarının hikâyesine başla.

Bir insan kocaldı da bu yolda er olmadı mı adını kocakarı takiver!

1245. Ne sermayesi var, ne değeri, ne de bir sermaye kabul edecek kabiliyeti.

Ne hoş ve güzel bir şey verir, ne alır. Ne manâsı var ne anlama liyakati.

Ne dili var ne kulağı, ne aklı var; ne gözü. Ne kendinde, ne kendinden geçmiş, ne de düşünceye sahip.

Ne niyazi var, ne nazlanacak güzelliği. Soğan gibi kat kat ve her katıda kokmuş!

Ne bir yol varmış, ne yola gidecek ayağı kalmış. O kahpenin ne bir yanıklığı var, ne bir ah ve feryadı.

Bir yoksul,evin birinden ne istediye "yok"
cevabını aldı.

1250. Evin birine bir yoksul geldi. Kuru ekmek, yahut taze nane istedi.
Ev sahibi, burada ekmek ne arar? Burası ekmekçi dükkânı mı, aptal mısın sen dedi.
Dilenci bâri biraz yağ ver deyince dedi ki: Burası kasap dükkânı değil ki.
A ev sahibi, birazcık un ver bari deyince de, yine ev sahibi, burasını değirmen mi sandın dedi.
Dilenci her şeyden vazgeçtik, bir çanak su olsun ver dedi. Ev sahibi cevap verdi: Burası ırmak, yahut çeşme değil.

1255. Hâsılı ekmekten kepeğe kadar ne istediye ev sahibi kendisiyle alay etti, acılandı, yok dedi.
Yoksul içeri girip eteklerini kaldırdı evin içinde aptes bozmaya niyetlendi.
Ev sahibi; hey çirkin herif ne yapıyorsun, deyince dedi ki: Böyle yıkık yere bâri aptes bozayım da ferahlayayım.
Burada yaşamamın madem ki imkânı yok, böyle eve ancak aptes bozulur.
Padişah kolunda beslenmedin, avlanmayı belledin; zaten doğan değilsin ki av tutasın.

1260. Tavus kuşu da değilsin ki yüzlerce nakışlarla bezenesin de gözleri neşelendiresin.
Dudu değilsin ki sana şeker versinler, tatlı sözlerini dinlesinler.
Bülbül değilsin, âşıkçasına ağlayıp inleyesin, çayırılıkta, çimenlikte yahut lâle bahçelerinde güzel güzel çileyesin.
Hüthüt değilsin ki çavuşluk edesin. Leylek değilsin ki yücelerde yurt tutasın.
Ne iştetin sen? Seni ne diye satın alsınlar? Ne kuşusun sen? Seni ne diye yesinler?

1265. Bu değer bilmezlerin dükkânından vazgeç, yücel "Allah satın alır" ihsanının dükkânına gel!
Köhneliğinden kimsenin almadığı o kumaşı o kerem sahibi alır.
Onun yanında hiçbir kalp red edilmez; çünkü alış veriştikten kâr beklemez ki.

Kocakarının hikâyesi

O bunak sokağa bir gelin gibi çıkmak istedi; o azgın karı, kaşlarını yoldu.
Yanağını, yüzünü, ağzını güzelleştirip süslenmek için aynanın önüne oturdu.

1270. Yüzüne neşeyle birkaç kere allık sürdü; fakat pörsümüş suratını bir türlü boya tutmadı.
Kuran'ın aşır başlarındaki tezhipleri kesti, pis mundar suratına yapıştırdı.
Bu suretle yüzünün buruşuklarını örtmek, güzeller halkasına yüzük taşı olmak istiyordu.
O tezhipli yerleri yapıştırdıkça yapıştırıyor, fakat çarşafını giydi mi hepsi yere düşüyordu.
Yine onları alıp tükürüklüyor, yüzüne yapıştırıyor,

1275. Fakat yine çarşafına büründü mü hepsi, yere dökülüyordu.
Bir hayli çalıştı, çabaladı. Nihayet şeytana yüzlerce lânet dedi.
Bu sözü der demez İblis göründü de dedi ki: A kademsiz kadit olmuş, kurumuş, kokmuş kahpe!
Ben bütün ömrümde bunu düşünmediğim gibi senden başka da bu işi yapan kahpe görmedim.
Kötülükte acayip bir tohum ektin, âlemde musaf bırakmadın.

1280. Sen şeytan ordusunda yüz tane şeytan ordususun. A pis kocakarı, bırak beni!
Yüzün elma gibi kızarsın diye kitap bilgisinden nice aşirler çaldın.
Satmak ve onlarla kendine şeref ve mevki satın almak için Allah erlerinin nice sözlerini aşırıdın.
Fakat eğreti renk senin yüzünü kızartmadı. Hurma ağacına bağlanan dal, hurma vazifesini görmedi.
Sonunda ölüm çarşafı gelip seni bürüdü mü bütün bu ziynetler, yanağından düştü.

1285. O göç zamanının "Hadi... kalk, kalk" sesi geldi mi bütün dedikodular yok olur gider.
Sükût âlemi gelir çatar. Bari sen, o gelmeden sus. Vay o kişiye ki ölümle ünsiyeti yoktur!
Gönlünü bir iki günceğiz cilâla da o aynayı kendine defter edin.
Sahip kıran Yusuf'un sayesinde Züleyha yeni baştan gençleşti.
Kocakarı soğğunun o soğukluğu, temmuz güneşiyle değişiverir.

1290. Meryem'in sızıldanışıyla kurumuş hurma dalı yeşerir, hurma verir.
A kocakarı, kaza ve kaderle niceye bir savaşıp duracaksın, geçmişini bırak da eldekini ara.
Mademki yüzünün güzelleşmesine imkân yok; ister allık sür, ister kara mürekkep!

Hekimin iyileşmesinden ümit kestiği hasta

Birisi hastalandı. Hekime gidip dedi ki: Nabzımı ele al da,
İçimdeki derdi anla. Çünkü nabızdaki damar, kalbe ulaşır.

1295. Kalp görünmez, kayıptır. Onun hali, nabızdan anlaşılır, çünkü nabızla ilişkisi vardır.
Ey emin kişi, yel de gizlidir; kopardığı tozdan, uçurduğu yapraklardan anlaşılır.
Sağdan mı esiyor, soldan mı? Onu sana yaprakların hareketi söyler.
Gönül sarhoşluğu nerededir? Görmezsin. Onu nergise benzeyen mahmur gözlerde ara.
Allahın zatından da uzak olduğun için onu peygamberlerle mucizelerden bile bilirsin.

1300. Gizli olan mucize ve kerametler, temiz pirlere gönüllere akseder.
Onların gönüllerinde yüzlerce hazır kıyamet vardır... En aşağısı şudur: Komşuları sarhoş olur.
Kutlu bir kişinin yanına göçen talihi, Allah ile düşüp kalkıyor demektir.
Cansız şeylere tesir eden mucize ya sopa (nın ejderha olması) dir, ya deniz(in bölünmesi) dir, yahut da ayın ikiye ayrılışı.
Fakat vasitasız olarak cana tesir ederse gizlice bir ilgiyle ilgilenir.

1305. Mucize ve kerametlerin cansız şeylere tesiri eğretidir,geçip gider.Fakat ruha tesiri daimidir, birbiri ardınca ulanır durur. Bu suretle o cansız şeyden adamın gönlüne tesir eder. Ne hoştur hamur heyulası olmayan ekmek. Ne hoştur Mesih'in hiç eksilmeyen sofrası, ne hoştur Meryem'in bağısız, bahçesiz yetişen meyvesi. Kamil erin canından kopup gelen mucizeler, talibin canına, gönlüne hayat gibi tesir eder. Mucize denizdir, nakıs kişiye karada yaşayan kuş. Suda yaşayan kuş, helâk olmadan emindir.

1310. Her namahremın canını âciz eder, fakat hem dem olan kişinin canına kudret bağışlar. İçinde bu kutluluğu bulamazsan her an zahirden istidalde bulun. Tesirler, insanın duygularında görünür durur. Bunlar, tesir edeni haber verirler. Her ilâcın manâsı hakikati, her hünerin sanatı, sihri gibi gizlidir. Fakat yaptığı işe ve eserlerine bakarsan hakikati gizli olmakla beraber onu meydana çıkarırsın.

1315. İçinde gizli olan kuvvet, fiile gelince açığa çıkar, görünür.Bunların hepsi, sana eserleriyle görünür de nasıl olur. Allah, eserleriyle görünmez? Sebeplerle tesirler, iç ve kabuk değil mi? Araştırırsan hepsi de onun eserleri değil mi? Eserlerine bakıyor da bazı şeyleri seviyorsun, peki, neden eserleri bağışlayandan haberin yok? Bir hayale kapılıp halkı seviyorsun da doğu ve batının padişahını nasıl sevmiyorsun?

1320. Ey ulu kişi, bu sözün sonu gelmez. Bu husustaki hırsımız da dilerim bitmesin.

Hasta hikâyesi

Dön de hasta hikâyesini söyle, ayıpları örten hekimle macerasını anlat. Hekim, hastanın nabzını tutup halini anladı. İyileşme ümidi hiç yoktu. Dedi ki: Gönlün ne dilerse onu yap da bedenindeki bu eski dert gitsin. Hatırına ne gelirse yap, geri durma da sabır ve perhiz, sana eziyet vermesin.

1325. Bil ki sabır ve perhiz, bu hastalığa ziyandır, gönlüne geleni yap. Hastaya, Allahın dediği gibi âdeta "Dilediğinizi yapın" dedi. Hasta âlâ dedi, haydi sen git, hayra karşı. Ben ırmak kıyısına seyre gidiyorum. Kendisine sıhatten bir kapı açılsın, iyileşsin diye gönlünün dilediğince ırmak kıyısında gezinip duruyordu. Su kenarında bir sofi oturmuş, elini yüzünü yıkıyor, temizken bir kat daha temiz oluyordu.

1330. Hasta sofinin kafasını görünce hülyaya kapıldı, içinden bir sille vurmak isteği coştı. Bulgur aşına tapan sofinin kellesine vurmak için elini kaldırdı. Hekim, içinden geçeni yapmazsan o, sana dert olur dedi. Allah da "Kendinizi, elinizle, tehlikeye atmayın" buyurmuştur. Hele bir sille aşk edeyim. Bu sabır ve perhiz, bir tehlikedir. Başkaları gibi çekinme, bir iyice vur bakalım diyordu.

1335. Silleyi aşk edince sofinin kellesinden şırrak diye bir ses çıktı. Sofi, hey asi kaltaban diye bağırdı. Ona iki üç yumruk vurmak, sakalını, bıyığını yolmak istedi ama vazgeçti. Halk da hastadır, hummalıdır, çaresizdir. Şeytanın igvasıyla böyle sille vurur durur. Hepside suçsuzları incitmeye haristir. Birbirlerinin kafasını noksan görürler. Ey suçsuzların kafasına vuran, bunun cezasını kendi kafanda görmüyor musun?

1340. Ey hava ve hevesini hekimlik sanıp zayıfları tokatlamaya kalkışan! Sana bu ilâçtır diyen, seninle alay etmiş, sana gülmüştür. O, Âdem'e de buğdaya kılavuzluk ettiydi ya! Ey Allah yardımını dileyen Âdem ve Havva, ilâç için bunu yiyin, "Ebedi olarak yaşarsınız" demişti ya! Şeytan, Âdem'in ayağını titretti, sürçtürdü, onun kafasına vurdu. Fakat o sille döndü, şeytanın kafasına geldi, ona ceza oldu. Şeytan, Âdem'i adam akıllı sürçtürdü ama Âdem'in arkası Allah idi, elini tutan Haktı.

1345. Âdem bir dağdı, yılanla dolsa ne çıkar? Tiryak madeniydi, ona hiçbir zarar gelmedi. Sende tiryaktan bir zerre bile yok, kurtulacağını nasıl umuyor, nasıl aldaniyorsun? Nerede sen de Halil'cesine Allahya dayanma, nerede sende Kelîm'deki keramet? Nerede o Allahya dayanma ki kılıcın İsmail'i kesmesin, nerede o keramet ki Nil'in dibini ana cadde yapasın? Kutlu bir adam, minareden düşse elbisesine rüzgâr dolar, onu yere yavaş indirir, kurtulur.

1350. Ey güzel adam, o bahta inanmıyorsan neden kendini yele veriyorsun ya? Bu minareden Âd gibi yüz binlercesi tepesi üstüne düştü, başlarını da yele verdiler, canlarını da. Bu minareden tepesi üstüne düşen milyonlarca kişiye bak. İp üstünde oynamayı bilmiyorsan ayaklarına şükret, yeryüzünde yürü. Kendine kâğıttan kanat yapıp dağdan uçmaya kalkışma. Bu sevdada niceler başından oldu.

1355. O sofi, kızgınlıktan ateşlendi, ateşe döndü ama işin sonuna göz attı. Taneyi almayan ve tuzağı gören kişi, ilk saftan adım atar atmaz durur, ileri gitmez. İşin sonunu gören gözlere ne mutlu. Onlar, bedeninin bozulup çürüyüşünü görürler. Ahmed'in gözü de onu görmüş, cehennemini buradayken kıldan kıla seyretmişti. Arşı, kürsüyü, cennetleri görmüş, gaflet perdelerini yırtmıştı.

1360. Zarardan kurtulmak istiyorsan gözünü işin önünde kapa, sonuna bak. Sona bak da yokları var gör, varları, duyguyla duyulan aşağılık bir şey bul. Bâri şunu gör: Akıllı olan herkes gece gündüz yoku aramadadır.

Yoksulluğa düşüp de cömertliği kim aramaz, dükkânlarda bir kâr elde etmeyi kim istemez?
Tarlalarda kim mahsul istemez, fidanlıklardan kim bir fidan ummaz?

1365. Medreselerde bilgi elde etmeyi istemeyen, ibadet yurtlarında Allah lütfunu dilemeyen var mı?
Bütün bunlar varları, ardlarına atmışlar yokları istemekte, yoklara kul olmaktadır.
Çünkü Allah sanatının madeni mahzeni, yokluktan başka bir yerde tecelli etmez.
Bundan önce bir remizdir söylemiştik. Sakın bunu ve onu iki görme.
Demistik ki her sanat sahibi, sanatını meydana getirmek için yokluk arar.

1370. Mimar, yapılmamış bir yer, yıkılmış, tavanları çökmüş bir yurt arar.
Saka, içinde su olmayan kap peşindedir. Dülger, kapısı bulunmayan bir ev aramaktadır.
Avlanma zamanında hepsi de yokluğa saldırırlar. Ondan sonra da hepsi yokluktan kaçarlar.
Mademki ümidin yoklukta, neden çekiniyorsun ondan? Tamahının enis olduğu şeyden bu çekinme nedir?
Mademki tamahın o yokluktur, yokluktan, yok oluştan bu kaçışın neden?

1375. Eğer bir yuvaya enis olmuşsan neden yokluk pususunda bekliyorsun a canım?
Elinde ne var, ne yoksa hepsinden gönlünü çekmiş, gönül oltasını yokluk denizine salmışsın.
Öyle olduğu halde bu murat denizinden kaçışın neden? O denizden oltana yüz binlerce av düştü.
Neden kârın adını ölüm taktın? Büyüye bak ki kâr sana ölüm görünmede.
Onun büyüündeki sanat, iki gözünü de bağladı da canlar, kuyuya rağbet ettiler.

1380. Allah hilesiyle hayaline kuyunun üstündeki ova tamamı ile yılan zehrinden ibaret görünür.
Hâsılı kuyuyu, sığınılacak yer sanır, nihayet ölüm de onu kuyuya atar.
Söylediğim bu çeşit yanlışları Attar'ın sözlerinden dinle azizim!

Sultan Mahmutla Hintli köle

Allah rahmet etsin, hikâye etmiş, Gazi padişah Mahmud'u anarak inciler delmiştir.
Hint savaşında o ulu ve temiz kişi bir köle elde etti.

1385. Onu halife yaptı, tahta oturttu. Ona ordu verdi, onu kendisine oğul edindi.
Bu hikâyeyi uzun boylu ve etraflı olarak o din büyüğünün kitabında bul oku.
Hâsılı o çocuk, o güzelim tahtın üzerinde o büyük padişahın yanı başında otururdu.
Daima yanar yakılır, ağlar dururdu. Padişah dedi ki: Ey bahtı kutlu!
Neden ağlıyorsun? Devletin mi bozuldu? Padişahlardan üstünsün, padişahlar padişahıyla düşüp kalkmadasın.

1390. Sen şu tahtın üstünde oturuyorsun. Vezirlerle asker, tahtının önünde ay ve yıldızlar gibi saf saf duruyorlar.
Çocuk, şundan ağlıyorum dedi; Anam memleketimizde.
Beni daimi seninle korkutur, seni aslan Mahmud'un elinde göreyim derdi.
Babam, anama sıkılır, bu ne kızgınlık, bu ne kötü dilek.
Bundan başka bir beddua bulamıyor musun da böyle kötü ve öldürücü bedduada bulunuyorsun.

1395. Ne merhametsiz, ne taş yürekli anasın, onu âdeta yüzlerce kılıçla kesip öldürmedesin diye kızar, savaşır.
Ben ikisinin sözüne şaşardım, gönlüme bir korkudur, bir derttir düşerdi.
Mahmud acaba ne cehennem adamki derdim, helâke, felâketlere örnek olmada.
Senin korkundan titrer dururdum, keremlerinden, ağırlamalarından tamamıyla gafildim.
Neden anan şimdi gelsin de beni taht üstünde görsün ey cihan padişahı!

1400. İşte yoksulluk da ey daralmış adam, o Mahmud'a benzer, tıpkısıdır. Tabiatın, seni yoksullukla korkutur durur.

Fakat bu yüce ve adalet sahibi Mahmud'un merhametini bilsen sonu hayır olsun, Mahmut olsun dersin.
Ey gönlü korkup duran, yoksulluk sana göre Mahmut'tur. Seni yoldan çıkaran tabiatını pek dinleme.
Yoksulluğu adam akıllı avlasan o çocuk gibi kıyamete dek ağlarsın.
Beden, insanı besleme hususunda anaya benzer ama sana yüz düşmandan daha düşmandır.

1405. Bedenin hasta oldu mu sana ilaç aratır, kuvvetlendi mi seni şeytanlaştırır, bir put haline sokar.
Şu sitemlerle dopdolu olan bedeni bir zırh bil; ne kışa yarar ne yaza.
Sabredersen kötü arkadaş iyidir. Sabır, insanın göğsünü açar, insanı genişletir.
Aydın gece sabretmesi , onu apaydın bir hale kor. Gülün dikene sabrı, onu güzel kokulu bir hale getirir.
Aslanın pislik ve kan içinde kalıp sabretmesi , onu deve yavrularıyla doyurur.

1410. Peygamberlerin münkirlerle sabretmesi onları Allah hası yapmış , sahipkıran etmiştir.
Kimde bir düzgün esvap görsen bil ki onu sabretmek , uğraşip kazanmakla elde etmiştir.
Kimi aç , çıplak görürsen bu hali , sabırsızlığına tanıktır.
Kim ürker , canı dertler içinde kalırsa mutlaka bir kötü kişiye arkadaşlık etmiştir.
Eğer sabretsen üfetine tahammül edip vefa göstersen sevdiğinden ayrılmaz , başını dövmezdin.

1415. Balla sütün karıştığı gibi Allah huyuyla huylansaydın "Ben batanları sevmem" der,
Kervandan arda kalmış ateş gibi yol üstünde yalnız başına kala kalmazdın.
Sabırsızlıktan Allah'dan başkasına eş oldun mu onun ayrılığıyla dertlenirsin , hayrın kalmaz.
Sohbetin halis altınsa nasıl oluyor da haine emanet ediyorsun ?
Allahıyla düş kalk, onun huylarıyla huylan da emanetlerin zâyı olmaktan da emin olsun, eksilmekten de.

1420. Huyları yaratanın huyuyla huylan, peygamberlerin ahlâkını yetiştirip besleyen Allah'nın ahlâkına bürün.
Ona bir kuzu versen sana bir sürü başışlar. Her sıfatı , kemale götüren zaten Allah'dır.

Kuzuuyu kurda emniyet edebilir misin?Sakın kurtla Yusuf'u yoldaş etme.
Kurt kurnazlıktan gelir, tilkilenirse sakın aldanma , ondan iyilik gelmez.
Bilgisiz adam bir müddet seninle gönül arkadaşlığında bulunsa bile nihayet cahillikten sana bir zahım vurur.

1425. Onun iki aleti vardır, o hunsadır.Her iki aletinin işi , nihayet meydana çıkar.

Erlik aletini kadınlardan saklar, onlara bir kız kardeş olur.

Erlerden de kadınlık aletini , eliyle örtüp gizler.Kendisini erkek gösterir.

Allah , "Onun gizli ayıbını meydana çıkarır, burnunun üstünde erlik aleti gibi gösteririz" de
Gözü olan kullarımız o işvecinin hilelerine aldanıp çuvala girmezler" dedi.

1430. Hâsılı her alet insanı erkek etmez. Eğer bilgin varsa kendine gel de bilgisizlikten kork.

Tatlı sözlü cahil dostun sözlerine pek kapılma.O sözler eskimiş,yıllanmış zehire benzer.

Anasının canı, gözümün nuru der ama gündün güne artan duran dertten, hasretten başka bir şey vermez sana.

O ana, babaya açıkça, yavrucuğum mektepten bezdi, soldu sarardı der..

Başka karından olsaydı ona bu kadar cefada bulunmazdın.

1435. Doğrusunu istersen bu yavrucuk, senin oğlun olmasaydı ve ben doğurmasaydım, yine anası, bu sözü söylerdi!

Kendine gel, bu anadan , onun merhametinden kaç. Babanın sillesi, onun helvasından yeğdir.

Ana nefistir...Baba da cömert akıl. Akla uyan önce daralır ama sonunda yüzlerce genişliğe uğrar.

Ey akılları ihsan eden Allah, feryada yetiş. Sen bir şey dilemezsen hiç kimse dilemez.

İstek de sendendir, ihsan da. Biz kimiz ki? Evvel de sensin , âhır da.

1440. Hem sen söyle, hem sen dinle, hem sen ol. Biz bunca malımız mülkümüzle yine hiçbir şey değiliz.

Yarabbi, bize tekliflerde bulundun, lûtfet de secdeye rağbetimizi artır;bize cebir tembelliğini gönderip şevkimizi söndürme.

Cebir, kâmillerin kolu, kanadıdır.. Tembellerin bağı, zindanı.

Bu cebri, Nil suyu gibi bil. Mümine sudur, kâfire kan.

Kanat, doğan kuşlarını padişaha götürür, kuzgunları mezarlığa.

1445. Şimdi sen, yokluğu anlatmayı bırak. Çünkü panzehire benzer de zehir sanırsın.

Ey kapı yoldaşı, kendine gel. Hintli çocuk gibi yokluk Mahmudundan korkma sakın.

Şimdi bürünmüş olduğun varlıktan kork. O varlık hayali bir şey değildir, sen de bir şey değilsin!

Hiçbir şey olmayan bir şey, hiçbir şey olmayan bir şeye âşık olmuş; hiç var olmamış , hiç var olmamışın yolunu kesmiştir.

Bu hayaller, ortadan kalktı mı akla sığmaz şeylerin apaçık görünür sana!

"Geçip gitmiş olanlara ölüm yüzünden elem ve
sıkıntı yoktur; onlar ancak ellerinde olanı
kaybettiler, ona acınırlar"

1450.İnsanların başbuğu doğru söylemiştir: "Dünyadan geçip giden kişinin

Ölüm yüzünden bir derdi, bir acısı yoktur.Elindekini kaçırdığından dolayı, yüzlerce acıya düşer."

Neden her devletin , her nimetin mahzeni olan ölümü kible edinmedim?

Şaşkınlığımdan bütün ömrümce hayalleri kible edindim, onlar da ecel gelince kaybolup gittiler der.

ölenlerin hasreti ölüm değildir. Neden suretlere kapıldık? Diye acınırlar.

1455. Bunların bir suretten, köpükten ibaret olduğunu görmedik. Halbuki köpük, denizden doğar, denizde gelişir ve hareket eder.

Deniz , köpükleri karaya attı mı mezarlığa git de o köpükleri seyret!

Nerde sizin hareketiniz, oynaşmanız? Deniz sizi mahvolmaya mı terk etti de.

Onlar sana dille,dudakla değil de hal diliyle bu soruyu bize sorma, denize sor desinler.

Köpük gibi olan suret de dalga olmadan nasıl oynar? Yel olmadıkça toprak nasıl olur da havalanır?

1460. Suret tozunu gördün ya, yeli de gör. Köpüğü gördün ya , icat denizini de seyret.

Gör, gör ki sende yalnız bu görüş, bu bakış işe yarar.Bundan ötesini sorarsan yağsın, etsin, ilik ve sinirden ibaretsin.

Fakat yağın mumları ışıklandırmaya yaramaz. Etin , sarhoşa kebab olmaz.

Bütün bu bedenini bakışta erit, bakışa yürü, bakışa git, bakışa var!

Bir vardır, iki fersahlık yolu görür; bir bakış vardır, iki âlemi görür, padişahın yüzünü de.

1465. Bu ikisinin arasında sayıya sığmaz fark var.Gizli şeyleri Allah bilir ama gözüne bir sürme ara.

Yokluk denizini anlattık, duyduğun ya. Çalış da daima bu denizde ol.

Çünkü tezgâhın aslı yokluk âlemidir;orada hiçbir şey yoktur, bomboştur, oranın nişanesi bulunmaz.

Bütün ustalar, işlerini göstermek için yokluğu ve sınıklık yurdunu ararlar.

Ustaların ustası Allah'ın da tezgâhı yokluktur.

1470. Nerde yokluk fazlaysa orası Allah tezgâhıdır, Allah işi oradadır.

Yokluk , en yüksek derece olduğundan yoksullar, oraya vardılar, ödülü aldılar.

Hele bedenini, malını yok etmiş derviş, hepsinden ileridir. Fakat iş beden yokluğundadır, dilencilikte değil.

Dilenci, malı bitmiş kişidir; kanaat sahibi ise, bedenine kıyan kişi.

Artık dertten şikâyet etme. Çünkü dert , insanı yokluğa sürüp götürən rahvan bir attır.

1475. Ben bu kadarını söyledim, ötesini sen düşün. Fikrin donmuşsa , düşünemiyorsan yürü, zikret.

Zikir, fikri titretir, harekete getirir. Zikri bu donmuş fikre güneş yap.

İşin aslı cezp eder. Fakat kardeş , işten kalıp o cezbeyi bekleme.

Çünkü işi bırakmak , nazlanmaya benzer. Canıyla oynayan hiç nazlanabilir mi?
Oğul,ne kabul edilmeyi düşün, ne reddedilmeyi. Sen daima emri, nehı gör, gözet.

1480. Derken cezbe kuşu , birden bire çerden çöpten yapılmış yuvasından uçar, görünürer. Onu gördün mü sabah oldu demektir, mumu o vakit söndür.

Gözler , perdeleri delip hakikati görmeye başladı mı bu nur, onun nurudur artık. Bu nura sahip olan , dışa bakar, içi görür. Zerrede ebedî varlık güneşini görür, katrada bütün denizi.

Yine sofi hikâyesi,sofiyle kadı

Sofi dedi ki: Kafaya yenen bir sille yüzünden körcesine baş vermeye gelmez.
Teslim hırkasını giyinmişim, bana sille yemek kolay gelir.

1485. Düşmanını pek arık gördü, ben de düşmanca bir yumruk vursam.
Kalay gibi eriyip akıverecek. Derken padişah kısas emredecek.
Zaten çadır harap, direk kırık, yıkılmaya bahane arıyor.
Bu ölü herif için kılıç altına gitmek, kısasa razı olmak yazıktır doğrusu, yazık dedi.
Onu dövemediğinden kadıya götürmeyi kurdu.

1490. Çünkü kadı, Allahın terazisidir. Kilesine şeytan hilesi giremez.
O, hasetlerin, çekişlerin makasıdır. İki düşmanın savaşını, dedikodusunu keser.
Afsunu ,şeytani şişeye hapseder. Kanunu, fitneleri yatıştırır.
Tamahkâr düşman teraziyi görünce serkeşliği bırakır, onun hükmüne uyar.
Fakat terazi olmazsa çok bile versen payına razı olmaz.

1495. Kadı rahmettir, savaşı defeder, kıyametteki adalet denizinden bir katradır o.
Karta, küçük ve ayağı kısa bile olsa denizin letafeti, ondan belli olur.
Gözündeki tozu temizledin mi bir katra'dan Dicle'yi görebilirsin.
Cüzüler küllerin haline tanıktır. Gün battıktan sonra batıda beliren kızılık, güneşin varlığını bildirir.
Allah "Güneş battıktan sonra batıda beliren kızılığa and olsun" dediği zaman Ahmed'in cisminde yemin etmiştir.

1500. Karınca, bir tanecik buğdayı görüp harmanı anlardı hiç o bir tane buğdayın üstüne titrer miydi?
Sen yine sözüne gel, sofi sabırsız. Yediği sillerin cezasını acele istemekte.
Ey zulümler eden, nasıl oluyor da gönlün hoş, yaptığını çekmeyeceksin mi sanıyorsun da gafil oluyorsun?
Yoksa yaptıklarını unuttun mu ki gaflet, perdelerini indirdi?
Ardında düşmanların olmasaydı kâinat sana haset ederdi.

1505. Fakat sende olan hukuk yüzünden hapistesin. Yaptığın isyanlar yüzünden azar azar özür dilemeye bak.
Bak da ceza veren seni birden tutmasın. Ey dost, suyunu durult.
Sofi kendisine sille vuran adamın yanına gidip dâvacı gibi eteğine yapıştı.
Onu çeke çeke kadının yanına götürdü. Bu ters eşeği ya eşeğe bindir, halka göstererek ceza ver.
Yahut da dövere cezalandır. Artık hangisini münasip görürsen onu yap.

1510. Senin verdiğin cezadan ölse bile ölür gider, soran bile olmaz.
Kadının şer'an vurduğu sopayla birisi ölürse kadı, onu ödemez. Çünkü şeriat'ın emri oyuncak değildir.
O, Allah vekilidir, Allah adaletinin gölgesidir. Her hak sahibiyile cezaya müstahak olanın aynasıdır o.
O, mazlumun hakkını hak etmek için ceza verir, kendi ırzı için kızgınlığından yahut da bir şey kazanmak için değil.
Onun cezası, Allah içindir, kıyamet günü içindir. Bu ceza da bir hata olsa bile ona diyet lâzım gelmez.

1515. Çünkü birisini kendisi için döven borçludur. Allah için döven her şeyden emindir.
Baba oğlunu dövse de oğlu ölse kan diyetini vermesi lâzımdır.
Çünkü onu, kendi işi için dövmüştür. Oğlun, babaya hizmeti vaciptir.
Fakat çocuğu öğretmeni dövse de çocuk, bu dayaktan ölse korkma, öğretmene hiçbir şey olmaz.
Çünkü öğretmen Allah vekilidir, emindir. Her eminin hakkındaki hükümde böyledir.

1520. Talebenin öğretmene hizmeti farz değildir. Bu yüzden de üstat ona kendisi için bir ceza vermez.
Baba döverse kendi hizmeti için döver, bundan dolayı,kan pahasından kurtulamaz.
Ey Zülfikar, kendi varlığının, benliğinin başını kes. Kendinden geç, derviş gibi yok ol.
Kendinden geçtin, varlığını bıraktın mı, ne yaparsan Allah yapar. "Sen atmadın, Allah attı" hükmüne girersin, eminsin.
O diyet Allahyadır, emin olan adama değil. Bu, "Fıkıh" ta uzun uzadıya ve etraflıca anlatılmıştır.

1525. Her dükkânın ayrı bir sanatı, ayrı bir kârı vardır. Mesnevide yokluk dükkânıdır oğul.
Kunduracı dükkânında güzel deriler bulunur. Herhangi bir tahta parçası görürse bil ki kundura kalıbıdır.
Kumaş satanlarda kumaşlar, ipekliler bulunur, demir olsa olsa arşın olarak vardır.
Mesnevimiz vahdet dükkânıdır. Orada birden başka ne görürsen puttur.
Halkı tuzağa düşürmek için putu övmeyi "Onlar ak ve yüce kuşlardır" sözü gibi say.

1530. Peygamber, onu "Vennecmi" suresinde okudu ama o söz, surede bir âyet değildi, sınama için söylenmiş bir sözdü.
Sonunda bütün kâfirler de secde ettiler. Bu, bir sırı, bu suretle onlar da yere baş koydular.
Bundan sonra anlaşılması güç, karışık bir söz vardır. Sen, Süleyman'la bulun, şeytanlara karışma.
Yine sofi ile kadı hikâyesine gel, o zayıf ve perişan, fakat zalim adamın hikâyesini anlat.
Kadı dedi ki: Oğul, önce tavanı durdur da ondan sonra ona hayır, şer bir resim yapayım.

1535. Vuran nerede? Vurduğu yer neresi? Yahu, bu, hastalıkla bir hayal olmuş!
Şeriat,dirilerle zenginler içindir. Hiç mezardaki ölülere şeriat hükümleri tatbik edilebilir mi?
Yoklukla kendilerinden geçmiş olanlar, o ölülerden yüz kat daha ölüdür.
Ölü, bir kere ölmüş, bu âlemden geçip gitmiştir. Halbuki sofiler, yüz taraftan ölmüşlerdir.
Ölüm, bir kere öldürülmedir. Halbuki bu, üç yüz ölümdür, her birine de sayısız diyet vardır.
1540. Allah, bunları defalarla öldürmüştür ama diyetleri için de ambarlar dökmüştür.
Bunların her biri hakikat âleminde Circis'e benzerler. Altmış kere öldürülmüşler, altmış kere dirilmişlerdir.
Bu çeşit adam, ihsan sahibi kılıcın zevkiyle öldürülmüştür; fakat bir kere daha vur diye yanar, sızlanır durur.
Vallahî şehit olan, o canlar bağışlayan varlığın aşkıyla ikinci defa öldürülmeye öyle bir âşiktir ki!
Kadı dedi ki: Ben dirilere hükmederim, mezarlıkta yatan ölülere değil.
1545. Bu, görünüşte mezarda alçalmış, ölü değil ama mezarlar onun varlığında gizli.
Mezarda ölüyü çok gördün, bir de ölüde mezarı gör ey kör adam.
Bir mezardan üstüne bir kerpiç düşse ne yaparsın, akıllılar kalkarlar, mezardan dâvacı olurlar mı?
Ölüye kızıp da kinlenmeye, oç almaya kalkışma. Hamam duvarındaki resimle kavgaya girişme.
Şükret ki sana bir diri vurmadı. Çünkü dirinin reddettiğini Allah da reddeder.
1550. Dirilerin kızgınlığı, Allah kızgınlığıdır, Allah zahmıdır. Çünkü o dışı temiz kişi, Allahıyla diridir.
Allah onu öldürmüş, ayağından üflemiş, çabucak kasap gibi derisini yüzmüştür.
Allah'ın üfürmesi, ona ebedî olarak kalır. Allah'ın üfürmesi kasabın üfürmesine benzemez.
Fakat Allah üfürmesiyle kasap üfürmesi arasında çok fark vardır. Bu, baştan aşağıya kadar lûtuftur, kemaldir, öbürü tamamiyle ayıp ve ar.
Bu dirilik,o üfürmeyle mahvolmuştur; o dirilik, o üfürmeyle gelmiştir, ebedîdir.
- 1555.Bu soluk, o soluk değildir ki söze sığsın, anlatılabilirsin. Kendine gel de şu kuyunun dibinden köşkün üstüne çık, yücel!
Bunu eşeğe bindirmenin şeriatında yeri yok. Sapanın resmini eşeğe bindiren var mıdır hiç?
Onu eşeğe değil, tabuta bindirmek daha doğru, daha yerinde.
Zulüm nedir? Bir şeyi lâyük olduğu yere koymamak. Sen de onu, ona lâyük olan yerden başka bir yere koyup zâyi etme.
Sofi dedi ki: Peki, hiçbir suçum, günahım yokken bana bir sille vurmasını reva görüyor musun?
1560. Demek ki bir değirmen eşeği, hiçbir suçu olmayan sofiye bir sille aşk edebilir ha?
Kadı, zayıf adama, az çok paran var mı? diye sordu. Adam, dünyada yalnız altı kuruşum var, deyince,
Peki dedi, üç kuruşunu sen harcan, üç kuruşunu da hiç lâf etmeden ver bu adama.
O da zayıf, yok yoksul bir adam. Üç kuruşla kendine ekmek katık alır.
Hasta adamın gözü kadının ensesine ilişti. Baktı ki onun kellesi, sofininkinden daha hoş.
1565. Vurduğum sillerin cezası ucuz deyip vurmak için elini kaldırdı.
Kadının yanına gidip kulağına bir şey söyleyecek gibi yaptı, ensesine bir hudayi sille aşketti.
Dedi ki: Altı kuruşu bölüşün ben de hırıltıdan gürültüden kurtulayım!
- Kadının bundan kızması,sofinin ona sitemde bulunması
- Kadı kızınca sofi, hey dedi. Şüphe yok ki senin hükmün adalettir, azgınlık değil.
Ey din şeyhi, ey emin adam! Kendine yapılmasını istemediğin şeyi kardeşine nasıl hükmediyorsun?
1570. Bilmiyor musun ki benim için kuyu kazarsan nihayet kendin düşersin.
"Kim kardeşine kuyu kazarsa kendi düşer" hadisini okumadın mı? Okuduysan a babasının kuzusu önce o hükme sen uy.
Kafana bir sille inmesine sebep olan şu tek hükmün yok mu? Eğer öbür hükümlerin de böyleyse,
Vay senin hükümlerine. Kim bilir onlar da başına, ayağına ne dertler getirir?
Bir zalime, sana harcamak için üç kuruş lâzım diye acırsın ha.
1575. Acımanın yeri mi? Zalimin elini kes. Halbuki sen, hükmü, dizgini o zalimin eline veriyorsun.
Sen ey adaleti bilinmez adam, kurt yavrusuna süt veren keçiye benziyorsun!
- Kadının sofiye cevap vermesi
- Kadı dedi ki: Kaza ve kaderden gelen her silleye her cefaya razı olmamız gerek.
Alnımızın yazısına içten razıyım, yüzüm ekşidi ama hoş gör; hak, acıdır.
Gönüm bağıdır, gözüm buluta benzer. Bulut ağladı mı bağ güler, neşelenir, hoş bir hale gelir.
1580. Kitlık yılında gülüp duran güneşin yüzünden bağlar, bahçeler ölüm haline girer, can çekişirler.
Allah'ın "Çok ağlayın" emrini okumuşsundur. Peki, ne diye pişmiş kelle gibi sırtıp kaldın ya?
Mum gibi daima göz yaşı dökersen mum gibi evi aydınlatmış olursun.
Ananın, yahut babanın ekşi suratı,çocuğu her zarardan korur.
Ey sersem sersem gülüp duran, gülmenin zevkini gördün, bir de ağlamanın zevkini seyret. O, şeker madenidir.

1585. Seni cehennem ağlatırsa onu anmak, sana cennetten hoştur.
Gülmeler, ağlamalarda gizlidir. Ey sâf ve temiz kişi, defineyi yıkık yerlerde ara.
Zevk gamlardadır. Onların izini kaybetmişler, abıhayatı karanlıklara çekip götürmüşlerdir.
Yolda konak yerine kadar tersine nal izleri var. İhtiyatlı ol gözünü dört aç.
İbret gözünü dört aç. Sevgilinin iki gözünü de kendi gözlerine dost et.
1590. Kuran'dan "Onlar, işlerini danişarak yaparlar" âyetini oku. Sevgiliyle dost ol, nazlanarak of deme.
Dost, yolda arkadır,sığınaktır. İyice bakarsan görürsün ki yol sevgiliden ibarettir.
Dostlara, sevdiyklere ulaştın mı sus, otur. O halkaya kendini yüzük taşı yapmaya kalkışma.
Aklını başına devşi de Cuma namazına bak. Herkes toplanmıştır, bir düşünce dedir, susup dururlar.
Varını yoğunu sükût diyarına çek. Nişan arıyorsan kendini nişane yapmaya kalkışma.
1595. Peygamber dedi ki: Bil ki karanlıkta yıldızlar nasıl yol gösterirse dostlar da elemeler, sıkıntılar denizinde öyle yol gösterir.
Gözü yıldızlara dik, yol ara. Söz, bakışı bulandırır, sus, söylenme.
İki doğru söz söyledin mi, uydurma söz de ona uyar, ulanır gider.
Söz, sözü açar derler; hiç duymadın mı bu lâfı?
Sakın doğru söze de girişeyim deme. Çünkü söz, doğrudan eğriye gidiverir.
1600. Ağzını açtın mı artık söz, senin elinde değildir. Sâf sözün ardından bulanık söz de akar.
Fakat Allah vahyinin yolunda mâsum olanın sözleri, tamamı ile sâftır, onun için böyle dam ağzını açar, söze başlarsa caizdir.
Çünkü peygamber, kendi heva ve hevesinden söz söylemez. Allah mâsumundan heva ve heves doğar mı hiç?
Hal sahibi ol da söz söyle; bu suretle de benim gibi söze düşkün olma!

Sofinin, kadıdan sorusu

Sofi dedi ki: Mademki altın, bir madendendir. Neden bunda fayda var, onda zarar?

1605. Hepsi bir elden geldiği halde neden bunun akılı başında, öbürü sarhoş?
Bu ırmaklar, hep bir denizden akıyor da neden bu tatlı, öbürü ağza zehir gibi gelmede.
Bütün nurlar, ebedlik güneşindedir de doğru sabahla, yalancı aydınlık nasıl meydana geliyor?
Bakanın gözüne çekilen sürme, aynı sürme. Doğru görüşle şaşı görüş nereden çıkıyor?
Para basılan yerin sahibi Allah iken nasıl oluyor da paraların bir kısmı iyi basılıyor, bir kısmı fena?
1610. Allah, yola "benim yolum" dedikten sonra neden bu ahde vefa etmede, öbürü yol kesmede.
Mademki hür kişiyle şaşkın kişi, bir karından doğmada, "Çocuk, babanın sırrıdır" sözü nasıl doğru oluyor?
Binlerce suretle görünen birliği kim görmüştür? Daimî olarak duran bir varlıktan nasıl oluyor da yüz binlerce hareket meydana geliyor?

Kadının sofiye cevabı

Kadı dedi ki: Ey sofi, řaşıрма. Bunu bir örnekle anlatacağım dinle!
Âşıkların kararsızlığı da sevgilinin karar ve sebatından ileri gelir.

1615. O dağ gibi nazlanıp durur, âşıklar da yapraklar gibi titrerler.
Onun gülüşü ağlamalar koparır, yüzünün suyu yüz sularını yerlere döker.
Bütün bu keyfiyetler, köpük gibi denizin üstünde oynar durur.
Fakat denizin zatında da bir zıttı, bir ortağı benzeri yoktur, içinde de. Varlıklar, varlık libaslarını ondan giyerler.
Zıt, kendisine zıt olan şeye nasıl olur da varlık verir? Onu yaratması şöyle dursun belki ondan kaçır, uzaklaşır.
1620. Eş ne demektir? Misil demektir, iynin kötünün misli. Misil kendisine misil yaratır mı hiç?
Ey Allahdan korkup çekinen, Allah, birbirine benzer, birbirinin misli iki varlık olsa yaratıcılıkta bu, neden öbürüne üstün olsun yani?
Bir bahçedeki yapraklar kadar birbirine eş ve zıt varlık olsa onlar, yine zıttı ve eşi olmayan denizin köpüklerine benzerler.
Denizin bu zıt görünüşlerini,bu sayısız tecellilerini , keyfiyetsiz olarak gör. Denizin varlığına keyfiyet nasıl sığar?
Onun en aşağı oyunu, canındır. Bu nelik ve nitelik cana nasıl sığar? Can nasıldır, nicedir diyebilir misin?
1625. Peki, her katradaki akıl ve can bile bedene bigâne olan böyle bir deniz,
Nasıl olur da sayı ve keyfiyetin daracık sahasına sığar? Aklıkül bile orada bilmeyenler arasına katılmıştır.
Akıl, bedene ey cansız şey der, hiç o dönüp varacağın denizden bir koku aldın, bir şey duydun mu?
Beden der ki: Ben ancak senin bir gölgenim. Gölgeden kim yardım ister ki?
Akıl da burası der, anlayabilecek kişinin, anlayamayacak kişiden daha âciz olduğu bir yerdir. Öyle bir hayret makamıdır burası ki,
1630. Burada parlak güneş bile bir zerreye kulluk etmede, köle gibi hizmetlerde bulunmaktadır.
Aslan burada ceylânın önüne baş kor. Doğan burada çil kuşunun yanında kanat çırpar.
Buna inanmıyorsan neden Mustafa yoksullardan dua ister durur du ya?
Bu, belletme içindi dersin bilgisizlik, nasıl olur da anlatma vesilesi kesilir?
O biliyordu ki padişahlara lâyıık defineyi, padişah, yıkık yerlere gömer.
1635. O yıkık yerin her cüzü, defineyi gösterir ama kötü zan, o defineyi kaybetmek için tersine çakılmış nal izlerine benzer.
Hattâ doğrusu hakikat, hakikatte garkolmuştur da bu sebeple yetmiş fıkra, belki de yüz fıkra meydana çıkmıştır.

Sofi, can kulağını iyi aç, sana kendi saçma sözlerini anlatıyorum.
Takdir sana bir zahım vurdu mu bekle, ondan sonra bir ağır elbise giydirecektir.
Çünkü o, silleyi vurduktan sonra taç ve taht başışlamayacak bir padişah değildi.

1640. Bütün dünya, onca bir sinek kanadı değerindedir. Bir silleye karşı da sonsuz ihsanlarda bulunur.
Boynunu, dünyanın şu altın boyunduruğundan çabuk kurtar da Allahdan sille satın almaya bak.
Peygamberler de dertlere, musibetlere sabrettiler de o yüzden başlarını yücelttiler.
Fakat yiğidim, hazırlan, bekle de gelince seni evde bulsun.
Yoksa eve geldim, kimsecikler yoktu diye getirdiği elbiseyi geri götürür ha!

Sofinin ,yine kadiya sorması

1645. Sofi dedi ki: Ne olurdu yâni, bu âlem, ebedî olarak insana gülseydi, hiç kaşlarını çatmasaydı.
Her an ortaya bir acılık katmasaydı, değişip durarak insana zahmetler vermeseydi.
Gündüzün nurunu gece çalmasaydı, zevk ve sefalar sürülen bahçeyi kış talan etmeseydi.
Sihhat kadehi humma taşı ile kırılmasaydı, emniyeti dert ve elem korkusu bozmasaydı.
Hâsılı nimetinde bir hırıltı, gürültü olmasaydı cömertliğinden, ne eksilirdi ki?

Kadının sofiye cevap vermesi ve Türkle terzi
hikâyesini örnek getirmesi

1650. Kadı, pek bomboş bir sofinin sen. Kûfî yazıdaki kef gibi bomboşsun, bir parçacık bile aklın yok.
Ağızından şekerler saçan hikâyeci, geceleri terzilerin hainliklerini anlatır, hiç duymadın mı sen?
Onların halkı nasıl soyup soğana çevirdiklerine dair geçmiş zamanlardaki hikâyeleri anlatır durur.
Kumaş keserlerken kumaşın bir parçasını nasıl çaldıklarını şuna buna söyler.
Hikâyecinin biri de geceleyin yine terzi masalı okumaya koyulmuştu. Halk başına toplanmıştı.

1655. Dinleyici bulunduğundan bütün cüzleri hikâye olmuştu âdeta.

Peygamber aleyhisselâm "Şüphe yok Allah,
dinleyenlerin himmetince vaiz edenlerin diline
hikmet telkin eder" buyurdu.

Birisinin sözü güzelse dinleyicidir. Öğretmenin heyecanı ve işe iyi sarılması, çocuğun tesiriyledir.
Yirmi dört şubeden çalgı çalan bir çalgıcıya, dinleyen olmadı mı çalgısı bir yük olur.
Aklına ne bir yanık nağme gelir, ne bir güzel, ne de on parmağı, çalgının perdelerinde ve tellerde oynar!
Gayb haberlerini dinleyen bir kulak olmasaydı hiçbir muştucu gökten vahiy getirmezdi.

1660. Allah sanatlarını gören gözler olmasaydı ne gökyüzü dönerdi, ne yeryüzü gülerdi.
"Sen olmasaydın" sözü, keskin ve görür gözler içindir.
Fakat halk, kadın ve yemek aşkıdan nereden Allah sanatına bakacak, nereden Allah aşkına düşecek?
Yiyecek birkaç köpek olmadıktan sonra tutmaç suyunu köpeklerin yiyecekleri yere dökmezsin ki.
Yürü, Allah mağarasının köpeği ol da o, seni seçsin, bu yal yerinden kurtarsın.

1665. Hikâyeci, terzilerin insafsızca hırsızlıklarını anlattı, çaldıkları kumaşları nasıl sakladıklarını söyledi.
Halk arasında Hıta'lı bir Türk vardı. Bu sırrın açılmasına pek kızdı öfkelenildi.
Gece, kıyamet günü gibi o sırları, hakikat ehline açıp durmaktaydı.
Nereye gitsen de orada birbirlerinin sırlarını açan iki düşmanı savaşır görsen;
O anı, anılıp söylenen mahşer bil. O sır söyleyen boğazı da sur say.

1670. Allah, öfke sebeplerini hazırlamış, o kötülükleri ortaya atmıştır.
Hikâyeci, terzilerin bir çok hainliklerini sayıp döktü. Türk acılandı, kızdı, dertlendi.
Dedi ki: Ey meddah, şehrinizde hilede, hıyanette en usta hangi terzi?

Türk'ün ,terzi benden bir şey çalamaz diye
bahse girişmesi

Meddah dedi ki: Ciğeroğlu derler bir terzi vardır, hırsızlıkta, çeviklikte halkı öldürür âdeta.
Türk, benden dedi, bir iplik bile çalamaz. Sizinle bahse giriyorum.

1675. Senden daha akıllı nice kişileri mat etti, bahse girişme, böyle kanatlanıp uçmaya kalkma.
Yürü, aklına böyle mağrur olma. Onun hileleriyle sen de kendini kaybedersin dediler.
Türk, büsbütün kızdı, benden ne yeni, ne eski hiçbir şey alamaz diye bahse girişti.
Tamah edenler de onu büsbütün kızdırdılar. Bahse girip ağızını açarak dedi ki:
Şu Arap atım rehin olsun. Benden hileyle kumaş çalabilirse at sizin olur.

1680. Fakat hile yapamaz, çalamazsa ben sizden bir at alırım.
Türk, o gece kızgınlığından uyuyamadı. Hırsızın hayali ile savaşıp durmaktaydı.
Sabah çağı bir atlas kumaşı koltukladı, çarşıya o hilebazın dükkânına gitti.
Terziye selâm verdi. Usta hemen yerinden kalkıp selâmını aldı, merhaba hoş geldin dedi.
Türk'e haddinden fazla saygı gösterdi, hal ve hatır sordu, kendisini sevdi.

1685. Türk, ondan bu bülbül gibi çilemeyi görünce o İstanbul atlasını terzinin önüne attı.
Bana, dedi, bundan savaş için bir kaftan biç. Belinden aşağısı bol olsun yukarısı dar.
Belden yukarısı dar olsun da güzel dursun, beni bezesin. Fakat aşağı tarafı bol olmalı ki savaşta ayağıma dolaşmasın.
Terzi, sevimli müşterim, sana yüzlerce hizmette bulunayım deyip elini gözünün üstüne koydu, baş üstüne dedi.
Kumaşı önce bir ölçtü, ne kadardan çıkacak onu anladı, sonra Türkü lâfa tuttu.

1690. Başka beylerin hikâyelerini söylemeye, onların lûtf ve ihsanları övmeye koyuldu.
Nekeslerden, onların aşağılık huylarından bahsetti. Güldürmek için tuhaf tuhaf sözler söyledi.
Ateş gibi makasını çıkardı, kumaşı kesmeye başladı. Ağzıysa masallarla afsunlarla doluydu.

Terzinin güldürecek şeyler söylemesi,Türk'ün
kahkahalarla gülmesi ve küçücük, daracık
gözlerinin kapanması,terzinin de bu suretle
kumaşı çalmaya fırsat bulması

Türk, hikâyelere gülmeye başladı. Daracık gözü tamamı ile örtüldü.
Terzi, kumaştan bir parça çalıp oyluğunun altına gizledi. Allah'dan başka kimsecikler görmedi.

1695. Allah, her şeyi görür ama huyu, örtmektir. Fakat haddini aşın mı açan da odur ha!
Türk, onun masallarının lezzetinden giriştiği bahsi tamamen unuttu.
Atlas neymiş, bahis neymiş, rehin ne? Türk, o terzi beyinin lâtifesine kapıldı gitti, âdeta sarhoş oldu, kendinden geçti.
Allah için olsun, lâtifelerin canıma gıda oldu, gülünecek bir şey daha söyle diye yalvardı.
O hain gülünecek bir şey daha söyledi. Türk kahkahasından sırt üstü yere yıkıldı.

1700. Gafil Türk, gülüp dururken terzi kumaştan bir parça daha çalıp gömleğinin yakasından koynuna soktu.
Hıta'lı Türk, üçüncü defa, Allah aşkına gülünç bir şey daha söyle dedi.
Terzi, ikinci lâtifесinden daha gülünç bir şey söyledi, Türkü tamamı ile avladı.
Gözü kapanmış, akli gitmiş şaşırılmış kalmış, bahse giriştiği halde kahkahayla sarhoş olmuştu.
Bu sırada Türkün gülmesinden meydanı boş bulup kumaştan bir parça daha çaldı.

1705. Hıta'lı Türk, ustadan dördüncü defa olarak yine gülünç bir şey isteyince,
Herif rahme geldi, hilesini,düzenini başkalarına yapmaya niyetlenip,
Amma da gülünecek şeye harîs ha dedi, zararından, ziyanından haberi bile yok.
Türk, ustayı öperek; Allah aşkına bir hikâye daha söyle diye yalvarıyordu.
Ey masal, hikâye olmuş, varlıktan geçmiş adam, masalı ne zamana kadar deneyeceksin?

1710. Senden daha ziyade gülünecek masal yok. Yıkık kabrinin başına git de bir güzelce dur.
Ey bilgisizlik ve şüphe mezarına düşmüş kişi, feleğin lâtifесini, masalını niceye bir arayacaksın?
Ne vaktedeğ şu cihanın işvesini tadcaksın? Ne aklın düzenin de kaldı, ne canın.
Hor ve zalim bir arkadaş olan şu felek, senin gibi yüz binlerce kişinin yüz suyunu döktü.
Herkesin terzisi olan felek, yüz yaşındaki ham bebeklerin elbiselerini yırtar, diker!

1715. Lâtifesi, bahçelere bir letafet verir ama kış gelince verdiğin şeylerin hepsini yele verir!
Halbuki ihtiyar oğlancıklar, ihtiyaçları yüzünden onun kutlu, kutsuz devriyle alay etmek, eğlenmek için önüne oturmuşlardır!

Terzinin,kendine gel,sus,yoksa bir gülünecek
şey daha söylersem kaftanın dar gelir demesi.

Terzi dedi ki: A hadım ağası, vazgeç. Bir lâtife daha söylersem vay haline.
Sonra kaftanın dapdaracak olur. Hiç kimse kendi kendine böyle iş işler mi?
Gülüyorsun ama gülmenin yeri mi?Eğer bilseydin güleceğin yerde kan ağlardın.

İşsizlerle masal arayanlar, o Türk'e benzerler,
gaddar ve aldatıcı âlem de o terziye benzer.
Şehvetler ve kadınlar,bu dünyanın gülünç şey
söylemesidir .Ömür, ebedilik kaftanı ve takva
elbisesi dikilmek üzere o terzinin önüne veril-
miş atlas kumaştır.

1720. Ömrünün atlasını, ay makasıyla gurur terzisi kesip parça parça ediyor.
Sense yıldızım, hep beni güldürseydi, hep kutlu olsaydı der, bunu istersin.
Onun terbilerine pek kızır, cilvesinden, kininden, aletlerinden hiddetlenirsin.
Susmasından, kutsuzluğundan, tutukluluğundan, kinciliğinden incinirsin.
Neden Zühre çalıp çığırıyor dersin. Fakat onun kutluluğuna, oynayışına, çağırışına pek güvenme.

1725. Yıldızın der ki: Lâtifeyi biraz daha fazlalaştırırsam seni tamamı ile aldatır, borçlu çıkarırım.
Bu yıldızların işvesine bakma da ey hor hakîr kişi, erkeklere olan aşkına bak!
Birisi yola düşmüş, dükkâna gidiyordu. Gördü ki kadınlar yolu kapamış.
Hızlı yürümeden ayağı yanmaktaydı. Yolsa ay gibi kadınlarla doluydu, yol açmaya âdetâ imkân yoktu.
Bir kadına yüz çevirdi de dedi ki: A bayağı mahlûklar, a kızcağızlar, ne de çoksunuz.

1730. Kadın, ona yüzünü döndü, ey emniyet sahibi dedi, bizim bolluğumuzu kötü görme.
Bu kadar çoğuz ama öyle olduğu halde size bu çokluk bile az gelmede.
Kadın kıtlığından oğlancılığa düşüyorsunuz da yapan da dünyaya rezil rüsva oluyor, yaptırın da!
Zamanın hâdiselerine bakma. Feleğin acılıklarını, hazım olunmaz şeylerini görme.
Rızkın, geçimin darlığına, şu kıtlığına, korkuya, titreyişe bakma.

1735. Şuna bak sen: Bu kadar acılıklarıyla beraber yine de onun için ölüyor, ondan bir türlü kendinizi çekemiyorsunuz.
Acı imtihanı bir rahmet bil, Belh ve Merv ülkelerine sahip olmayı bir gazap say.
O İbrahim, telef olmaktan çekinmedi, ateşe atıldı, fakat yanmadı, bu İbrahim, şereften saltanattan kaçtı, kendisini ateşe attı.
Şaşılacak şey. Ateş onu yakmadı, bunu yaktı. İstek yolunda böyle tersine nallar vardır işte!

Sofinin tekrar sual sorması

Sofi dedi ki: Yardımı dilenen Allah, kârımızı ziyansız etmeye kadirdir.

1740. Ateşi gül ve ağaç haline getiren, bunu da zararsız bir hale getirebilir.
Dikenden gül çıkaran şu kişi da bahar edebilir.
Her serviyi hür bir halde sere serpe yücelten, derdi de neşe haline getirir.
Onun lûtfuyla her şey, yokluktan var oldu. Var ettiğini ebedî kılsa nesi eksilir ki?
Bedene can verip diriltin, dirilttiğini öldürmezse ziyana mı girer?

1745. O cömert Allah, kulunun isteğini çalışmadan verse ne çıkar?
Artık kullarından pusuda bekleyen nefis hilesiyle melûn şeytanın hilesini uzak tutsa ne olur ki?

Kadının sofiye cevap vermesi

Kadı dedi ki: Acı emir olmasaydı, dünyada çirkin, güzel taş ve inci bulunmasaydı,
Nefis, şeytan heva ve hevесе... Zahmet, meşakkat, savaş olmasaydı,
A perdesi, yırtılmış adam; padişah kullarına ne ad takardı?

1750. Nasıl ey sabırlı, ey hilim sahibi, ey yiğitlik, ey hikmet ıssı diyebilirdi?
Yol kesen ve melûn şeytan olmasaydı sabırlılar, doğrular ve yoksulları doyuranlar, nasıl belli olurdu?
Rüstem ve Hamza'yla namussuz, aynı ve bir olsaydı bilgi ve hikmet bâtil olurdu.
Bilgi ve hikmet, doğru yolla yolsuzluğu göstermek içindir. Her taraf yoldan ibaret olsaydı hikmet, abes ve boş bir şey olurdu.
Sense bu acı sulu tabiat dükkânı için iki âlemde yıkılmasını hoş görüyorsun.

1755. Ben bilip duruyorum ki sen paksın, ham değilsin. Bu soruşunda aşağılık kişilerin anlaması için.
Devranın cefası ile âlemdeki bütün eziyetler, Allah'dan uzak olmadan ve gafil bulunmadan daha kolaydır.
Çünkü bunlar hep geçer de onlar geçmez. Devlet, ona derler ki insanın canı uyanık olsun!

Zahmete sabretmek ,sevgilinin ayrılığına sabret-
metken kolaydır.

Kadının biri kocasına dedi ki: Ey adamlığı bir adımda aşan!
Bana hiç bakmıyorsun, neden? Ne vaktedek bu horlukta kalacağım?

1760. Kocasını dedi ki: Boğazına bakıyorum, çıplağım ama elim ayağım var, çalışıp çabalıyorum.
Güzelim, ere kadının boğazına ve elbisesine bakmak farzdır. Ben ikisine de bakıyorum. Bu hususlarda ekşiğin, gediğin yok.
Kadın, gömleğinin yenini gösterdi. Pek kaba ve kirliydi.
Dedi ki: Kabalığından bedenimi yiyor. Kimse kimseye bu çeşit elbise verir mi?
Kocasını, a kadın dedi, sana bir sorum var: Yoksul adamım ben, elimden bu geliyor.

1765. Doğru, bu çok kaba, çok çirkin, fakat ey düşünceli kadın, bir düşün.
Bu mu daha kötü, yoksa boşanmak mı? Bu mu sana daha kötü geliyor ,yoksa ayrılık mı?
Ey kınayıp duran belâ, yoksulluk, eziyet ve mihnet de böyledir işte.
Şüphe yok ki heva ve hevesi terk etmek acıdır ama Allahdan uzak olma acılığından elbette daha iyidir.
Savaş ve oruç güçtür, çetindir. Fakat bu güçlük ve çetinlik, Allahın, kulu kendinden uzaklaştırmasından, böyle bir derde uğratmasından yeğdir.

1770. İhsan ve lûtuflar ıssı Allah, bir gün, ey benim hastam, ey benim mihnetime uğrayan kul, nasılsın? derse hiç zahmet ve eziyet kalır mı?
Hattâ böyle demese bile, böyle dediğini duymasan, anlamasan bile senin o zevkin yok mu? Allah'nın senin hatırını sormasıdır işte.
Gönül hekimleri olan güzeller, hastaların hatırını sormaya düşkünlüdürler.
Utanır, söz olmasın derlerse bir çare bulurlar, yine haber gönderirler.
Haber bile göndermeseler bunu düşünürler ya. Hâsılı hiçbir sevgili yoktur ki âşıkından haberi olmasın?

1775. Ey duyulmamış, eşsiz hikâyeler arayan, âşıkların hikâyesini oku.
Bunca uzun zamanlardır kaynar durursun ama yine de tatar aşu gibi yarı pişman bir haldesin ey kadid olmuş adam!
Bir ömürdür Allah adaletini görmüş, o tadı almışsın da yine görmeyenlerden daha namahremsin.
Talebelik eden üstat olur. Öyle olduğu halde sen günden güne geri gitmişsin a inatçı kör.
Anandan,i babandan haberin yok, geceyle gündüzden de ibret almamışsın.

Örnek

1780. Bir ârif, papazın birine sordu: Sen mi daha yaşlısın sakalın mı?
Papaz dedi ki: Ben ondan önce doğdum. Sakalsız nice zamanlarım var.
Ârif dedi ki: Sakalın ağarmış, eski halini terk etmiş. Öyle olduğu halde yazıklar olsun, kötü huyun hâlâ dönmemiş!
O senden önce doğmuş seni geçmiş. Sense tirit sevdası ile böylece kala kalmışsın.
Önce doğduğun renktesin hâlâ. Ondandır bir adım bile ileri atmamışsın.

1785. Hâlâ kaptaki ekşi ayransın. Hâlâ o yoğurdun yağını ayıramamışsın.
Hâlâ balçık küpteki hamursun, bir ömürdür ateşli tandırdasın ama hâlâ pişmemişsin.
Heves yeli ile başın dönüyor ama tepedeki ot gibi ayağın toprakta.
Musa kavmi gibi Tih çölünün ıssısında, durduğun yerde tam kırk yıl kala kalmışsın a akılsız adam!
Her gün, ta akşama kadar koşup duruyorsun. Fakat kendini yine de ilk konak yerinde görmedesin!

1790. O öküze âşık oldukça şu üç yüz yıllık uzaklıktan kurtulamazsın.
Onların da gönüllerinden öküzün hayali çıkmadıkça ıssı bir girdaba benzeyen o çölde kaldılar.
Bu öküzü bir tarafa bırak, Allahdan sonsuz lûtuflara ermiş, nihayetsiz nimetler görmüşsün.
Fakat öküz tabiatlısın, onun için o büyük büyük iyilikler, bu öküzün aşkı ile gönlünden gıdverdi.
Bâri şimdi bedeninin bütün cüzilerinden sor. Şu dilsiz uzuvlarının yüzlerce dili vardır.

1795. Âleme rızık veren Allah'nın nimetlerinin zikri, zaman yapraklarında gizlenmiştir.
Sen gece gündüz hikâye arar durursun. Halbuki senin cüzilerinin cüzileri, sana hikâyeler söyler durur.
Onlar yokluktan var olalı nice neşeler gördüler, nice gamlar tattılar.
Çünkü hiçbir cüzi lezzetsiz bitmez. İstiraplarla zayıflar, kuru kalır.
Halbuki senin cüzün kaldı da o iyilik, o nimet, aklından gitti. Daha doğrusu gitmedi,beş duygunla yedi endamından gizlendi.

1800. Yaz gibi hani. Yazın pamuk biter de o kalır, fakat yaz hatırlanmaz olur.
Yahut da buz gibi. Kışın olur da kış gizlenir, buz bize kalır.
Bu o güçlükten bir armağandır. Kışın da yazın armağanları şu meyvelerdir.
Ey yiğit bunun gibi senin her cüzün de bedeninde Allahın bir nimetini söylemededir.
Şu kadın gibi yirmi oğlu vardı da her oğlu, bir güzel halini anlatmadadır.

1805. Sarhoşluk ve oynaşma olmadıkça gebe kalınmaz. Bahar olmayınca bahçelerde bir şey doğar mı?
Gebelerle kucaklarındaki çocuklar, baharın o kadınların aşkına delâlet eder.
Her ağaç, çocuklarını emzirmededir. Hepsî, Meryem gibi gizli bir padişahın gebe kalmıştır.
Ateş suyla gizlenir ama üstünde yüz binlerce köpük coşar.
Ateş pek gizlidir, fakat köpük, on parmağı ile ateşin varlığına delâlet etmektedir.

1810. Vuslat sarhoşlarının cüzleri de, bunun gibi hal ve söz timsallerinden gebe kalır.
Hal güzelliğine karşı ağızları açık kalmıştır onların. Gözleri, cihan nakşına örtülmüştür.
O doğanlar bu dört unsurdan doğmazlar. Onun için de bu gözlere görünmezler.
Onlar, tecelliden doğmuşlardır. Bu yüzden renksiz perdeyle örtülüdürler.
Doğmuşlar dedim ya, hakikatte doğmamışlar da. Bu söz, ancak anlatmak için söylenmiş bir sözdür.

1815. Sus da "Kul-söyle" padişahı söylesin. Bu çeşit güllere karşı bülbüllük satmaya kalkışma.
Bu gül, coşmuş köpürmüş, söylenip duran bir güldür. Ey bülbül, bana karşı sözü kes de kulak kesil!
Her ikisi de, yani hal de, söz de, tertemiz iki güzele benzer. Vuslat sırrına iki âdil şahittir bunlar.
Bu iki seçilmiş lâtif güzellik de gebeliklere ve geçmiş zamandaki haşirlere şahadet ederler.
Yeniden yeniye gelen temmuz ayında buzun, her an kış hikâyelerini söylemesi gibi.

1820. Hani buz da, soğuk rüzgârları, zemheriyi, yaz günlerinde o güç zamanları söyler ya.
Kışın meyve ve Allah lûtfunun hikâyelerini anlatır.

Güneşin gülümsediği zamanları, çimen gelinlerine dokunup eksiltmesini söyler.
İşte onun gibi senden de hal gitti, cüzün o halin armağanı olarak kaldı. Ya ona sor, yahut da hatırla.
Gama giriftar oldun mu çeviksen derhal sıçrar, o ümitsizlik deminden kurtulursun.

1825. Ona, ey hali, nimetleri o yüceliği inkâr eden gam, dersin...
Her dem baharda, neşede değilsin de gül yığının benzeyen bedenini, neyin ambarı ya?
Gül yığını bedenini, düşüncen de gül suyu gibi. Gül suyu, gülü inkâr ediyor ha. Şaşılacak şey bu işte!
Nimetleri inkâr eden maymun huylulardan saman bile esirgenir. Fakat peygamber huylu kişilere güneş ve bulut, saç olarak saçılır.
O küfür inadı, maymun âdetidir. Şu hamd-ü şükürse Peygamberin yoludur.

1830. Perdelerin yırtılması, maymun huylulara neler etti? Peygambere benzeyenlerse ibadetleri, ne faydalar verdi!
Mamur yerlerde kuduz köpekler vardır. Yücelik ve nur definesi, yıkık yerlerdedir.
Şu doğma, ayın tutulmasında olmasaydı bunca filozof, yolu kaybeder miydi hiç?
Akıllı fikirli kişiler, bu yol yitirme yüzünden burunlarının üstünde ahmaklık dağını gördüler!

Kazanmadan rızık dileyen yoksul hikâyesi

Çaresiz bir müflis, derde düşmüştü. Hiçbir şeyi yoktu, binlerce zehir yutmuştu.

1835. Namazlarda, dualarda yalvarmakta, ey Allahm, ey kurdu kuşu koruyan!
Sen, beni yorulmadan, çalışıp çabalamadan yarattın. Şu âlemde rızıkımı da benim kazancım olmadan ver.
Başımda gizli olan beş inci verdin. Beş duygu daha ihsan ettin ki onlar da gizli.
Bu ihsanların sayıya sığmaz. Ben utanıyorum, anlatmadan âcizim.
Beni yaratan yalnız sensin. Rızıkımı da sen düzene koy demekteydi.

1840. Yıllarca bu duada bulundu. Nihayet ağılayıp yalvarışı tesir etti.
Hani çalışmadan, yorulmadan helâl bir rızık isteyen adam vardı ya, onun gibi.
Nihayet Allah adaletine sahip Davut Peygamber zamanında bir öküz, onu kutluluğa ulaştırmıştı.
Bu adamda yüzünü yerlere sürdü, yalvarıp sızladı, nihayet meydandan icabet topunu çeldi.
Bazen duasının kabul edilmeyişine bakıp kötü zanlara düşüyor, niçin duam kabul edilmiyor diyor,

1845. Derken yine Allah'ın lûtufta ve keremi, gönlüne muştuluklar veriyor, duasının kabul edileceğine delil oluyordu.
Çalışıp çabalarken yorulup ümitsizliğe düşünce Allah tapısında gel sesini duyuyordu.
Allah alçaltıcıdır, yücelticidir. Bu ikisinden başka hiçbir işi yoktur.
Yerin alçalışına bak, göğün yücelişine bak. Kâinatın devranı bu ikisinden hâli değildir.
Şu yerin yücelip alçalışı da bir başka çeşittir. Yılın yarısında çorak bir hale gelir, yarısında yeşerir, tazeleşir.

1850. Mihnetle dolu olan zamanın yücelip alçalması, büsbütün başka bir tarzdadır. Yirmi dört saatin yarısı günden olur, yarısı gece.
Zıtlarla uzlaşan mizacın yükselmesi, alçalması da şudur: Gâh insan sıhhatli olur, gâh hastalanır, inler.
Dünyanın bütün hallerini böyle bil. Kıtık, bolluk, barış, savaş, hep denemelerden meydana gelir.
Şu dünya, havada bu iki kanatla uçar. Canlar da bu ikisi yüzünden korku ve ümit yurtlarında yurt edinirler.
Böylece dünya, şimal rüzgârına benzeyen hayatla ve sam yeli gibi olan ölümle titrer durur.

1855. Nihayet İsa'mızın tek renge boyayan birlik küpü yüzlerce renkli küpleri kırar.
Çünkü o âlem, tuzlaya benzer. Oraya ne düşerse renkten arınır.
Toprağa bak. Çeşit, çeşit renkte bulunan insanları mezarlarda bir renge sokmada.
Bu, görünen bedenlerin tuzlası, mâna âlemine ait tuzlaysa bundan tamamı ile ayrıdır.
O mâna tuzlası mânevidir. O, ezelden ebede kadar yenilikler içindedir.

1860. Eskilik bu yeniliğin zıddıdır. Halbuki o âlemin yeniliği zıtsızdır, eşsizdir, sayıya da sığmaz.
Nitekim Mustafa'nın nurunun cilâsı ile yüz binlerce çeşit karanlık ışık kesildi.
O ulu er yüzünden Yahudilerin, Allah'ya şirk koşanların, Hıristiyanların, Mecusilerin hepsi bir renge boyandılar.
Yüz binlerce kısa ve uzun gölgeler o sır denizinin nurunda bir oldular.
Ne uzunluk kaldı, ne kısalık, ne genişlik. Çeşit, çeşit gölgeler, güneşe rehin oldu.

1865. Fakat mahşerdeki tek renge boyanış, iyiye de apaçık görünür, kötüye de.
O âlemde mânalar, surete bürünürler. Suretlerimiz, hülyalarımıza uygun olur.
O zamanda mektupların sureti açığa çıkar, elbiselerin astarı yüz olur, herkesin içi, dışına döner.
Şimdi gizli şeyler, alacalı öküzle benzer. Söz işi, âlem içinde yüzlerce renkte bir iplik gibi görünür.
Şimdi yüzlerce renge boyanma, yüzlerce gönül sahibi olma devri. Tek renkli olma âlemi nereden tecelli edecek?

1870. Şimdi zencilik zamanı. Rum diyarına mensup olanlar, beyaz güzeller gizli. Şimdi gece, güneş gizli.
Kurdun devri, Yusuf kuyunun dibinde. Kıptilerin nöbeti, Firavun, padişah şimdi.
Bu suretle de herkese lüzumlu, lüzumsuz gülüp duran ve kimseden esirgenmeyen rızktan şu köpekler de birkaç gün rızıklansınlar, hisselerini alsınlar bakalım.
"Gelin" buyruğu verinceye kadar aslanlar, orman içinde beklemedeler.
Bu emir geldi mi o aslanlar, yayıldıkları yerden çıkarlar. Allah, hicapsız olarak yayılacakları, geçinecekleri yeri gösterir.

1875. İnsanın mahiyeti, insanlık, karayı da kaplar, denizi de. Alacalı öküzler o kurban gününde kesilirler.
O kurban günü, korkunç bir kıyamettir. Müminlere bayramdır, öküzlere helâk olma günü.
O kurban gününde bütün su kuşları, gemiler gibi deniz üstünde akarlar, yüzerler.

Bu suretle de "Helâk olan apaçık delillerle helâk olur." Kurtulan kurtulur ve yakıyne erer.
Doğan kuşları, padişaha giderler, kuzgunlar, mezarlığa.

1880. Kemikle ekmeğe gibi pis şeylerin cüzileri, bu cihanda kuzgunların mezesidir, gıdasıdır.
Hikmetin kadrini bilme nerede, kuzgun nerede? Gübrede yaşayan kurt nerede, bağ bahçe nerede?
Nefsiyle savaşmak, kahpe adama lâyıık değildir. Eşeğin ardında öd ağacı yakılmaz, eşeğin ardına da misk sürülmez.
Kadınlara savaş yazılmamıştır. Nefisle savaşmaksa onların işi olamaz. Çünkü bu, büyük savaştır.
Ancak nadir olarak bazı kadında da bir Rüstem vardır. Meryem gibi gizlidir o.

1885. Nitekim erlerin bedeninde, yüreksizliklerinden kadınların gizlendiği vardır.
Kim, erliğe hazırlanmamış, er olmamışsa o dişilik, öbür âlemde surete bürünür.
O gün adalet günüdür. Adalet, her şeyi lâyıık olduğu yere koymaktır. Ayakkabı ayağındır, külâh başın.
Bu suretle her isteyen isteğine erişir her batan batacağı yere kavuşur.
Hiçbir istek, isteyenden esirgenmez. Parlaklığın eşi güneştir, suyun eşi bulut.

1890. Dünya, Allah'ın kahrı yurdudur. Kahrı seçtiysen kahr göre dur.
Kahr kılıcı, denize, karaya düşmüş. Kahrolanların kemiklerine, kıllarına bak.
Damın çevresinde kuşların kanatlarını, ayaklarını seyret. Bunlar, sessiz, sözsüz sana Allah kahrını anlatırlar.
Ölü, gömüldüğü yerde bir yığın toprak kaldı. Öldüğü zaman geçtikçe o yığın da düzeldi gitti.
Allah adaleti, herkesi eşiyle çift etmiştir; fili fülle, sivrisineği sivrisinekle.

1895. Ahmed'e mecliste dört seçilmiş dost, enis olur, Ebucehl'e de Utbe'yle Zül-hımar!
Cebrail'e canların kiblesi Sidre'dir, karnına kul olanların kiblesi sofradır.
Arifin kiblesi vuslat nurudur, filozofların aklın kiblesi hayal.
Zâhidin kiblesi ihsan sahibi Allah'dır, tamahkârın kiblesi altınla dolu torba.
Mâna gözetenlerin kiblesi sabırdır, surete tapanların kiblesi taştan yapılan suret.

1900. Bâtın âleminde oturanların kiblesi lûtf ve ihsan sahibi Allah'dır, zâhire tapanların kiblesi kadın yüzü.
Böylece eski yeni... Say dur. Usanırsan yürü, işine bak!
Bizim rızkımız, altın kâse içindeki şarap, köpeklerin rızkı, yal yedikleri yere dökülen tutamaç suyu.
Ne huyla huylandırdıysak ona lâyııksın. Seni o rızk için göndermişizdir.
Onu ekmeğe âşık ettik, o huyu verdik ona. Bunu sevgiliye âşık ettik, sarhoş yaptık, bu huyu verdik buna.

1905. Huyundan razıysan, hoşlanıyorsan neden ondan kaçırıyorsun öyleyse?
Dişilik hoşuna gittiye çarşafa gir. Rüstemlikten hoşlanıyorsan al hançeri!
Bu sözün sonu yoktur. O yoksul da yoksulluk derdiyle arıkladı, gücü kuvveti kalmadı.

Yoksulun üstünde "Bir kubbenin yanında dur,
yüzünü kibleye çevir, bir ok at, nereye düşerse
orada define vardır" yazılı bir kağıdı ele
geçirmesi

Bir gece rüyasında gördü. Ne rüyası, rüya nerede? Doğru özlü sofi, uyumadan rüya görür.
Hâtif ona dedi ki: Ey bir çok yorgunluklar görmüş er, kâğıtçılarda bir kâğıt ara.

1910. Komşun olan kâğıtçıda gizlidir o. Kâğıtlarını ele al.
Onların arasında şu şekilde, şu renkte bir kâğıt var. Onu gizle bir yerde oku.
Oğul, onu kâğıtçıdan çaldın mı kalabalıktan, iyi kötü adamlardan bir kenara çekil.
Yalnızca oku. Okurken kimseyi yanında bulundurma.
İş yayılır, ortaya düşerse bile dertlenme. O defineden senden başka hiç kimsecik, bir arpa bile alamaz.

1915. Elde etmen uzarsa sakın ümitsizlenme. Her an " Allahdan ümit kesmeyin" âyetini vird edin.
O muştucu, bunu söyleyip elini, adamın göğsüne koydu, hadi dedi, yürü, zahmet çek!
O genç, dalgınlık âleminde kendine gelince ferahından âdeta dünyaya sığmıyordu.
Allah'ın koruması ve lûtfu olmasaydı sevincinden çatlayacaktı doğrusu.
Öyle bir sevinmişti ki. Kulağı, altı yüz perdenin ardından Allah sesini duymuştu.

1920. İştme duygusu, perdeleri aşmış, başını yüceltmış, feleği geçmişti.
Öyle bir an olur ki insanın görüş duygusu, ibret ısı olur, gaip perdesinden bile geçer.
Duyuları, perdeyi aştı mı artık birbiri ardına ve boyuna görür, duyar.
Adam, kâğıtçı dükkânına geldi. Meşk kâğıtlarına el attı.
O yazılı kâğıt, çabucak gözüne ilişti, Hâtif'in söylediği âmetlerin hepside o kâğıtta vardı.

1925. Kâğıdı koltuğuna koyup hayırlı pazarlar olsun usta, ben gidiyorum artık, dedi.
Tenha bir bucağa çekildi, kâğıdı okudu. Âdeta şaşırıldı kaldı.
Bir definenin yerini göstermekte olan böyle bir değer biçilmez kâğıt, meşk kâğıtlarının arasına nasıl girmişti?
Sonra aklına şu geldi: Her şeyi koruyan, Allahdır.
Koruyucu Allah, nasıl olur da birisinin, abes yere bir şey aşırmasına müsaade eder?

1930. Ova, baştanbaşa altınla, para ile dolu olsa hiç kimse, Allahın izni olmadıkça bir arpa bile alamaz.
Tutulmadan, kekeleymeden yüzlerce kitap okusan Allah taktir etmediyse aklında hiçbir şey kalmaz.
Fakat Allah'ya kulluk edersen bir kitap bile okumadan yeninden, yakandan duyulmadık bilgiler bulursun.

Musa'nın avucu, koynundan ziyalandı, nurlar saçtı; nuru, gökyüzündeki aydan da üstündü.
Bu heybetli gökyüzünden dilediğin, ey Musa, koynundan baş gösterdi.

1935. Bil ki yüce gökler, insanın anladığı şeylerin aksidir; gökler, o akisten ibarettir.
Yüce ulu Allah'ın eli, iki âlemden de önce akli yaratmadı mı?
Bu söz, hem apaçktır, hem de pek gizli. Çünkü sinek, ankaya mahrem olamaz.
Oğul, yine hikâyeye dön de defineyle o yoksulun kıssasını tamamla.

Yoksul ve definenin bulunduğu yer

Kâğıtta şu yazılıydı: Bil ki şehrin dışında bir define var.

1940. İçinde mezar olan filân kubbe var ya. Hani arkası şehre, kapısı Ferkat yıldızına karşı.
O türbeyi ardına al, yüzünü kıbleye çevir. Sonra yayla bir ok at.
Kutlu kişi, yaydan oku attın mı okun düştüğü yeri kaz!
O yiğit kuvvetli bir yay aldı, oku boşluğa doğru attı.
Derhal kazma kürek getirdi. Sevine,sevine okunun düştüğü yeri kazmaya koyuldu.

1945. Hem kendi körleşti, hem kazması, küreği. Fakat gizli defineden hiçbir eser görünmedi.
Böylece her gün ok atıyor, düştüğü yeri kazıyor, fakat bir türlü definenin yerini bulamıyordu.
Bunu âdet edindi. Daima orayı burayı kazıp durduğundan şehre bir dedikodudur yayıldı, iş halkın ağızına düştü.

Definenin halkın ağızına düşmesi ve padişah
tarafından duyulması

Pusuda duran, fırsat gözleyen adamlar, bu işi padişaha haber verdiler.
Filân, bir define bildiren kâğıt bulmuş diye söylediler.

1950. Adam, padişah tarafından duyulduğunu anlayınca teslim olmadan, kadere boyun eğmeden başka çare görmedi.
Padişah kendisine işkence yapmadan, kâğıdı padişahın önüne koydu.
Dedi ki: Şu kâğıdı buldum ama defineyi bulamadım. Define yerine hadsiz, hesapsız zahmetlere girdim.
Defineden bir habbe bile meydana çıkmadı. Fakat ben yılan gibi bir hayli kıvrandım durdum.
Bir aydır ağızımın tadı yok. Bunun ziyanı da haram oldu bana, kârı da.

1955. Belki bahtın şu perdeyi açar ey savaşı kutlu olan kaleler fethetmiş padişahım!
Padişah da altı ay, belki de daha fazla ok attı,okun düştüğü yeri kazdırdı.
Nerede katı bir yay varsa buldurdu,o attı, her yanda define aradı durdu.
Fakat eziyetten, dertten, sıkıntidan başka bir şey elde edemedi. Define âdeta ankaya benziyordu, ismi var, cismi yok!

Padişahın, defineyi bulmaktan ümidini kesip
aramaktan usanması

İşin eni, boyu uzayıp duruyordu. Padişah, nihayet o defineden usandı.

1960. Her tarafı yer yer eşirmiş,kuyu haline getirmişti. Günün birinde kâğıdı, herifin önüne atıp
Dedi ki: Al şu kâğıdı. Definenin eseri bile görünmedi. Senin işin yok, bu iş sana daha lâyük.
Bu işi olanın yapacağı şey değil. Gülü yakıp dikenin etrafında dolanmak akıl kârı değil.
Demirden ot bitmesini bekleyen olabilir ama bu hülyaya tutulan, az olur.
Bu iş için senin gibi yorulma bilmez bir adam gerek. Sen mademki yorulmuyorsun, var ara.

1965. Bulursan ne âlâ, onu sana helâl ettim. Bulamazsan yorulmazsın, kazar durursun!
Akıl, ümitsizlik yoluna gider mi hiç? Aşk lâzım ki o tarafa koşsun!
Hiç bir şeye aldırılmayan aşktır, akıl değil. Akıl, faydalanacağı şeyi arar.
Aşk yılmaz, canını sakınmaz, utanma nedir bilmez. Değirmen taşının altına gitmiş gibi belâlara uğrar, sabreder.
Öyle pek yüzlüdür ki hiç arkasını dönmez. Bir fayda elde etmek ümidini öldürmüştür içinde.

1970. Neyi var, neyi yoksa ortaya kor, oynar, yutulur, bir ücret aramaz. Allah'nın aldığı gibi yine hepsini Allahya verir, tertemiz olur.
Allah, ona sebepsiz olarak bu varlığı vermiştir.O cömert er de sebepsiz olarak Allah vergisini Allahya bağışlar.
Cömertlik, sebepsiz olarak vermektir. Temizlik, her şeyi Allahya verip arınmak, her şeriâtın dışındadır.
Çünkü şeriât, ya Allah ihsanına nail olmayı, yahut Allah kahrından kurtulmayı arar. Varlıktan arınarlarsa Allah'nın has kurbanlarıdır.
Onlar, ne Allahı sınırlar, ne de ziyana, kâra aldırış ederler.

Padişahın,definenin yerini gösteren kâğıdı
"Al,biz bundan vazgeçtik" diye yoksula
vermesi

1975. O dertli definenin kâğıdını padişah, o dertlere uğramış fakire verince;
Yoksul adam, düşmanlarından, onların saçmasından emin oldu, gidip sevdalandığı şeye adamakıllı sarıldı.
İnsanı dertlere düşüren aşka yâr oldu. Köpek, yarasını yalaya yalaya iyi eder.

Aşk ıstırabına hiçbir yâr, hiçbir ortak yoktur. Âşığa âlemde bir tek mahrem bile bulunmaz.
Âşıktan daha deli kimse yoktur. Akıl, onun sevdasına karşı kördür, sağırdır.

1980. Çünkü bu, herkesin deliliğine benzemez ki. Hekimlik bilgisinde bunu iyileştirecek hükümler yoktur.
Bir hekim, bu çeşit deliliğe uğrasa hekimlik kitabını kanı ile yıkar, yazılanların hepsini silerdi.
Bütün akılların hekimliği, aşka göre çizilmiş suretlerden başka bir şey değildir. Bütün güzellerin yüzleri, onun yüzünün perdesidir.

Ey aşk mezhebine giren, yüzünü kendine çevir. Sana meftun olan, senden başkası değildir.
O adamda kendini kible yapmış, dua edip durmuştu. "İnsan ancak çalıştığını elde eder."

1985. Bundan önce bir cevap duymadan yıllarca dua etmişti.
İcabet edilmeden dua ediyor, Allah kereminden "Lebbeyk" sesini gizli olarak işitiyordu.
O illetli adam, ulu yaratıcının cömertliğine güvendiğinden tefsiz oynuyordu.
Ona ne bir hatif sesi gelmişti, ne bir haberci ulaşmıştı. Ümit kulağı, "Lebbeyk" sesiyle doluydu ama.
Ümidi, dilsiz, sessiz "gel" demektedir. O dâvet, gönlünden usancı silip süpürüyordu.

1990. Dama gelmeyi öğrenen güvercini çağırma, kov, o bir yere gidemez, kanadı bağlıdır.
Ey hak Ziyası Hüsameddin, onu kovsan da seninle buluştuğu için can kanadı bitmiştir;
Kovsan da can kuşu, sebepsiz olarak senin damının etrafında döner dolaşır.
Onun yiyeceği, içeceği, konacağı yer, hep senin damındır. Yücelerde kanat çırpır ama tuzağına âşiktir.
Hattâ ruh, bir an hırsızlamacasına o fütuhattan dolayı sana şükretmese, münkir olsa.

1995. Durup dinlenmeden kin güden aşk sahnesi, derhal o inkâr eden göğüse ateş dolu bir leğen koyuverir.
Aya gel, tozdan vazgeç. Aşk padişahı seni çağırır, çabuk dön der.
Ben, güvercin gibi sarhoşçasına bu damın, bu güvercinliğin etrafında kanat çırpıyordum.
Aşk Cebraîliyim, Sidre'm sensin. İletliyim, Meryem oğlu İsa sensin bana.
O inciler saçan denizi coştur. Şu hastayı bu gün bir hoşça sor, soruştur!

2000. Çünkü sen, onunsun, deniz de onundur. Bu an, onun nöbet zamanıdır ama aldırma.
Zaten bu, onun meydana getirdiği bir feryattan ibarettir. Yarabbi, sen gizli olanı koru, onu meydana çıkarma.
Ney gibi iki ağızımız var. Bir ağız, onun dudaklarında gizli.
Öbür ağız, size görünmede, feryat etmede, havaya bir hay huydur salmada.
Fakat can gözü açık olan bilir ki bu baştan çıkan feryat da o baştan çıkmadadır.

2005. Neyin bu feryadı, onun soluklarından. Ruhun hay huyu, onun hay huylarından.
Ney, onun dudakları ile hemdem olmasaydı âlemi şekerle doldurabilir miydi?
Kiminle yattın, hangi tarafından kalktın da böyle deniz gibi coşup köpürmedesin?
Yahut da "Ben rabbime konuk olurum" hâdisini okudun, ateş denizinin ta içine atıldın.
Fakat "ey ateş, soğu" nârası, ey kendisine uyulan zat, senin canını korudu.

2010. Ey hak Ziyası, din ve gönlün Husam'ı! Hiç güneş, balçıkla sivanır mı?
Bu toprak parçaları, senin güneşini örtmek istediler ama,
Dağların gönlündeki lâ'l madenleri, sana delâlet etmede. Bağlar, bahçeler, senin gülümsemelerinle dopdolu.
Senin erliğine mahrem olacak Rüstem nerede ki senin yüzlerce harmanından bir buğday tanesini söylemeye kalkayım.
Senin sırrından bir ah etmek istersem ancak Ali gibi bir kuyuya gitmeli, kuyunun içine ah etmeliyim.

2015. Kardeşlerin gönüllerinde kin olduğundan Yusuf'umun kuyu dibinde kalması daha iyi.
Sarhoş oldum, kendini ortaya atacağım artık. Kuyu nedir ki? Ben gidip ovanın ta ortasına çadır kuracağım.
Ateşli şarabı ver avucuma da ondan sonra benim sarhoşça debdebemi, azametimi seyret.
O yoksul, defneyi elde edemedi ama söyle, beklesin. Çünkü biz, bu anda neşeye gark olduk.
Ey yoksul, artık sen Allahya sığın. Ben gark oldum, benden yardım isteme!

2020. Artık o hikâyelerde işim yok benim. Ne kendimden haberim var, ne sakalımdan!
İçine bir kıl bile sığmayan şaraba gurur, izzeti nefis filân sığar mı hiç?
Sâki, büyük bir sağrak sun da şu zengini sakalından, bıyığından kurtar.
Gururundan bize bıyık buruyor, fakat bize hasedinden de sakalını yolup durmada.
Onun bütün rüyalarını, düzenlerini biliyoruz. O mattır, mattır, mat.

2025. Pir, beş yüz yıl sonra, ondan ne doğacak? Kıldan kıla ve apaçık görür.
Halkın aynada gördüğünü, pir, pişmemiş kerpiçte görür.
Kaba sakallının evinde görmediği, köseye bir bir görünür.
Denize git, sen balık oğlusun. Neden çerçöp gibi sakalına düştün böyle?
Çerçöp değilsin sen, bu senden uzaktır. Sana inciler bile haset eder. Denizde, dalgalar arasında olman daha doğrudur.

2030. Deniz birdir. Eşi, ortağı yoktur. İncisi balığı da dalgasından başka bir şey değildir.
Ona eş, ortak olsun... Buna imkân yoktur. Böyle şey, o denizden, o denizin pak dalgasından uzaktır.
Denizde ikilik ve ıstırap yoktur. Fakat şaşıya ne söyleyeyim? Hiç, hiç!
Ey şemen, şaşılara arkadaşız madem, müşrikçe konuşmak gerek.
O birlik, vasıf ve hal bakımındandır. Fakat söz meydanına ancak ikilik gelebilir.

2035. Ya şaşı gibi bu ikiliği iç, yahut ağızını yum, güzelce sus!
Yahut da nöbetle gâh sus, gâh söyle. Hâsılı şaşıcıa davul döv vesselâm.
Bir mahrem gördün mü can sırrını söyle. Gül gördün mü bülbüller gibi nâra at.

Hileyle, geçici şeylerle dolu bir tulum görürsen dudağını kapat, kendini küp haline sok.
O, suyun düşmanıdır, onun önünde oynama. Yoksa bilgisizlik taşını atar, küpü kırar.

2040. Cahilin eziyetlerine sabretmek, ehil olanlara cilâdır. Nerede bir gönül varsa sabırla cilâlanır.
Nemrut'un ateşi, İbrahim'e bir ayna temizliği verdi, aynayı cilâlâr gibi onu da arıttı, cilâladı.
Nuh kavminin cefası ile Nuh'un sabrı, Nuh'a ruh cilâsı oldu.

Allah,sırrını kutlasın Şeyh Hasan-ı Harkani'ye
ait hikâye

Bir derviş, Ebül-Huseyn-i Harkan'ın şöhretini duyup Talkan şehrinden yola çıkmıştı.

2045. Dağlar aştı, uzun ovalar geçti. Şeyh'i görmek için özü doğru olarak, Allahya yalvarıp yakararak bunca yol aldı.
Yolda gördüğü cefalar, çektiği eziyetler, anlatılmaya değer ama ben kısa kesiyorum.
O genç, yolu bitirip maksadına ulaştı. O padişahın evini sordu.
Öğrenip kapısına geldi, yüzlerce saygıyla kapı halkasını vurdu. Şeyhin karısı, kapıdan başını çıkardı.
Ey kerem sahibi, ne istiyorsun? dedi. Derviş, ziyaret için geldim deyince.

2050. Kadın kahkahayla gülüp dedi ki: Sakalina bak yahu. Hele şu yolculuğa, şu uğradığın derde bak.
Yerinde, yurdunda işin yok muydu da beyhude yere yollara düştün?
Bir ahmağı görmek hevesine mi düştün, yoksa yurdundan mı usandın?
Yahut da şeytan sana bir boyunduruk urdu, vesveseler verdi, sana bu yolculuk kapısını açtı.
Birçok kötü sözler söyledi, küfürlerde bulundu, dırıldandı durdu. Onların hepsini söyleyemem ben.

2055. Kadının sayısız gülümsemesinden, hikâyeler söylemesinden derviş, pek dertlendi, dertlere uğradı.

Derviş'in Şeyh nerede,onu nerede arayalım
diye sorması,Şeyh'in karısının da kötü kötü
cevap vermesi

Dervişin gözlerinden yaşlar aktı, dedi ki: Bütün bunlarla beraber o adı tatlı padişah nerede? Söyle bana!
Kadın dedi ki: O bomboş riyâkar bir hilebazdır. Ahmaklara tuzaktır. Yol azitanlara kementlik eder.
Senin gibi sakalını değirmende ağartan yüz binlerce kişi azgınlıktan ona düşmüştür.
Onu görmez, esenlikle yerine yurduna dönersen senin için daha hayırlıdır. Onu görüp de azmazsın hiç olmazsa.

2060. Onun işi gücü lâftır, kâse yalayıcı, hazır sofraya oturucu bir heriftir. Fakat davulunun sesi, etrafa yayılmış nasılsa.
Bu kavim İsrail oğullarına benzer, öküze taparlar. Böyle bir öküze el vurup adarlar işte.
Bu hazır sofraya oturan adama kapılan, geceleyin bir leştir, gündüzün işsiz güçsüz bir adam.
Bunlar, yüzlerce bilgiyi, yüceliği bırakmışlardır da bir hileye, bir riyâyâ kapılmışlardır. İşte hal bu.
Nerede Musa'nın soyu? Gelse de şu öküze tapanların kanlarını dökse...yazık!

2065. Şeriatı, Allahdan ürküp sakınmayı ardına atmış. Nerede Ömer? Gelse de şiddetle doğruluğu emretse!
Bunlar, her kötü şeyi mübah biliyorlar. Bu ibahilik bunlardan yayıldı, fesatçı kalleşe de ruhsat oldu âdetâ.
Nerede Peygamberle sahabesinin yolu. Nerede namaz, nerede tesbih, nerede onların edepleri.

Kadının küfürde bulunması ve saçma sözler
söylemesi üzerine o dervişin kızıp ona ağır
sözlerle cevap vermesi

Genç, yeter diye bağırdı, apaydın günde bekçinin ne lüzumu var?
Erlerin nuru doğuyu da tuttu batıyı da. Gökler bile hayrette kalıp secde ettiler.

2070. Allah güneşi Hamel burcundan doğdu da bu güneş utancından perde arkasına girdi.
Senin gibi bir şeytanın saçmaları, nereden beni bu kapının tokmağından döndürecek?
Ben bulut gibi yele kapılıp gelmedim ki beni bu kapıdan bir tozla çevirebilesin.
Öküz bile o kerem kiblesi olunca nur kesilir, fakat o nur olmadı mı kible, küfürdür, puttur.
Heva ve hevesten gelen, ibahilik sapıklıktır, azgınlıktır, fakat Allah'dan gelen, ibahilik yüceliktir.

2075. O hesaba sığmaz nurun doğup parladığı yerde küfür iman kesildi,şeytan Müslüman oldu.
O, yücelik mazharıdır, Allah sevgilisidir. Bütün ileri meleklerden öndülü kapmıştır.
Melekten Âdem'e secde etmeleri ,ondan ileri olmalarındandır. Deri ,daima içe secde eder.
A kocakarı, sen Allah mumunu üflüyorsun ama hem sen yanıyorsun, hem başın, ey ağzı kokmuş!
Bir köpeğin ağzından deniz pislenir mi? Güneş, üflemele söner mi?

2080. Eğer görünüşe göre hüküm veriyorsan bu aydınlıktan daha aydın, daha görünür ne var? Söyle.
Zâhirden olanların hepsi, bu zuhurun karşısında noksanın, kusurun en ilerisindedir.
Kim Allah mumunu üflerse o mum sönmez, üfleyenin ağzı yanar.
Senin gibi bir çok yarasalar rüya görürler ama bu âlem, güneşten yetim kalır mı?
Ruh denizlerinde öyle kuvvetli dalgalar olur ki Nuh tufanından yüzlerce defa üstündür.

2085. Fakat Kenan'ın gözünde kıl bitmiştir de o yüzden Nuh'u da bırakmıştır, gemiyi de. Dağa tırmanmaya kalkışmıştır.
Fakat derhal yarım bir dalga, dağı da aşağılıkların dibine atmıştır, Kenan'ı da.

Ay, nurunu saçar, köpek havlar durur. Hiç köpek, ayı kendisine ortak edebilir mi?
Ay ışığı ile geceleyin yol alanlar, köpek havlaması ile yollarından kalırlar mı?
Cüzü, külle doğru ok gibi gider. Kokuşuk kocakarının ardına düşer mi hiç?

2090. Şeriatın canı da ârifdir, takvanın canı da. Marifet, geçmiş zamanlardaki zâhitliğin mahsulüdür.
Zâhitlik, ekmeye çalışmaktır. Marifet de o ekilenin bitmesidir.
Şu halde çalışmak ve inanmak, bedene benzer. Bu ekmenin canı da biten mahsuldür ve onu devşirmektir.

Doğruluğu emretmek de odur, doğruluk da o. Bu günümüzün de padişahıdır, yarınımızın da. Deri, daima lâtif içe kuldur.

2095. Şeyh "Ben Allahım" dedi ama ileri gitti, bütün körlerin boğazını sıktı.
Kulun varlığı, Allah varlığında yok olunca ne kalır? Bir düşün a çifit!
Gözün varsa aç da bak. Lâ dedikten sonra artık ne kalır?
O göğşe, aya tüküren dudağın, boğazın, ağzın kesilseydi keşke!
Şüphe yok ki o tükürük, göğşe çıkmaz, döner, senin suratına gelir.

2100. "Ebuleheb'in ruhuna kıyamete kadar "Elleri kurusun" bedduası geldiği gibi o tükürük de kıyamete kadar Allah'dan, senin suratına gelir.

devam edecek...

